

onda

Quadern de debat

Número 90 - octubre 2001 - 600 pta - 3,61 euros

►► Fora vila: un congrès contra la desesperança

I Congrés rural

Palma, 15, 16 i 17 de novembre de 2001

El I Congrés Rural de les Illes Balears pretén fer una anàlisi de l'estat del món rural de les Illes en aquest segle XXI.

S'ha establert un conjunt de temes, dels quals es farà un diagnòstic en el Congrés. Per això s'ha creat un grup obert de treball per a cadascun dels temes a tractar, que realitzarà dues **reunions prèvies, on s'iniciarà el debat que culminarà en les dates de realització del I Congrés Rural**. Els grups de treball, tant a les reunions preparatòries, com al Congrés estan oberts a la participació de tota persona interessada.

Grup obert de treball	Data	Hora	Lloc: seus de la Conselleria
AGRICULTURA ECOLÒGICA	10 i 19 / 09	19 h.	Carrer Foners, 10 - Palma
AGROTURISME	11 / 09 20 / 09	19 h. 19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja Carrer Foners, 10 - Palma
AIGUA I AGRICULTURA	6 i 18 / 09	19 h.	Carrer Foners, 10 - Palma
APICULTURA	4 i 13 / 09	19 h.	Carrer Foners, 10 - Palma
OLIVERAR	3 i 11 / 09	19 h.	Carrer Foners, 10 - Palma
HORTOFRUCTÍCOLES I CÍTRICS	3 i 13 / 09	19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja
RAMADERIA OVÍ I CABRUM	4 i 17 / 09	19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja
RAMADERIA PORCÍ	5 i 18 / 09	19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja
DENOMINACIONS QUALITAT	10 i 20 / 09	19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja
ASSOCIACIONISME AGRARI	27 / 09 i 8 / 10	19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja
COMERCIALITZACIÓ	25 / 09 i 3 / 10	19 h.	Carrer Foners, 10 - Palma
ESTRUCTURA DE LA PROPIETAT	27 / 09 i 8 / 10	19 h.	Carrer Foners, 10 - Palma
FRUITS SECS	1 i 9 / 10	19 h.	Carrer Foners, 10 - Palma
HERBACIS DE SECÀ	24 / 09 i 2 / 10	19 h.	Carrer Foners, 10 - Palma
LACTIS I DERIVATS	26 / 09 i 4 / 10	19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja
MÀ D'OBRA	26 / 09 i 4 / 10	19 h.	Carrer Foners, 10 - Palma
NOUS CULTIUS	25 / 09 i 3 / 10	19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja
RAMADERIA BOVÍ	24 / 09 i 9 / 10	19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja
TERRITORI I AGRICULTURA	1 i 10 / 10	19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja
VINYA	2 / 10 10 / 10	19 h. 19 h.	Eusebi Estada, 145 - Sa Granja Carrer Foners, 10 - Palma

semilla

Serveis de
Millora Agrària
S.A.

Adscrita a la Conselleria
d'Agricultura i Pesca

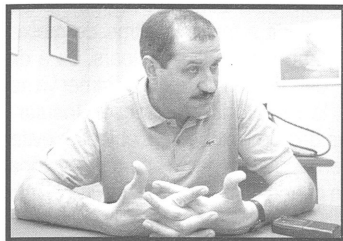

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Conselleria d'Agricultura i Pesca

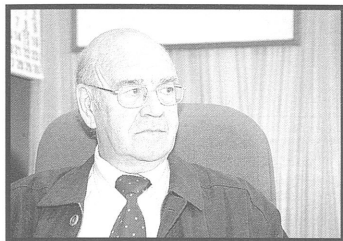
**Quatre illes,
un país
cap frontera**

4 hemeroteca i editorial

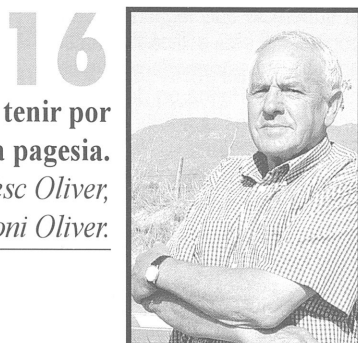
5 agricultura

Obligat a ser optimista
Entrevista a Mateu Morro,
per Sebastià Verd.

10

"Manca coherència".
Entrevista a Jaume Grimalt,
per Gina Garcías Sansaloni.

16

Fermar-se les sabates i no tenir por de defensar la pagesia.

Entrevista a Francesc Oliver,
per Antoni Oliver.

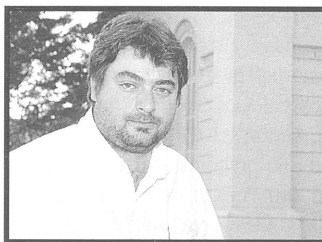
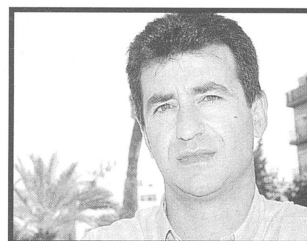
22

Quarterades d'incertesa.

Taula rodona amb Joan Aguiló, Margalida Estelrich i Joan Juan Moll, per Magdalena Mulet.

28

Contra el pagès multifuncional.
Entrevista a Gabriel Company,
per Constanza Forteza.

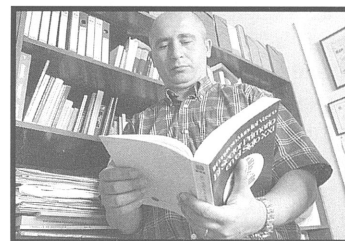

34

Demanam la paraula.
Entrevista a Joan Mas,
per Maria Ferrer.

40

El paisatge subvencionat.
Entrevista a Jaume Binimelis,
per Magdalena Cortès.

45 la clau d'ONA

ona Quadern de debat

n. 90, octubre 2001

Edita: Fundesba, SL.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte), Bartomeu Bennassar (teòleg), Antoni Fleixes (economista) Jaume Garau (psicòleg), Sinfo García (dir. gerent Fundesba), Empar Rocabrúna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Jordi Calleja, Magdalena Cortès, Gina Garcías, Maria Ferrer, Constanza Forteza, Miquel Massutí, Antoni Oliver, Joana M. Roque, Antoni Rosselló i Jaume Rosselló.

Disseny i muntatge: Eparrutx, tel. 971 42 09 66 - Palma

Impressió: Imp. Homar. Tel. 971 43 08 61 - Palma

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b.
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07003-Palma de Mallorca.

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 600 pessetes (3,61 euros) - Subscripció: 5.000 pta. (30,60 euros) per any (10 números)

(Jaume Rosselló és l'autor de les fotografies d'aquest número)

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a **Fundesba, S.L.** c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b. 07003-Palma de Mallorca, o telefonau al 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

Obligat a ser optimista

Entrevista a Mateu Morro

per Sebastià Verd

Segons tots els informes de conjuntura, els darrers exercicis econòmics de les Illes han estat extraordinaris. Només enguany es parla d'un alentiment, que sempre serà relatiu. I no obstant això, si analitzam només el sector primari, és a dir, l'activitat agrària i la pesca, els resultats no poden ser més negatius: sequera, vaques boges, llengua blava... un PIB capficat en la recessió. Tot un seguit de calamitats que, com a mínim, obliguen a reflexionar. Els polítics, almenys alguns polítics, no es cansen de qualificar l'agri-

cultura i la ramaderia com a sectors estratègics, però res no fa pensar que les solucions puguin arribar a mitjan o curt termini.

Però malgrat això, a pesar que aquest no sigui un horitzó massa encoratjador, des de la Conselleria d'Agricultura no es vol caure en el desànim, sinó que s'aposta per la confiança, per l'optimisme. Per obligació o per convicció, tant és. El fet és que el món rural té cura del 80% del territori de les Illes, i negar aquesta evidència no duria enlloc.

-S'ha convocat un congrés sobre el món rural a les Illes Balears, per qualche cosa serà... Quines són les raons que ha dut la Conselleria d'Agricultura a organitzar-lo?

-La idea del Congrés sorgí fa ja dos anys, arran de la formació del primer govern del Pacte de Progrés. Va ser una idea personal de l'aleshores conseller, Joan Mayol, qui considerà necessari fer una gran reflexió, un debat col·lectiu sobre el món rural i el paper que ha de tenir en el futur de les Illes Balears. Tothom reconeix que tant l'agricultura com la ramaderia són essencials per a l'equilibri territorial, econòmic i social, però no hi ha una unanimitat sobre les solucions als problemes que afecten el sector agrari. Polítics i agents econòmics ens omplim la boca dient que aquest és un sector estratègic, però després ens adonam que no existeix prou consciència social per aplicar les mesures necessàries. Es tracta, doncs, de parlar en veu alta, de plantejar els problemes i d'estudiar alternatives.

-Per què un Congrés del Món Rural i no de l'agricultura o la ramaderia, que tan afectada s'ha vist per la crisi de les vaques boges o per la llengua blava?

-Precisament per això que li dic. Tot i que vivim en un món cada vegada més interrelacionat és evident que el món rural, l'espai rural, exigeix una visió més de conjunt que no la indústria o, fins i tot, el turisme. Els problemes que afecten aquest món abasten des de l'ordenació territorial fins a la productivitat d'una determinada manera d'explotació agrària o la comercialització dels productes obtinguts. És un procés molt extens en el qual gairebé tothom hi té qualche cosa a dir. En aquest sentit el concepte de món rural és prou ample i entenedor.

UN MÓN PLE DE COMPLEXITATS

-En qualsevol cas, els periòdics no es cansen de publicar notícies negatives respecte de l'activitat agrària, començam per la sequera i acabam per l'oberta crisi alimentària, que afecta directament la ramaderia. En poques paraules, quina és la situació de la nostra fora vila?

-És difícil resumir una situació en poques paraules, entre d'altres coses perquè les informacions periodístiques quasi sempre són selectives. El món agrari és prou més complex i si ens referim a la nostra situació concreta veurem que no tot és tan dolent com reflecteixen els mitjans de comunicació. Els diaris publiquen notícies d'impacte i segons podem constatar, a l'activitat agrària es donen moltes situacions que són notícia i altres que no ho són. Unes criden l'atenció i provoquen alarma i d'altres, la majoria, passen desapercubudes. No just a les Illes sinó a tot el món. El sector agrari de les Illes s'ha vist afectat per la crisi de les vaques boges, sobre la

qual s'han fet milers de reportatges, però al marge d'aquesta realitat n'hi ha d'altres que s'han de tenir en compte. A les Illes tenim el sector agroramader i el sector agroalimentari, que és un sector industrial estretament vinculat al primer, que avui constitueix per dir-ho de qualche manera l'únic element realment diversificador de la nostra economia. La indústria agroalimentària és avui per avui la primera indústria de les Balears quant a gent ocupada i volum econòmic. I, d'altra banda, la realitat del sector agroramader en el seu conjunt és el d'una activitat que manté viu el 80% del territori. Per tant, des de qualsevol perspectiva que ho mirem, des de qualsevol plantejament de futur que tenguim en compte la necessitat de diversificar l'economia, de conservar el medi ambient, amb totes les implicacions que això comporta sobre el turisme, passa per aquest sector.

PAGESOS VELLS, PAGESOS JOVES

-Sí, però...

-El que passa és que és un sector en el qual s'han fet poques inversions, tant públiques com privades, com a conseqüència de la competència del turisme o de la construcció. I a tot això es pot afegir que hi ha poca gent jove i alguns problemes infraestructurals com la distribució i la grandària de les explotacions. D'altra banda, l'ocupació del sòl rústic i el valor residencial del sòl rústic dins el mercat immobiliari són també grans condicionants que afecten el desenvolupament d'aquesta activitat que, malgrat tot, com he dit, té una importància enorme.

-Ningú no ho dubta, però si comparem la realitat amb els desigs o amb les perspectives de futur, que ningú no garanteix... tal volta topem amb uns fets que no ens agraden gens. És un fet que cada pic hi ha menys pagesos i, per contra, no es troba mà d'obra que vulgui fer de foraviler.

-La veritat és que hauriem d'evitar caure en tòpics. La població ocupada a l'agricultura o al sector agroalimentari, perquè... on ubicam les persones que fan feina a un celler o a una fàbrica d'embo-

tits?, és un sector en relativa expansió. En els darrers anys ha creat molts de llocs de feina. Home!, no tants com el turisme o la construcció, perquè s'ha donat una circumstància excepcional, però sí suficientment importants, entre d'altres coses perquè són llocs de feina estables. Les estadístiques canten, amb tota la seva complexitat. I una part d'aquesta gent és jove i, sobretot, es donen casos importants d'innovació. En definitiva, el que voldria és trencar una mica amb aquest tòpic fàcil sobre l'envelliment i el nombre de pagesos. En qualsevol cas, és clar que l'agricultura del segle XXI l'hem de situar en un marc molt diferent del que havia estat fins ara, tant pel que fa a les dimensions de les explotacions com de les tecnologies de producció i comercialització.

-I quant a la mà d'obra immigrant?

-És un fet que afecta tots els sectors de la nostra economia i que exigeix solucions socials solidàries i imaginatives. Ara bé, és innegable que des del punt de vista del que dèiem, la demanda de mà d'obra estrangera per part de l'agricultura demostra que dins aquest àmbit també hi ha una activitat important.

DEMANDA DE QUALITAT

-Perdoni, però... voldria fer-li cas i no caure en els tòpics, però és que vaig per fora vila i no deix de veure albercocs a terra, moltes ametlles sense tomar... o l'activitat agrària ha deixat de ser rendible o no hi ha pagesos. Quin és el problema?

-Hi ha un problema de mà d'obra. Això és evident, però es fan passes per solucionar-lo, tant per part de les organitzacions agràries com per part de les administracions. Jo diria que és un problema en vies de solució. Potser no hagin estat tan ràpides com seria desitjable, però arribaran. Tal volta el problema de fons és que a les Illes Balears l'agricultura mai no s'havia considerat un sector estratègic i en la mesura que això és cert mai no hi havia hagut una política agrària pròpia. No hi havia previsions a llarg termini. El turisme s'ho ha menjat tot i això ha fet que s'abandonassin alguns conreus i que molts de pagesos canviassin d'ofici. L'agricultura no era considerada un sector de futur. I no obstant això, ara es dona una circumstància especial que cal aprofitar. Al mercat hi ha una demanda de productes de qualitat, com a conseqüència de les grans mogudes informatives sobre seguretat alimentària. En aquestes circumstàncies és important poder oferir productes alimentaris propis i de qualitat, clarament identificats pel seu origen, pels seus components, pels tractaments i transformacions pels quals han passat. Dins d'un consum cada pic més exigent, els productes locals de qualitat tenen un futur assegurat. Tenim, endemés, l'agricultura ecològica. L'agricultura integrada, respectuosa amb el medi ambient. Les denominacions d'origen. No podem caure

Mateu Morro i Marcè va néixer a Santa Maria del Camí el 1956. És llicenciat en història. És conseller d'Agricultura després de substituir Joan Mayol en el primer govern del Pacte de Progrés. Ha estat també batlle de Santa Maria des del 1990 fins fa poc, així com secretari general del PSM-Entesa Nacionalista des del 1998.

Ocupa, igualment, la presidència dels Fons Mallorquí de Solidaritat i Cooperació.

Com a historiador ha treballat en l'estudi de la realitat històrica i nacional de Mallorca amb publicacions com L'esquerra nacionalista a Mallorca o Esquerra Republicana Balear, llibre amb el qual fou guardonat amb el Premi Ciutat de Palma.

en el desànim, ans tot el contrari: tenim l'obligació de ser optimistes.

-El conseller d'Agricultura és així d'optimista per naturalesa o per raons del càrrec?

-Cregui'm. No es tracta de disfressar cap realitat. Les coses són com són i no les podem amagar, però per això mateix cal ser conscient que no tot és negatiu. En aquest sentit i en relació a tot el que li deia, hi ha el gran tema del medi ambient i d'una manera molt especial el paisatge. Pensi que l'activitat agrària té cura del 80% del territori i que el paisatge forma part importantíssima dels paquets turístics. Per això tenim l'obligació de fer rendible el camp, no perquè els pagesos s'hagin de convertir en jardineros, que és un dels altres tòpics que s'han de desterrar, sinó perquè a través del rendiment serà possible conservar l'entorn. Ja sé que en un món globalitzat ens és impossible poder competir amb l'agricultura o amb la ramaderia de països com Argentina o Nova Zelanda, però no és menys cert que si utilitzam les mateixes armes que ens dona el mercat, és a dir, mitjançant la qualitat i la garantia, es pot sortir endavant. Hi ha un ample marge, sobretot si pensam que tenim un mercat de molts de milions de visitants que ben segur, en la mesura que volen conèixer els nostres camps, també desitjaren tastar-ne els productes. A tota Europa, a Alemanya molt especialment, hi ha una creixent revalorització de la cultura gastronòmica. Tot plegat em fa tenir confiança en el futur. Cert que res no està predestinat però, si les coses no han anat dràsticament, podem ser optimistes.

AGRICULTURA I MEDI AMBIENT

-Relacionava l'agricultura amb el medi ambient, però rebutjava la idea de convertir els pagesos en jardineros.

-És clar. Si de veritat volem conservar Mallorca, i Menorca, i Eivissa i Formentera no ens queda més remei que apostar per l'agricultura, però no únicament perquè el paisatge sigui bell, sinó perquè ens cal conservar les nostres arrels culturals i, endemés, perquè millor que jardineros ens convenen garriguers, si és que parlam del món rural i no de les ciutats. La massa forestal de les Illes requereix una gestió que vagi més enllà d'apagar el foc, dit això en el més estricte sentit de la paraula. Les forestes, els boscos, els alzinars, els pinars necessiten una gestió forestal, la qual cosa ens du a pensar que una política agrària com cal no s'ha de limitar únicament i exclusiva a la producció agrícola i ramadera, sinó que hi tenen a veure molts d'altres elements. La gestió forestal, per exemple, és competència de la Conselleria de Medi Ambient i no deixa de ser agricultura, com en el seu conjunt la major part de les qüestions relatives a medi ambient tenen a veure amb Turisme o viceversa. Tant els problemes com les solucions són, per dir-ho d'alguna manera, transversals.

-No hi ha solucions específiques per a la pagesia?

-No, no n'hi ha... Un exemple, els molins de Sant Jordi formen un dels paisatges agraris més originals de tota la Mediterrània i, com a tals, són un símbol que s'utilitza a les promocions turístiques de Mallorca. Doncs bé: quina és la solució per als problemes que puguin tenir a Sant Jordi. Aquests són molts diversos. Uns són agrícoles i ramaders, però d'altres no. Conservar els molins requereix una activitat de serveis, però no n'hi ha prou: farà falta que siguin útils. Farà falta també que les explotacions siguin rendibles... Tots en som responsables i, per tant, ens cal una reflexió col·lectiva sobre aquest i tants d'altres problemes que afecten el món rural de les Illes. El Congrés Rural té un paper important. Apunta cap a aquesta reflexió, perquè aquesta reflexió sigui un patrimoni comú per a tota la societat, no un patrimoni exclusiu del conseller d'Agricultura, del Govern o dels enginyers agrònoms o dels manescals.

PROS I CONTRES DE LA POLÍTICA EUROPEA

-Finalment, però, totes les reflexions acaben en una quantificació. Fan falta doblers... i, arribats aquí, no sé si cauré en un dels tòpics que tan poc agraden al conseller, però no queda més remei que reconèixer que la pagesia viu de subvencions.

-Per dur endavant una determinada política, tant si és agrícola, industrial, comercial, cultural o turística, és ben igual, fan falta recursos. Sense recursos no es fa res i, evidentment, el sector agrari no és diferent. Falten inversions públiques, fa falta assessorament, investigacions... Malgrat les aparences, aquest és un món on els canvis tecnològics són vertiginosos. Dins del sector agrari-ramader-alimentari no hi ha dubte que el nivell tecnològic és cada vegada més alt. Avui les grans multinacionals controlen les produccions des de tots els nivells, començant per R+ D, per la recerca, a través de la qual obtenen productes més barats o més atractius per al mercat. Per tant, qualsevol política agrària ha de tenir en compte aquesta recerca, que no deixa de ser una transferència, en el cas del finançament públic, d'unes inversions que afavoriran els productors i els empresaris, però que ha de ser assumida socialment com d'interès general. No parlam en concret de subvencions, sinó de necessitats d'inversions del mateix estil que les inversions en infraestructures.

-D'acord, però no creu que en molts de casos en lloc d'incentivar mitjançant la recerca i les noves inversions hi ha un conformisme respecte de les subvencions. En concret de les subvencions que vénen de la Unió Europea?

-Home!, no podem oblidar que som dins el marc d'una PAC, la política agrària comuna europea, que és molt clara. No tot són flors i violes. De fet la política agrària continua sent un dels pilars de la Unió Europea, entre d'altres coses perquè suposa el 50% del pressupost. Europa s'adona de la importància del sector agrari, socialment i mediambiental, però ho fa des d'una perspectiva enormement centralitzada, en la qual el pes decisiu el fan els països centroeuropeus. Això fa que l'agricultura mediterrània quedi no només físicament sinó també políticament a la perifèria europea. No disposa de les condicions geogràfiques i climatològiques de l'agricultura centroeuropea. És a dir, que necessitem una injecció de recursos sense els quals la viabilitat dins la PAC seria impossible. Però, dit això, no podem oblidar que les Illes Balears són la comunitat autònoma de l'Estat espanyol que menys recursos rep d'Europa. Així com les Illes Balears són agrícolament punteres en molts productes, en molts conreus són en quart, cinquè, sisè lloc del rànquing estatal, parl de fruits secs, de verdures, de boví... parlam del formatge de Maó, de la sobrassada mallorquina, del vi... és un orgull per a qualsevol illenc. Doncs a l'hora del repartiment dels doblers d'Europa o de Madrid sempre som els darrers. És a dir, hi ha subvencions, però la nostra agricultura no és un sector endarrerit. Aquest és un altre tòpic. Ningú no ens regala res, ans tot el contrari, sempre sortim perjudicats, perquè la insularitat no es reconeix i aquest és un factor que és tremendament limitatiu per a l'agricultura.

-No obstant això...

-En qualsevol cas, abans voldria deixar clar que dins la política agrària comuna no tot és negatiu ni tot color de rosa. Hi ha subvencions, com les que s'apliquen a la producció de cereals que són molt positives. Bona part del Pla de Mallorca es conrea i se sembra gràcies, precisament, a aquest estaló comunitari. Són més de mil milions anuals d'aportacions directes de la Unió Europea. La prima que té l'oví ha ajudat molt perquè les Balears tinguin quasi quatre-centes mil ovelles. En canvi hi ha altres coses que no funcionen. Els fruits secs, per exemple, són a punt de perdre les ajudes i això pot afectar greument no només l'economia agrícola, sinó el paisatge,

sobretot de Mallorca i d'Eivissa. I igualment hi ha altres sectors que tenen una gran importància com l'oliverar que tenen problemes molt greus i que no reben suport suficient. Com veu, l'anàlisi és prou complexa. No podem anar contra la PAC, però sí completar-la amb una política agrària pròpia.

CONSERVACIÓ DE L'ENTORN

-Acaba de tocar un punt que em sembla transcendental... Les ajudes als fruits secs subvencionaven, de fet, el paisatge. Si no continuen, qui es farà càrrec de les despeses de conservació. En definitiva, com es pot compensar la participació del sector agrari amb PIB turístic?

-Aquest és el gran tema, però no només l'aportació al PIB. L'activitat agrària es veu molt perjudicada per la incursió d'altres sectors en el sòl rústic. Si contemplam el paisatge agrari de les Illes veurem com es veu afectat per construccions que no tenen cap finalitat agrícola o ramadera. A determinats entorns el principal element que altera el paisatge són urbanitzacions encobertes... Fins ara mai no s'ha tengut en compte la importància de preservar determinats entorns per a usos estrictament agraris... Respecte de l'ametlla, seria desitjable que les ajudes continuassin, però sense oblidar que el sector té altres problemes que ha de resoldre i un d'ells és el comercial.

-Ja que parlem de paisatge... l'abandonament de les vaqueries ha provocat la ruïna de moltes construccions agràries. Després de les vaques boges, hi ha solucions per a aquest sector? Tal volta la central lletera que vostès promouen?

-El sector lleter és un altre exponent de la importància del sector agrari a les Illes, especialment a Menorca on té un pes relatiu decisiu en la seva estructura econòmica. Per a Menorca és cabdal la preservació de la producció lletera. A Mallorca les circumstàncies són diferents, s'ha produït una hecatombe molt més grossa que no a Menorca. I això és greu, perquè la producció de llet és un motor que refrena altres agricultures, per exemple la de farratges, gra..., aliments tots ells necessaris per al bestiar. Per tant, si continua la tendència actual, els resultats podrien arrossegar moltes altres activitats. No són just aquestes cent unitats i els productes que puguin transformar, sinó una política estratègica. El primer objectiu és anar a assegurar la seva viabilitat comercial, a assegurar el preu, perquè s'acosti a la mitjana que es paga a l'Estat espanyol. Per això cercam solucions.

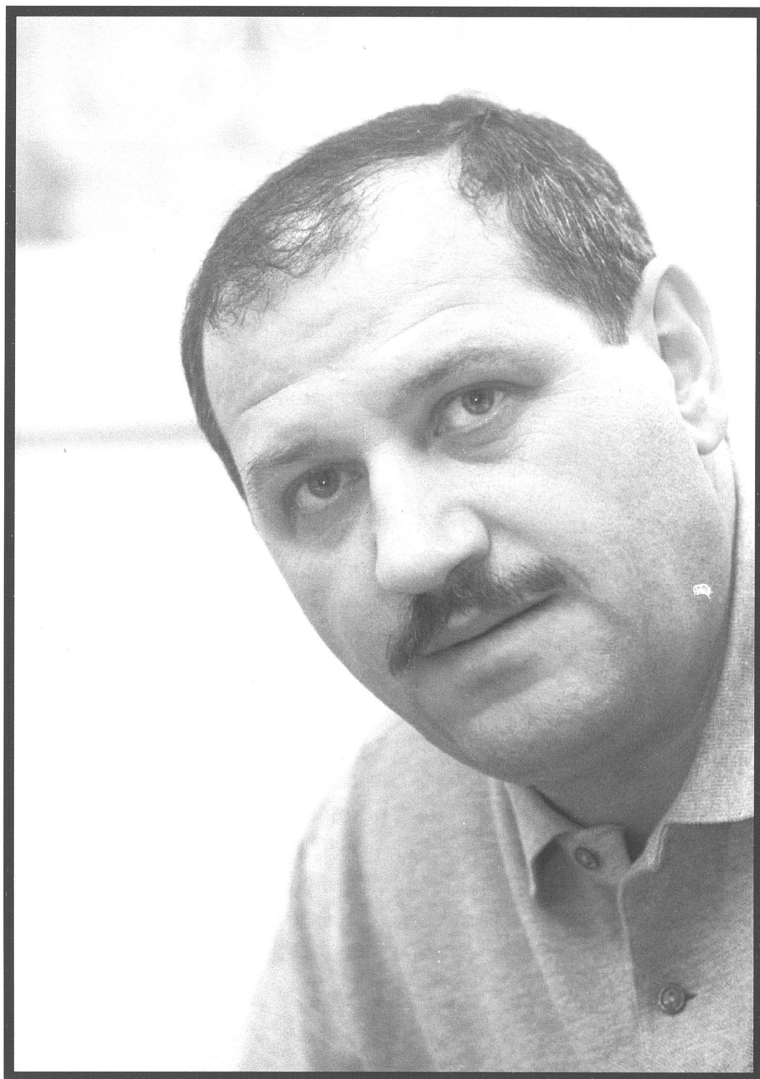
-En temps de moratòries, el sòl agrari està prou protegit?

-La pressió urbanística afecta directament la pagesia, això és innegable. I això té conseqüències greus. Ara bé..., quin és el remei? Tampoc no sembla totalment just castigar la propietat del sòl agrari a mantenir una activitat si li pot donar una major rendibilitat canviant-ne l'ús. Cal cercar alternatives. Pareix que la política més intel·ligent tant des del punt de vista agrari com de la conservació del nostre patrimoni natural és cercar una viabilitat econòmica a aquest sector, i això requereix manteniment de la inversió pública, manteniment d'ajuts, però també cercar la promoció d'aquests productes dins dels mercats.

TURISME I MÓN RURAL

-Com? Com explotar la terra quan no tots els propietaris volen ser pagesos?

-Bé, això ho han de dir els mateixos agents econòmics. Els pagesos, els propietaris de la terra, els empresaris, els emprenedors. Hi ha fórmules de lloguer, de cooperativisme... fórmules contractuals que poden assegurar l'explotació d'aquestes àrees. També hi ha altres fórmules com l'agroturisme, encara que aquesta sigui una activitat que necessita recuperar d'alguna manera la filosofia primitiva. Cal lligar l'activitat agrària amb la turística.

-Les relacions entre l'agricultura, el medi ambient i el turisme sempre són complicades.

-Sí... darrerament hem assistit a un espectacle preocupant amb el tema de l'ecotaxa, que ha tengut un gran calat social. La majoria hi està d'acord, però el sector turístic s'hi ha oposat radicalment. Això ha tallat qualsevol tipus de diàleg. Però això no pot ser, el sector ha de prendre consciència, de la mateixa manera que progressivament sembla que guanya terreny el convenciment que oferir qualitat és rendible. I que bona part de la qualitat de l'oferta turística la pot donar l'agricultura, no només tenint cura del paisatge, sinó a través de productes que van a la restauració i a la indústria agroalimentària. Diferents encontres entre agricultors i pagesos han constituït tot un exemple d'aquest diàleg que pretenem amb el Congrés i que, dissortadament, no sempre es dona amb l'amplitud i la generositat que caldria esperar.

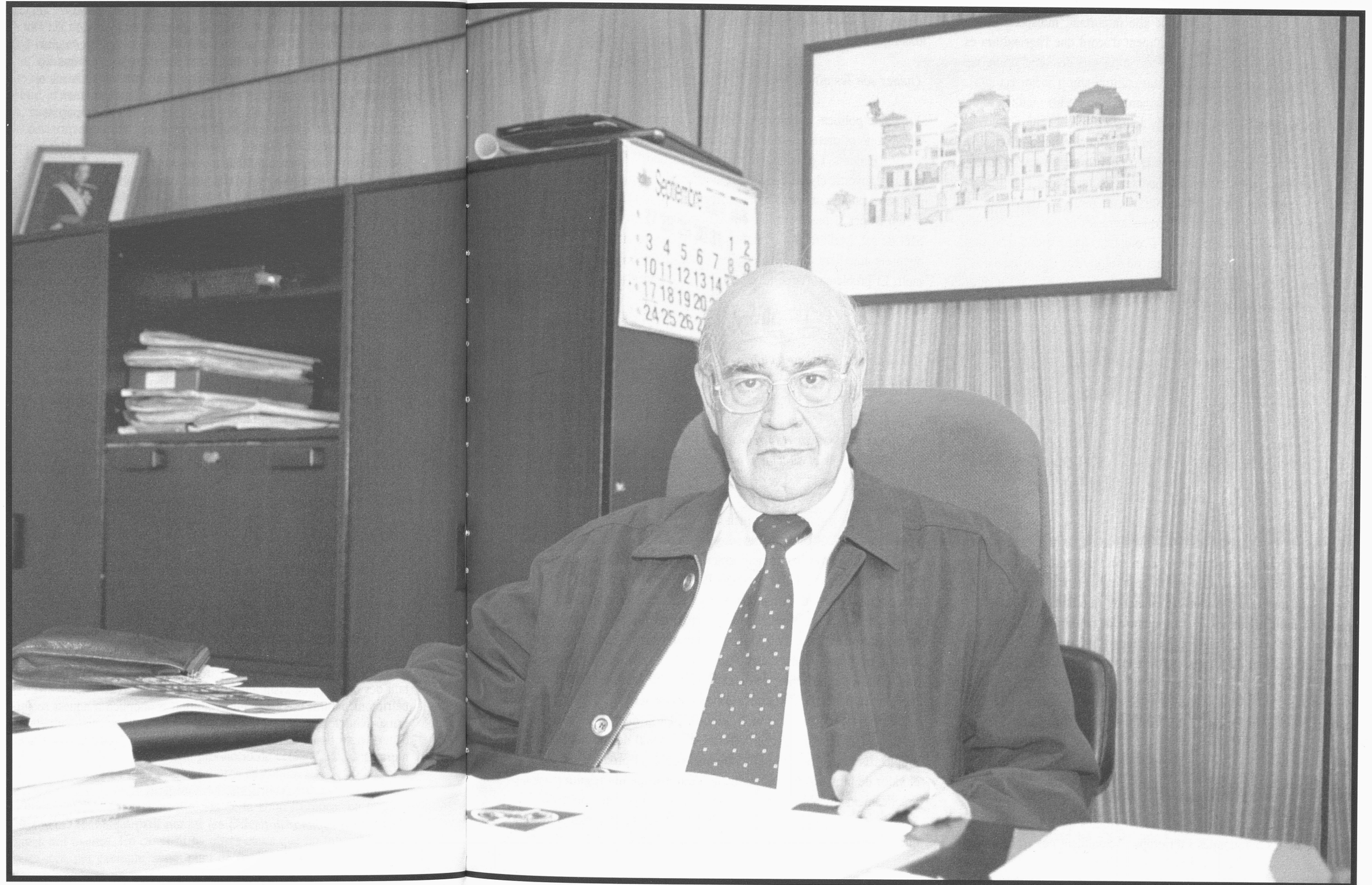
"Manca coherència"

Entrevista a Jaume Grimalt

per Gina Garcías Sansaloni

Quan als 27 anys Jaume Grimalt, va començar a fer feina a la Delegació del Ministeri d'Agricultura a les Balears com a enginyer agrònom especialitzat en economia i sociologia agrària, era l'any 1964 i un 33% dels mallorquins eren pagesos. Quan Jaume Grimalt accedí, el 1991, al càrrec de director provincial del Ministeri d'Agricultura, la població pagesa havia baixat al 5% de l'illa. Ara, que la majoria de les competències agràries han estat assumides per l'autonomia, el PIB i la població activa agrària és un esquifit 1%. La democratització i l'apropament dels aparells de l'Estat no han servit per frenar la imparable decadència d'un sector al qual Grimalt ha dedicat els majors esforços de la seva vida. Tal volta això contribueix a afegir una dosi d'escepticisme a aquest tècnic de l'Administració central apassionat pel camp, que assegura que l'autonomia mai no ha estat capaç d'entendre el món pagès ni de definir una política agrària adient per a les nostres illes. Tot i això, segueix amb atenció crítica els preparatius del Primer Congrés del Món Rural a les Illes Balears, a la idea del qual ell va contribuir decisivament.

*Des de sempre, però sobretot des de fa onze anys, **Jaume Grimalt** (Felanitx, 1937) estudia, supervisa, proposa, s'enfada, s'anima i es desanima amb les vicissituds del sector agrari de les Balears. És una immersió profunda, que inicià el 1964 com a enginyer agrònom de la Direcció General de la Producció Agrària i aprofundí a partir del 1990 com a director provincial del Ministeri d'Agricultura, càrrec que manté ara, molt minvat de competències, amb el nom de "director d'àrea d'agricultura i pesca de la Delegació del Govern a les Balears". Ha ocupat també els càrrecs de cap provincial del SENPA i cap de servei de la Direcció Territorial del MAPA a les Balears. Ha estat representant del Ministeri d'Agricultura en la Mutualitat Nacional Agrària de la Seguretat Social. És enginyer agrònom especialitzat en economia i sociologia agrària.*

-A quines conclusions hauria d'arribar el I Congrés del Món Rural a les Illes Balears?

-Em basta amb una: que desperti la consciència dels ciutadans de la nostra comunitat autònoma que l'agricultura és imprescindible, no pel seu contingut econòmic, sinó pel seu contingut ambiental i de suport al turisme que suposa la principal indústria d'aquestes illes.

-Coincideix, llavors, amb l'actual Govern que considera l'agricultura com un sector estratègic a les Illes Balears?

-En el Pacte de Progrés es parla de l'agricultura com de sector estratègic, i s'entén com a estratègic allò important, indispensable i de valor. En aquest sentit, estic totalment d'acord que l'agricultura és un sector estratègic a les Balears. Però en aquests dos anys no he vist una política dirigida a consolidar l'agricultura com a sector estratègic. Crec que hi ha una manca de coherència entre les manifestacions i els discursos dels polítics, tant dels actuals com dels anteriors, i les seves actuacions. Des que s'han produït les transferències en matèria agrícola i les comunitats autònomes han pogut prendre les seves pròpies decisions, no s'ha desenvolupat, ni en aquesta ni en altres comunitats, una vertadera política agrària, ni rural, ni d'estructures, ni de produccions. I aquestes polítiques agràries només s'aconsegueixen amb una preparació molt forta i completa, que parteixi d'on som, de la situació actual, i que tengui clar on vol arribar i quin model o projecte s'ha de seguir. Avui, m'atreviria a dir que hi ha molt poques persones que sàpiguen en quina situació es troba l'agricultura de les Illes Balears.

PER QUÈ LES TÀPERES?

-Com la definiria vostè?

-Si prenem un exemple que sortia fa poc als diaris, pel que fa al concert entre l'Administració i els ajuntaments de Llubí i de Campos respecte de les tàperes. Quins estudis previs s'han fet que avaluin si val la pena seguir amb la producció de tàperes? A més, aquest procés implica molts d'altres factors, com la mà d'obra, que a Mallorca fa molta falta. I tots aquests factors s'han de conjugar. S'ha d'emprar aquesta mà d'obra en un producte, com són les tàperes, que després resulta molt difícil de vendre per la gran competència que té amb el Marroc? El mateix passa amb els albercocs, que han estat una producció molt important en l'agricultura de Mallorca, especialment a la zona de Porreres, Felanitx, Vilafranca i Montuïri. Els albercocs secs foren una font de riquesa molt important, però s'ha d'avaluar el perquè. I és que aleshores Europa passava fam i aquí hi havia una mà d'obra barata. No es pot pretendre voler tornar a reviure tot això sense que es donin les condicions bàsiques que ho varen fer possible.

-Pensa que no ha canviat gens l'actitud del govern autonòmic amb el canvi de govern, en relació a l'agricultura?

-No. L'agricultura patí dues convulsions grosses quan passà a dependre de les autonomies i d'Europa. Actualment ens trobam que

l'Administració central ve a ser una mena de coordinador d'aquestes competències, paper que encara no ha definit ni estructurat del tot. Brussel·les avança amb les seves idees europeistes i generalistes i les Balears estan absolutament desconcertades. El problema, i ho dic com a funcionari que som, sense interessos polítics, és que quan s'ha produït un canvi polític, els nous càrrecs sempre consideren que el que feien els anteriors dirigents estava mal fet, que no servia per a res. Per tant, la primera mesura que prenen és abandonar el que es feia, però sense tenir un projecte nou totalment perfilat. Quan comencen a tenir clar què s'ha de fer, ja es produeix un nou canvi de direcció. I l'Administració del món rural necessita accions a llarg termini. No és com un equip de futbol, que amb un any ha de donar tots els resultats i es pot permetre el luxe de canviar de projecte anualment.

-Quines són les alternatives?

-La classe política, en general, s'hauria d'asseure i establir d'una vegada què es pretén i quins objectius es volen per al món rural de les Illes Balears. I jo només hi veig dues sortides a la nostra agricultura, o convertir el camp en solars o establir les ajudes necessàries perquè es pugui continuar fent l'agricultura, de la de secà, parl. La de reguiu és per si mateixa productiva, però abraça un percentatge molt baix de sòl. Mallorca és agricultura de secà, entre la qual hi destaquen els ametllers, que gràcies a les ajudes europees han reviscolat molt. El problema d'aquestes ajudes és que s'han d'anar renovant.

UNA RESPOSTA AL CANVI

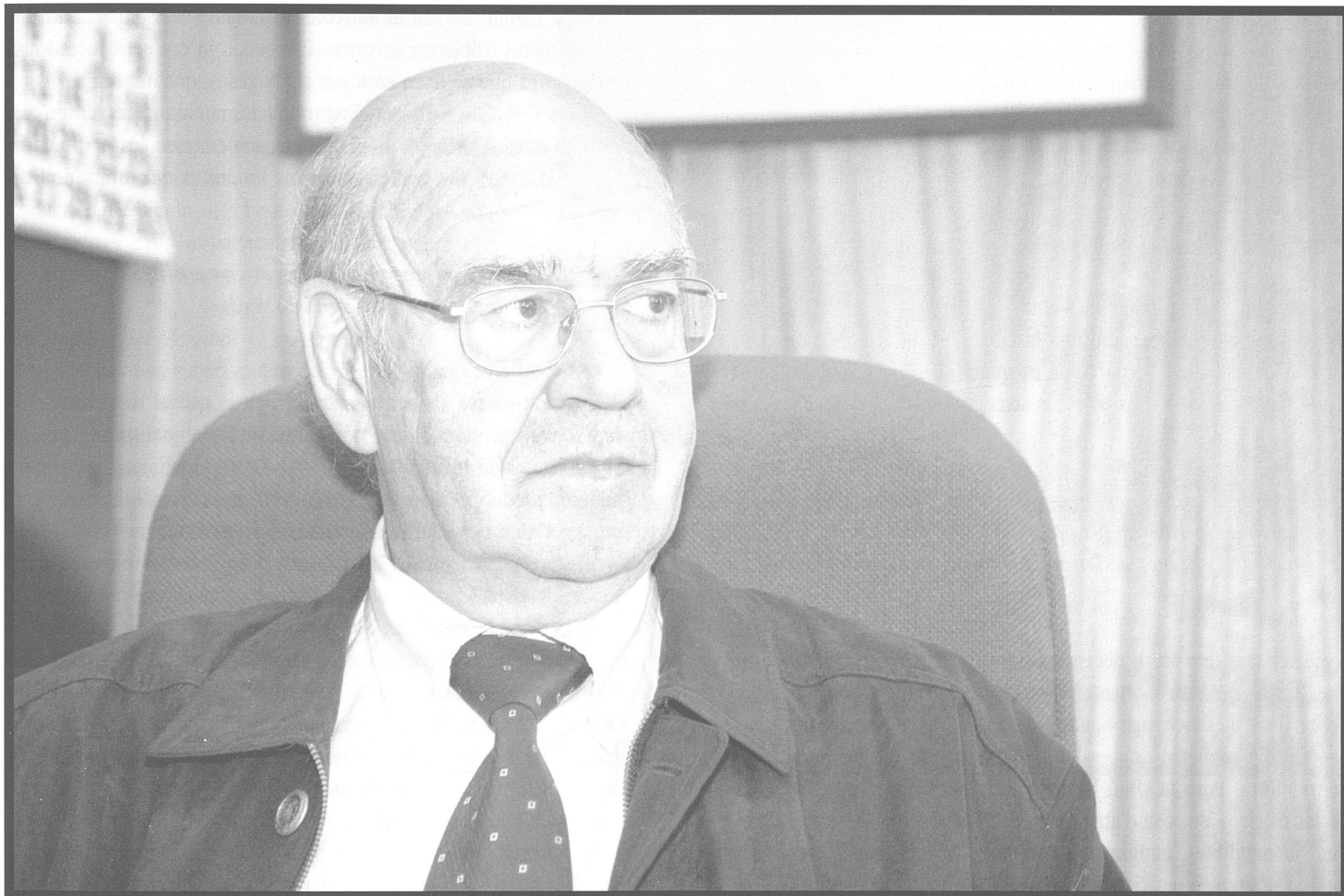
-Fa quaranta anys l'agricultura a Mallorca ocupava la majoria de la població, i ara no arriba al 2% la població activa dedicada a aquest sector. L'agricultura ha passat de ser una economia de subsistència a fer el paper de garantir el medi ambient i el paisatge, ha passat de la relació amo-senyor a la relació pagès-immigrant. Vostè que fa onze anys que és el director provincial d'Agricultura, a quines conclusions arriba?

-Per començar voldria fer un incís que consider important, i és que convé partir de la base que, tot el que canvia, és viu i té activitat. Amb quaranta anys hem pogut, gràcies a una tècnica molt desenvolupada, augmentar molt la productivitat. Així, amb poca mà d'obra, s'ha pogut seguir fent la mateixa feina i mantenir les mateixes produccions. Cal tenir present una sèrie de factors per entendre el món rural de les Balears. La nostra climatologia no és molt adequada a les grans produccions, tampoc no ho és la nostra estructura agrària, de divisions en parcel·les, i la nostra mà d'obra ha trobat una feina més ben remunerada i descansada en el sector terciari. Tots aquests fets han provocat un canvi molt important en la manera de cultivar. La mà d'obra barata afavoria la forma tradicional de relacions entre propietaris i pagesos, ja que la diferència entre el producte acabat i el valor de la mà d'obra ho permetia. Però avui en dia resulta pràcticament inviable el manteniment d'aquest tipus de contracte. S'ha de canviar el sistema i per fer-ho, jo només hi veig una solució, que és muntar una Societat de Prestació de Serveis.

-Per què no ha quallat aquesta proposta?

-Amb quinze o vint quarterades als anys quaranta en vivia el propietari i el pagès. Avui no en pot viure ni el que fa la feina. Perquè ens trobam a un món de domini del sector terciari. El turisme ha atret la mà d'obra, els empresaris i el capital, que són els tres factors més importants. Per això els empresaris no s'han hagut d'especialitzar ni s'han trobat amb la necessitat d'invertir en l'agricultura.

-No ho crec. Tots podem tenir els nostres *hobbies*. El que hauria de quedar ben clar, però, és qui són els empresaris agrícoles i qui són aquells que el que pretenen és disposar d'un espai per dur a terme les seves afeccions camperoles. No es pot ajudar de la mateixa manera aquell que vol dedicar-se al seu *hobby* i aquell que es vol dedicar a aquesta activitat econòmica, sigui en una possessió petita o sigui grossa. El fet de cultivar un hortet de "cap de setmana" no és res nou, i no crec que hagi influït en l'estructura del món rural balear. A les Balears queden molt poques empreses agràries. Però convé saber què és el que ven aquesta empresa: per exemple, pot vendre paisat-

LA MÀ D'OBRA

-Creu que la solució d'ocupar temporalment immigrants en el sector agrícola no consolidarà a la llarga la producció agrària?

-Els immigrants són necessaris per a l'agricultura, per a la construcció, per a la recollida del fems... perquè els mallorquins ja no volen dedicar-se a aquestes feines i qualcú les ha de fer. Es podria muntar un equip estable d'immigrants per podar ametllers, per exemple. Ho dic i he de dir també que jo no som empresari, sinó que estudiï la part tècnica.

-Els horts de "cap de setmana", les petites possessions, han acabat de desbaratar l'estructura social del món rural?

ges... El principal consumidor de paisatges és la societat. Si els vol, que els pagui, i així el pagès se'n podrà fer càrrec. Ve a ser una mena de contracte.

POLÍTICA DE RENDES

-És el mateix que fa la Unió Europea, que ja no subvenciona preus, sinó que manté la renda del pagès, perquè pugui mantenir el paisatge i el medi ambient?

-La Unió Europea fa més de deu anys ja va treure el *Llibre verd de l'agricultura*. El futur natural i molt del que va pronosticar s'ha anat complint. En aquest llibre ja es parla que l'agricultura no ha de ser productivista. Això no vol dir que l'agricultor hagi de ser jardiner.

-Aquesta és la política de les ajudes europees d'aquests darrers anys?

-Europa, a partir del *Llibre verd* pren consciència que la política que havia dut a terme per donar de menjar als europeus, havia tengut tant d'èxit que havia quedat ofegada, i per això la varen haver de canviar. La política anterior consistia a garantir al pagès uns preus mínims del producte. Si no es feia directament, sí que es podia fer indirectament, eliminant tots aquells excessos de producció. Quan s'adonaren que aquest sistema tenia massa èxit, decidiren canviar-lo, però un canvi així no es fa de la nit al dia, aleshores optaren per donar als pagesos ajudes directes. Es passa d'una política de preus a una política de rendes. Però aquesta política de rendes no està encaminada des d'un principi a mantenir el paisatge, ja que alhora s'adopten unes mesures complementàries que sí que van dirigides a aconseguir una agricultura de manteniment. Europa no pot prescindir de l'agricultura productora, però l'ha d'adaptar a cada territori.

-L'altre problema és el del Tercer Món.

-I la solució no és produir més aquí i exportar-ho després a les àrees menys desenvolupades, amb tota la corrupció que es dona en el procés. La solució és exportar la maquinària i les tècniques perquè aquests països puguin cultivar els seus propis productes.

-Les Balears s'han beneficiat molt d'aquestes ajudes europees durant molts d'anys. Però, quines conseqüències tindrà per a nosaltres l'ampliació de la UE cap als països de l'Est, l'acabament, l'any 2006, dels Fons de Cohesió i de les ajudes, i la globalització que desfà les fronteres?

-Aquests tres fets seran decisius i duran unes conseqüències polítiques i econòmiques molt importants, que aniran sempre en detriment dels països més rics, que haurem de posar més diners. D'altra banda, les Balears segueixen necessitant d'aquestes ajudes europees en l'agricultura. Però la Unió Europea considera que si globalment l'estat és ric, i disposa d'altres fonts de riquesa i d'activitats que sí que són rendibles, malgrat tengui borses de pobresa i borses d'activitats econòmiques deficitàries, allò més lògic és que siguin els mateixos estats els que intentin repartir i equilibrar la seva economia. D'aquesta manera, si la societat de les Illes Balears, els polítics i les diferents activitats econòmiques rendibles presents en aquesta comunitat no estan disposades a mantenir l'agricultura, que no pensin que Europa ho farà. Hem de tenir molt clar que les ajudes que hem rebut del Fons de Cohesió són perquè arranquem i sapiguem mantenir autònomament les nostres activitats econòmiques. A més, hi ha les pressions de l'Organització Mundial de Comerç, perquè se suprimeixin aquestes ajudes perquè es consideren competència deslleial a les zones pobres del món. Actualment, a la Unió Europea, sembla que comença a calar fons la idea de l'ecologia i del medi ambient relacionada amb l'agricultura. A les Balears, l'única manera de mantenir el sector agrari no rendible és relacionant-lo amb el medi ambient i amb el paisatge. Quin sector ha estat que ha conservat totes les parets, les terrasses i les marjades, tan típiques del

nostre paisatge? Ha estat el sector agrari, que ha demostrat durant molts d'anys que és capaç de fer una agricultura mediambiental que actualment és digna d'admirar.

LA FOLKLORITZACIÓ AGRÀRIA

-Aquell paternalisme folklòric amb què s'ha tractat els pagesos durant molts d'anys, quines conseqüències ha tengut?

-Aquí a Balears no he notat cap paternalisme. Però sí que s'ha folkloritzat el sector: les fires agrícoles i ramaderes actuals de les Balears en realitat no són ni agrícoles ni ramaderes. Són fires de venda de roba i d'objectes diversos. Però quan jo era petit record que les grans fires que es feien eren per als pagesos, que anaven a reposar les seves eines i a comprar productes per dur a terme les seves activitats. A més, les fires de cada poble tenien les particularitats de cada zona i s'hi podien trobar els productes més típics de la vila.

-Es diu que les vaques boges han provocat una crisi que farà que canviï la manera de produir la carn i la verdura.

-Personalment crec que la crisi de les vaques boges haurà donat una empenta molt grossa als polítics perquè pensin que al món no només hi ha el guany econòmic, sinó que també hi ha la qualitat de vida. De totes maneres això influirà més a la indústria agroalimentària que a la mateixa producció agrària. Hi va haver un cas semblant fa devers trenta anys amb el pollastre. Antigament només menjaven pollastre els senyors els diumenges, i els pobres per Nadal. Quan jo era jove matar un pollastre a una casa era una festa. Avui menja pollastre tothom, però no és el mateix que menjaven fa quaranta anys. Al principi, els productors de pollastre varen començar a modificar els hàbits alimentaris dels animals, i introduïren penicil·lina als pinsos i a l'aigua, però varen haver de tornar enrere per les intoxicacions i malalties que provocaren. Els primers records que tenc de quan vaig començar a fer feina és que els metges receptaven oli de gira-sol, perquè deien que el d'oliva era dolent. Aquest tema va ser l'objecte d'un dels primers estudis que vaig poder realitzar, i vaig defensar l'oli d'oliva verge... A la fi s'ha demostrat que és el més saludable. També record un altre cas d'un al·lot que als 13 anys era impotent. Va resultar que a causa d'una anèmia que se li havia detectat d'infant, el metge va receptar-li prendre fetge. La mare li'n donà de pollastre, i com que estava saturat d'hormones, no va poder desenvolupar amb normalitat els seus òrgans sexuals. Aquestes situacions van repetint-se al llarg de la història, ja que la filosofia consisteix a no guanyar un duro si es poden guanyar sis pessetes. Hi haurà un moment en què només un sector de la població es podrà permetre el luxe de comprar productes amb una garantia sanitària i de qualitat, des que entra a la finca de producció fins que arriba al plat del consumidor. De totes maneres, aquesta garantia de qualitat només podrà donar-se si hi ha un control extern, que no depengui ni de l'Administració ni del mateix sector.

TRADICIONAL I ECOLÒGICA

-Creu que l'agricultura ecològica serà l'única que ofereixi aquestes garanties?

-Si fas les coses ben fetes els resultats seran bons. Però això és un procés molt llarg. No només l'agricultura ecològica, també la tradicional, dona garanties de qualitat. I cal destacar que a les Balears no hem sortit mai de l'agricultura tradicional.

-Però els camps de sa Pobla estan contaminats de nitrats.

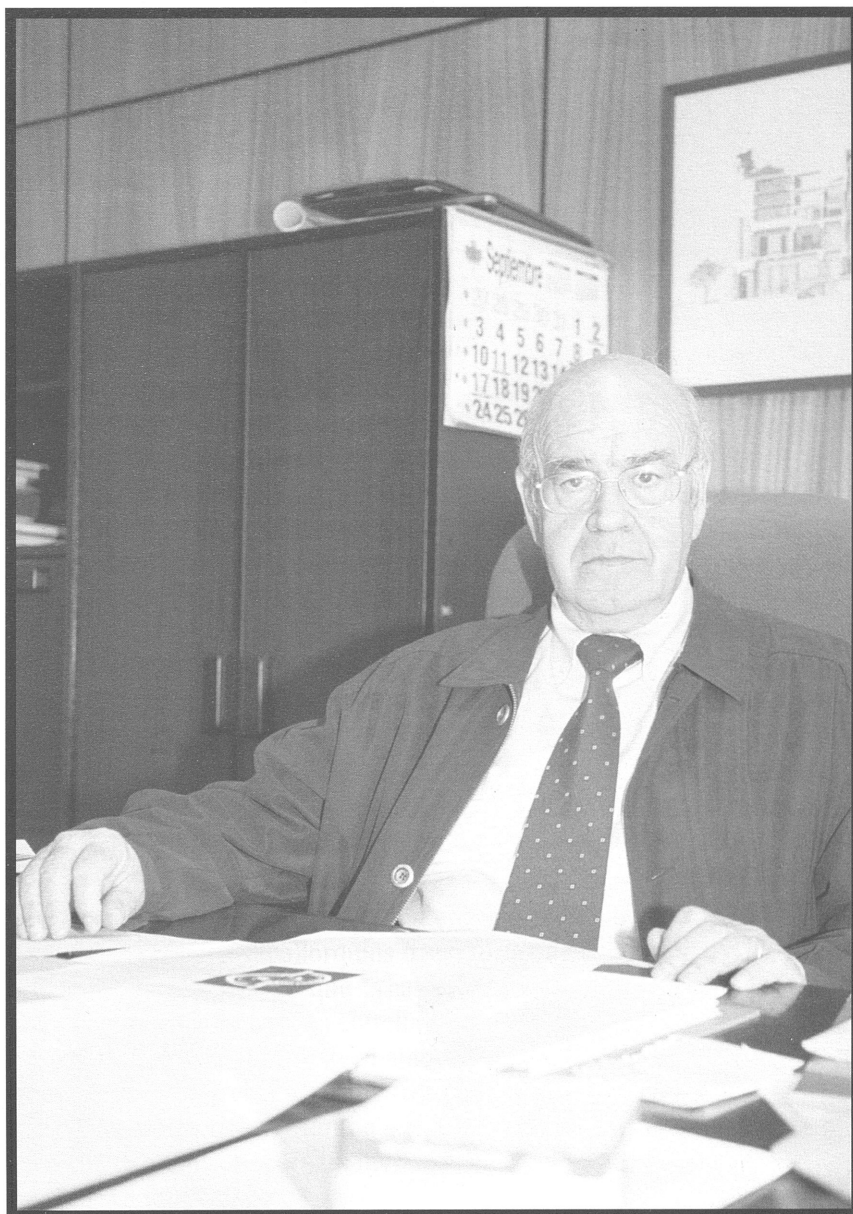
-Els nitrats poden contaminar les aigües que beuen els poblers, però no les patates que compren a Palma. S'ha de tenir clar què és el que es vol garantir, i parlar del producte. Que siguin més bones o més dolentes, amb més o menys gust, les patates regades amb una o altra aigua, amb nitrats o sense, ja és un altre tema.

-On creu que ha d'arribar el sector rural?

-On voldria que arribàs, però on no veig que s'hi encamini, és a mantenir l'entorn rural, tot corregint petits disbarats, com aquests nitrats de sa Pobla. Però per a això cal que els sectors no rurals i la societat balear estiguin disposats a aportar-hi part dels seus beneficis per mantenir aquest entorn rural. No s'ha de menester res pus. Tenim la tècnica suficient per poder mantenir aquest entorn, la mà d'obra, si se la paga bé, n'hi ha. Segons diuen, no hi ha cap ofici més gratificant, si està ben retribuït, que el de fer de pagès. Les ajudes de rendes que ens han arribat d'Europa són quatre o cinc mil milions de pessetes. I amb deu mil milions de pessetes tendríem una Mallorca preciosa. El sector terciari, el turisme, representa el 85% del PIB, mentre que el sector agrícola supera de poc l'1%.

-Mantenir l'agricultura ha de ser un compromís dels altres sectors?

-Sí. Però jo no veig que hi hagi un interès ni una preocupació per part dels polítics, ni els d'ara ni els d'abans ni els que vendran, ni per part dels industrials del turisme, per aquest sector. S'han destinat 85 milions per a les ovelles. Això és una misèria. Per ventura és suficient per mantenir les races autòctones, però no per salvar les tres-cents mil ovelles que hi ha a Balears. El mal de tot això és que el ciutadà en general pensa que l'agricultura està molt subvencionada, i no és així.

Fermar-se les sabates i no tenir por de defensar la pagesia

Entrevista a Francesc Oliver

Per Antoni Oliver

Francesc Oliver, president de la cooperativa Camp Mallorquí, és des de fa molts d'anys impulsor del cooperativisme, per damunt de tot, és una persona que estima la terra i la seva feina de pagès. Considera que l'agricultura està en una situació crítica, però que encara hi ha una esperança si s'aposta per la qualitat dels productes mallorquins d'una forma decidida. Manifesta confiança en l'actual Govern de Progrés, però creu que "s'ha de ferar ses sabates" i defensar sense por els interessos de la pagesia enfront d'altres entrellats on es mouen molts de milions de pessetes. Persona dedicada tota la vida al camp, veu amb molta preocupació que s'abandonin les finques i que la gent se'n vagi a treballar a altres bandes, deixant que el camp mori, deixi de ser productiu i desaparegui una cultura agrària que ha estat la base de la civilització. Considera que a aquest pas tot això quedarà com un museu i que els funcionaris hauran d'anar a fer de pagesos.

-Què fa aquesta cooperativa?

-És una cooperativa de segon grau muntada per les quinze cooperatives que hi ha al Pla de Mallorca, i es dedica a distribuir, ametlles, garroves, etc. És un conjunt de cooperatives que han muntat aquesta cooperativa on hi ha representat un membre de cada cooperativa de primer grau. Ara hem muntat una nova planta d'ametlles, perquè la que teníem era obsoleta, i ho fem amb ajuda europea, i volíem fer una planta per no haver de dependre dels altres, dels més grossos. El Govern balear ens va vendre un terreny a baix preu i el vàrem comprar, així ja tenguérem un patrimoni i la planta és dels cooperativistes. A la planta es trenquen

Francesc Oliver Sastre
(Algaida, 1939) és agricultor de professió. Impulsor del moviment cooperativista des de fa molts d'anys, ha estat president de la cooperativa d'Algaida durant vint anys i des del 1997 presideix Camp Mallorquí, cooperativa de segon grau dedicada a la transformació i distribució de productes que agrupa setze cooperatives de Mallorca.

ametlles, hem tengut una reunió amb el president del gremi de pastissers per fer ametlles amb la denominació Producte Balear, també feim cubs d'ametlla, que abans no fèiem, farina. Abans no podíem fer això i ara podem conservar el bessó i fer aquests productes. Això ha estat per a nosaltres i per al pagès una cosa molt bona, perquè ara podem fer tot el procés. Som, d'altra banda, l'única planta que fa producte ecològic, el bessó i la garrova són ecològics.

-Què se'n treu de la garrova?

-Nosaltres en treiem la polpa i la venem a una empresa que fa "lacao", la torren i la molen i en

fan aquest "lacao" que exporten als països de l'Est. Tenim la gran sort que la garrova feta amb mitjans ecològics es pot vendre un duro més cara. Ara hi ha una empresa que fa garrofi, i el garrofi s'emptra per fer goma i tots els productes en duen. Abans teníem el garrofi que no podíem defensar i ara hi ha una fàbrica que ens demana goma ecològica. Feim això i també servim a les cooperatives tots els productes, adobs, pinso, etc., venim a ser com un magatzem per a les cooperatives.

-És a dir que, bàsicament, transformen i distribueixen, a més de servir als mateixos cooperativistes.

-També tenim una secció de carn. Tenim dues persones a l'escorxador i tots els que hi vulguin dur els xots, els poden dur a l'escorxador per sacrificar i vendre, nosaltres som accionistes de l'escorxador. Això ha anat molt bé per sacrificar els animals, és un servei més al pagès, per sacrificar i vendre la carn, ara s'han sacrificat vaques de trenta mesos, porcs, porcells. No ens hem de preocupar de res, si tens, per exemple trenta xots, allà se sacrifiquen i es vénen al preu de mercat.

-Quants d'associats té la cooperativa?

-A Camp Mallorquí hi ha setze cooperatives que, a la vegada són les propietàries de la cooperativa. Els socis són nombrosos, a Algaida mateix som seixanta-quatre socis, hi ha pobles on hi ha dos-cents cooperativistes i l'any passat Camp Mallorquí va tenir un volum de negoci de prop de mil milions de pessetes.

-Ara el Govern, les conselleries d'Agricultura i Economia, impulsen el Producte Balear, com un producte de valor afegit, com valora aquesta línia?

-És una iniciativa molt bona, nosaltres no feim res que no sigui Producte Balear. No distribuïm cap ametlla americana. Ara hem arribat a un acord amb una empresa que també distribueix ametlla per fer les mateixes bosses amb la marca Producte Balear, de bessó torrat. I també volem promoure l'oli de Sóller i la confitura d'albercoc de Porreres. N'hi ha d'altres que fan sobrassada ecològica. Procuram també promoure els nostres productes a les fires, aquests dies hem anat a la fira de Son Rapinya de Palma. És molt important que la gent tenguí consciència que el producte mallorquí té una gran qualitat i és el millor que hi ha.

PRODUCTES BALEARS

-També es va fer una campanya per promocionar la carn.

-Sí, amb la carn de bou, el que passa és que els hotelers sempre diuen "primer posem el preu i després parlarem de qualitat" i això ha de ser a l'inrevés, perquè aquí la producció és tan petita que si no es fa de qualitat no té sortida.

-Toquen el tema dels productes lactis?

-No, l'únic que feim és, com he dit, garrova ecològica i també cereals, blat i ordi. L'únic que hi ha de productes lactis és una senyora estrangera que fa formatge ecològic, que té unes vaques, també hi ha gent que té gallines només alimentades per productes

naturals, és a dir, "ecològiques". A Mallorca, que és un territori molt petit, s'hauria d'anar a una agricultura ecològica, hi ha països on aquest tipus de producció ha assolit una gran importància, com per exemple a Dinamarca on un 30% de la producció agrícola és ecològica.

-Catalina Oliver de Manacor fa agricultura ecològica.

-Sí, i tenen unes botigues de productes ecològics, també n'hi ha que fan vi i es paga bastant car, això es comença a fer, tira a tira, perquè realment hi ha un valor afegit que es paga. Per exemple, el bessó fet en condicions naturals, es paga noranta pessetes més car que el no ecològic, en el cas de la garrova només hi ha un duro de diferència, però si aconseguim que hi entri el garrofi, encara hi guanyarem més. Aquí el problema que hi ha a la pagesia és gros. Els treballadors extracomunitaris que vénen a fer feina a l'agricultura, inicialment, tot d'una que poden fugen cap a altres sectors, i no hi ha gent que faci feina al camp. Jo tenc tres fills i no volen fer de pagesos, això és trist, això s'acabarà, i també s'acabarà el producte de Mallorca que és el millor que hi ha.

-La línia que du ara el Govern, quant a promoció de productes de Mallorca, amb molt de valor afegit, tal vegada sigui la correcta.

-Això seria molt important perquè hi ha possibilitats, hi ha gent que fa mel i altres fan paper ecològic, ara hi ha una empresa de Madrid interessada perquè li subministrem productes. La veritat és que s'hauria d'avançar per aquí, perquè hi ha una demanda. Però, hi ha dificultats, perquè el pagès té molt mal de fer canviar el seu mode de producció, i no s'acaben de fiar d'això, perquè els pagesos sempre han fet el mateix i els costa d'assumir aquestes coses noves, però s'ha d'anar cap a això.

-Els pagesos accepten bé el cooperativisme?

-Jo som molt partidari del cooperativisme, però el moviment cooperatiu xoca amb l'individualisme del mallorquí, al mallorquí li costa associar-se. Jo a Algaida vaig ser vint anys president de la cooperativa, en vaig ser un dels fundadors, ara la cooperativa aquí va molt bé. Diuen que a la Península són més cooperativistes que aquí, però no ho crec, el que passa és que les distàncies són més grans i si a algú li interessa un producte, no correrà tres-cents quilòmetres, i s'han de concentrar les coses, els productes, per organitzar-se a nivell més pràctic. En canvi, a Mallorca no hi ha distàncies i si has d'anar vint vegades a veure una persona que té un producte que t'interessa ho pots fer, sense problemes. Ara, també crec que hi ha aquest individualisme. Tot i això les cooperatives són molt necessàries per al camp.

LES RELACIONS AMB EL GOVERN BALEAR

-Quines relacions tenen amb el Govern balear?

-Va venir el vicepresident, Pere Sampol, i volem comprar el local on som ara perquè sigui de les cooperatives i intentarem negociar aquest tema. Pere Sampol ha fet una bona feina en la qüestió d'afavorir els productes d'aquí, les empreses mallorquines i el sector de la taronja, i per moltes coses, l'oli, etc. També tenen molta cura del tema del disseny, dels envasos per distribuir els productes. Amb això han fet una feina sensacional. Han dissenyat una capsa. Un exemple, el

Govern i les institucions compraven productes per fer regals de tipus institucional i utilitzaven productes de la Península. Jo els vaig dir que així anaven malament i que havien de comprar productes d'aquí, per promocionar productes nostres. Si volen fer un regal que el facin amb productes d'aquí, que no surtin per la televisió amb el tema de la promoció del Producte Balear i llavors comprin productes de fora. Ara han fet una capsa per a Camp Mallorquí, ben dissenyada, on hi cap una mostra de productes mallorquins.

-La gent s'uneix per fer coses en comú?

-Sí, per exemple per llogar una màquina de tomar ametlles, ara n'hem comprada una.

-S'uneixen finques?

-Això seria la millor solució, però si parles d'això tot d'una et posen un cartell a l'esquena.

-Un cartell de comunista?

-Ho ha dit vostè. Puc dir que de terra bona, per exemple a la part d'Algaida a Montuïri, n'hi ha quartons i he vist un tractor a cada quartó. Això no pot ser, perquè si es tomassin les parets i es fessin aquestes coses en comú, i es llaurassin cinquanta quarterades, les despeses baixarien un 50%. Ara, això no es fa, perquè la gent té molt arrelat el sentit de la propietat i diu això ha estat dels meus pares i dels meus padrins... i no volen fer res! Jo crec que la gent abandonarà fora vila, hauran de fer feina a una altra banda.

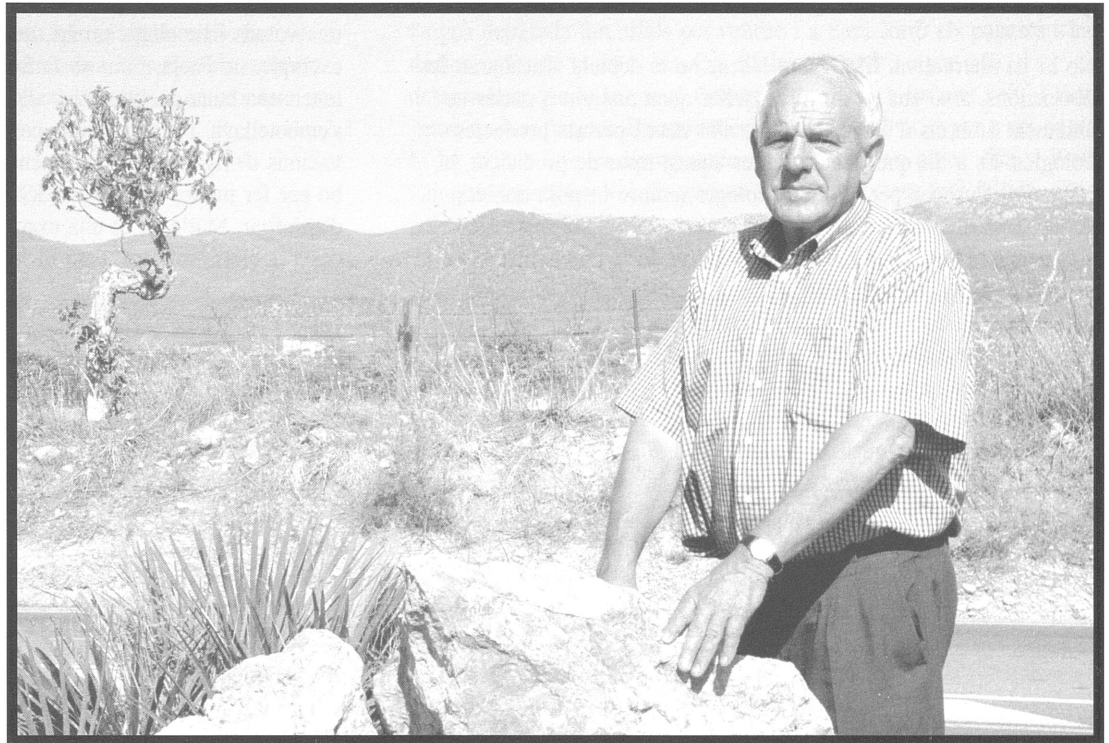
-No es podrà treure un rendiment a les finques.

-Ara, per exemple, volen que no es puguin fer xalets a les finques. Estic d'acord amb això, però les finques han de tenir un rendiment.

-Pensa que l'agroturisme pot ser una bona sortida per a les finques?

-És difícil que les explotacions familiars estiguin preparades per a agroturisme, les que estan preparades per a això són les possessions. A una finca de quatre quarterades és difícil fer agroturisme. Tal vegada hi aniran turistes a veure els ametllers florits, ara passen per les finques molts de turistes. Passen en jeeps pels camins i els destrossen, els pagesos a l'hivern han d'arreglar els camins. I això no pot ser. Resulta que el turisme ha de menester un camp arreglat, maco, i si no hi ha doblers no es pot tenir el camp en condicions. Si s'arriba a posar l'ecotaxa, es podrien dedicar zones a visites turístiques, per exemple, fer una ruta, podrien visitar per exemple finques o bé cooperatives per veure el procés d'elaboració de l'ametlla, que és molt interessant. També van als mercats, per exemple els dimecres van a Sineu, a veure el mercat. La veritat és que s'ha de donar

alguna cosa més que el sol i la mar. I hi ha possibilitats. Distribuir millor els productes mallorquins, fomentar les visites als mercats. Però haurien de ser mercat pagesos, no mercadets on es ven roba, encenedors, cuir, no tenc res en contra d'aquesta gent, però això no és pagès. Per exemple, tothom fa figues seques per a ell i són estupendes. S'hauria de potenciar el mercat de productes d'aquí, els productes de les cooperatives haurien de ser a aquests mercats. S'han de potenciar aquestes coses, perquè si no, es perdran i ningú no ho farà. Jo feia sobrassada ecològica i la duia a una fira a Alemanya i era un èxit, el que passa és que em vaig cansar. El problema és que nosaltres ja som grans i són els joves els que han de fer coses.

ABANDÓ DEL CAMP EN FAVOR D'ALTRES SECTORS

-El camp perd la gent, que se'n va al sector serveis i hi guanya més.

-És molt dur el camp, sempre s'ha de fer feina, no hi ha dia lliure. La gent se'n va perquè a la construcció o al sector serveis guanya més que a les finques i hi ha finques abandonades, és una llàstima. Nosaltres feim feina al camp perquè sempre ho hem fet i ens agrada, però alguna cosa s'haurà de fer per fer rendible el camp, que no ho és. L'ametlla va a quatre-centes pessetes el quilogram. Però has de llogar la finca, has de posar llacor, has d'exsecallar, i no basta ni per tomar-les. Això és tirat. Aquí es du ametlla de Califòrnia, Què fan? Doncs compren tota la producció les cooperatives o el govern i la venen aquí a un preu més baix, els és igual abaixar els preus, la qüestió és vendre. Els americans estan en contra de les subvencions que dona la Comunitat Europea i fan això, s'arrisquen. El que passa és que no hi ha punt de comparació entre el bessó americà i el mallorquí que és molt millor. El bessó americà no lliga, perquè no té oli, hi ha molta diferència. Els comerciants el que fan és mesclar els bessons americans amb els mallorquins.

-Supòs que això no li sembla bé.

-El que nosaltres volem és que l'associació de pastisseria ens compri el bessó mallorquí, perquè és més petit i va millor per fer pastissos. Crec que signarem aquest contracte aviat. Feim tot el que podem per defensar el que és nostre.

-Què passa amb les subvencions?

-Ara acaba la subvenció dels ametllers. Fa dos mesos vàrem anar a Madrid a parlar-ne i és pendent d'una reunió de ministres de la Unió Europea. A nosaltres ens quedarà un any per cobrar i després s'acabaran les subvencions europees. Això serà un desastre.

-Quina alternativa donen?

-No hi ha alternativa. El Govern balear no té doblers, s'acabaran les subvencions, això ens va dir el conseller quan anàrem a parlar-ne juntament amb els d'UCABAL. Just n'hi haurà per als productes ecològics. És a dir que s'haurà de fer aquest tipus de producció, la Comunitat Europea per al tema ecològic sempre hi posa doblers, perquè, a més, estan escalivats amb el tema de les vaques boges i totes aquestes coses que han passat a causa de la intensificació de la producció, de la industrialització de la producció. Per a producció ecològica es mantindrà la línia de producció. Respecte de l'actual línia de subvencions, estam en dubtes, a veure què passa, però hi ha molt males notícies, perquè el més segur és que s'acabin aquestes subvencions. D'altra banda, el Govern balear ha tengut molts de problemes amb les vaques, la llengua blava, la sequera de l'any passat, etc. Varen haver de pagar molts de doblers. Ara, la política comunitària és clar que es fa a nivell de tota Europa i poca cosa hi podem fer.

-Apujar la renda agrària és molt difícil, s'haurà d'anar a combinar diferents elements, producció, transformació, distribució i venda, donar una sortida als productes a través del turisme, apostar per la qualitat, etc.

-Nosaltres el que volem fer, i en parlàrem amb Pere Sampol fa poc quan va venir a la cooperativa, encara que no sé si ho farem, és donar a l'aeroport, als turistes, unes informacions sobre la pagesia, on poden anar a veure una finca, uns ametllers, dir-los on poden anar a comprar una bosseta d'ametlles i tenir a les botigues de l'aeroport els productes mallorquins, ametlles, confitura, paté mallorquí, això no s'ha fet i s'ha de fer. La gent va a l'aeroport i se'n du una ensaïmada que en molts de casos no és menjadora. El que s'hauria de fer és distribuir aquests productes nostres, es tractaria d'arribar a un acord amb l'empresa que té les botigues de l'aeroport i vendre aquests productes, que n'hi ha molts, perquè també es podrien vendre herbes, altres licors. Tot el que és producte típic. Unes bones ensaïmades, això també agrada, aquí vàrem fer un projecte per fer ensaïmades fetes en forn de llenya destinades a països comunitaris.

-A Menorca les botigues d'Aldeasa a l'aeroport venen xoriguer i formatge.

-Supòs que es tracta de fer un acord i poder vendre aquests productes. No tot es pot fer en un dia. Ara feim les ametlles i les distribuïrem per supermercats i intentarem també distribuir els productes mallorquins a les grans superfícies comercials. L'any passat es va fer un regal als ciclistes, a aquests que vénen a la Volta a Mallorca de productes mallorquins. Aquesta és la línia, fer productes

de qualitat, bons i distribuir-los. Almenys es mostren els productes i es dona a conèixer una producció de qualitat.

LA PRODUCCIÓ DEL VI

-També és interessant el tema del vi que ha agafat una gran importància.

-Sí, però crec que també té futur el vi ecològic, a Algaida en fa i és el futur, a Santa Maria en fa Jaume de Puntiró. És veritat que els vins han pres força, però hem d'anar alerta amb els vins, perquè pot passar el que ha passat amb els ametllers i amb tot, i si hi ha un excés de producció la sortida es fa difícil. El vi no ecològic ha agafat una volada i l'ecològic també, quan jo era més jove un vi bo era, per exemple, un Rioja, i ara no fa falta dur vins de La Rioja els d'aquí tenen una bona qualitat. El mallorquí era un vi de potada, no s'embotellava, i ara es fa una cosa de qualitat. S'han fet les denominacions d'origen, etc. S'ha potenciat el vi. Nosaltres tenim un clima bo per fer moltes coses i per aconseguir productes de qualitat i s'ha d'aprofitar. Mallorca és una excepció. El que passa és que fer bon vi costa doblers, com tot, però hi ha unes bones condicions.

-Com veu el futur del camp a Mallorca?

-L'agricultura cada vegada s'enfonsa més, és una llàstima. El Govern ens diu que així no podem anar, perquè no pot ser només abocar duros i duros. S'hauria de cercar un sistema perquè sigui rendible per poder aixecar l'agricultura de Mallorca. No posar tants de doblers, d'acord, bé, però sí tenir uns tècnics que fossin per a la pagesia, que explicassin les coses i les alternatives, no uns tècnics que sempre són a la conselleria. El cooperativisme és el futur, i els productes ecològics també.

-La política europea va en aquest sentit de reduir les subvencions i procurar la rendibilitat amb productes de qualitat.

-Ja sabem què ha passat amb la política agrícola de la Unió Europea. Fa uns anys es varen donar milers de milions per a subvencions a les granges i ja sabem què ha passat amb aquesta política, un desastre. Ara vol tornar a la ramaderia extensiva, però perquè va deixar d'ajudar la ramaderia extensiva?, perquè hi havia una sèrie d'interessos a defensar. Mallorca és un territori petit, i s'ha d'anar a fer un producte diferent del de la Península i de la resta d'Europa, només així es podrà treure un profit a l'agricultura. A més, així ens podem beneficiar de les ajudes comunitàries. Ara és difícil impulsar aquesta política de productes ecològics, perquè la gent no n'està convençuda. Hi ha gent ja gran a la qual és gairebé impossible fer canviar la seva forma de producció. Això de la producció ecològica ho expliqués a una taula de pagesos vells i se'n riuen, no poden entendre que no s'han d'utilitzar fertilitzants que contaminin la terra, etc. La gent se'n ha tómer que no pot utilitzar uns fertilitzants que facin malbé la terra i que contaminin els pous. Jo tenc un pou i no en puc beure aigua. Jo no tir productes químics que acabin amb la terra, tir fosfat i la terra s'ha recuperat en uns anys i ha tornat a ser com era en temps dels nostres padrins. Avui en dia hem volgut fer les coses massa de pressa, sense el temps necessari, s'han de produir tomàtiques grosses i en poc temps, llavors resulta que totes les tomàtiques són iguals, no tenen gust de res. I no en parlem dels productes transgènics! Aquí encara feim tomàtiques de ramellet a la seca, sense regar ni res i són les més bones. Les famílies ho fan per al seu consum.

-Vagi a menjar una tomàtiga de supermercat a veure què passa.

-Pots jugar a futbol amb la tomàtiga, o amb l'enciam. No tenen gust de res. Un enciam ha de menester tres mesos per fer-se i el fan en un mes. Aquestes coses a la llarga ens van en contra, però avui el mercat comença a demanar una altra cosa.

-La tomàtiga de ramellet no es distribueix com a Producte Balear?

-No ho han fet, però hi ha una certa producció. A Sant Joan en fan moltes, aquesta tomàtiga té molta demanda. També es fan ciurons ecològics. Els ciurons mallorquins són petits i ningú no els volia, la gent volia els grossos, però resulta que els grossos quan bullen no fan gust de res i ara la gent s'adona que el ciuró mallorquí té una major qualitat i és molt millor per cuinar. Encara els majors tenim sort perquè almenys menjem productes bons, encara que no tenguem doblers.

LA CARN I LA SOBRASSADA

-Com veu la possibilitat que la carn tenguí la denominació de Producte Balear?

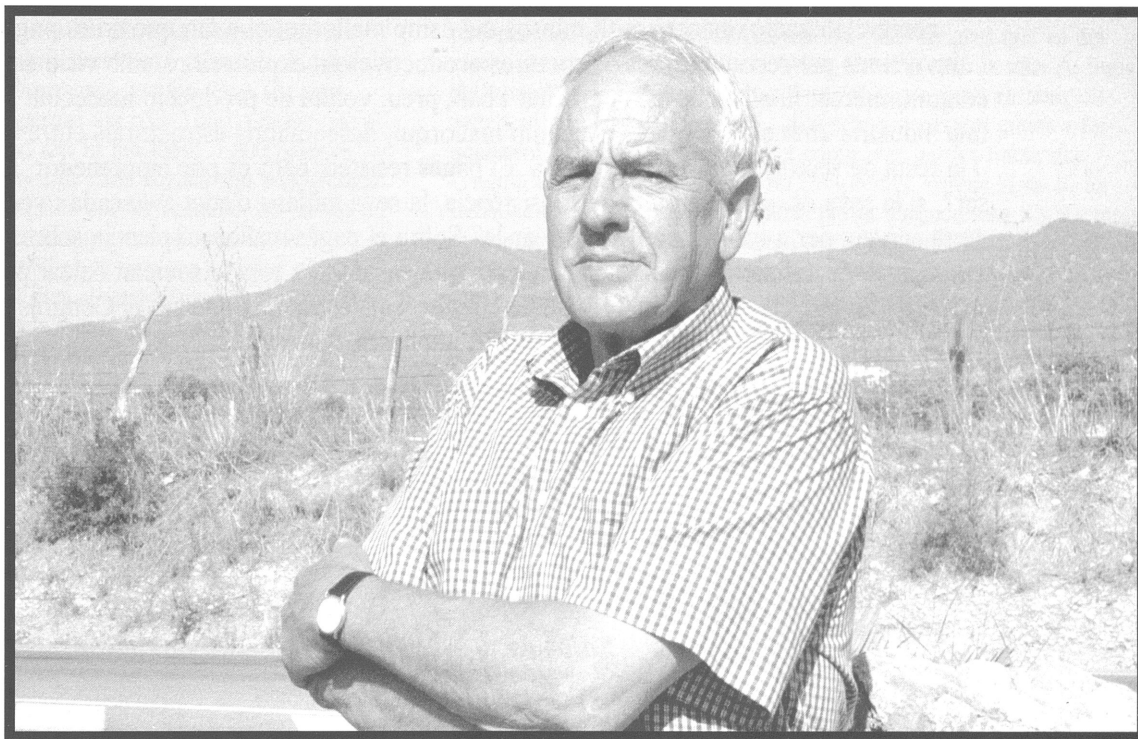
-És un tema que s'estudia molt. Volem mirar les carns i classificar-les, em sembla que el xot du Producte Balear. Nosaltres només feim xot mallorquí. Matam també bou i porc i seria interessant. Tenc porc negre i seria interessant fer la sobrassada de porc negre amb Denominació d'Origen. Com que no hi ha Denominació d'Origen, a la sobrassada de porc negre la duen d'on volen. Aquest tema ja l'haviem mirat abans. El porc ha de néixer aquí, ha de menjar coses d'aquí i l'han de matar aquí, això seria ideal i fer la denominació. És un tema que vàrem comentar al conseller. El que passa és que quasi no es mata porc i hi ha molta sobrassada, això vol dir que es duen productes de fora. Jo tenc confiança en aquest Govern de Progrés, però aquest govern s'ha de fermer les sabates fort i no ha de tenir por i ha de dir "aquí s'ha acabat la comèdia". No s'ha d'anar només a cercar el vot, sinó que s'han de prendre mesures realment estratègiques a favor de l'agricultura i dels pagesos. Per exemple, això de la sobrassada... doncs sobrassada de Mallorca, i res més, i el porc, autèntic de Mallorca. Així es defensaria la pagesia de veritat i no altres interessos que mouen molts de milions. No basta sortir per la televisió a dir quatre paraules ben dites, després aquestes idees s'han de posar en pràctica.

-És una situació molt complicada.

-Està bé que facin una sobrassada, bé. Però que puguin fer sobrassada ecològica. Jo vaig fer sobrassada i no vaig poder posar Sobrassada de Mallorca i això és molt trist. Jo podria tenir deu truges i fariem cent porcs, que menjarien el meu gra i les meves figues i ho vendria amb Denominació d'Origen i tendria un valor afegit. Ho vaig comentar al conseller.

-La llet la té copada Agama?

-No ho sé molt bé. Jo crec que Mallorca no és un lloc de vaques, perquè és molt sec. A Sant Jordi han llevat totes les vaques i amb l'aigua depurada fan alfals per vendre i a Sant Jordi els pagesos s'han dedicat a fer de taxista. Ara fan alfals per vendre o per a la dessecadora que ha posat el Govern. Jo hi vaig a fer una volta i vaig veure moltes finques abandonades i això és molt trist per a un pagès, hi ha moltes finques abandonades, de cada dia va pitjor. Ara si lleven l'ajut als ametllers, vol dir que un sector important farà fallida. Els polítics han de cercar la solució, ho he dit als consellers, amb els que

he tengut contacte com a cooperativistes. El que passa és que ens topam amb les empreses grosses que mouen molt de gènere i és molt difícil lluitar contra això. A Mallorca l'explotació familiar és la més abundant, no hi ha moltes possessions grosses. Aquesta distribució és important per subsistir i és fonamental per conservar la cultura agrària, perquè si continuam així, aviat això serà de museu i a les finques hi hauran d'anar els funcionaris. Això és molt trist. Si no troben un sistema per protegir els ametllers, serà un problema fort. Si d'una finca no en tens cura, no la llaures, si la tens abandonada, en dos o tres anys els ametllers moren. S'han de prendre mesures efectives, encara que és molt difícil pel que comentava que hi ha uns grans interessos i costa molt.

Taula rodona amb **Joan Aguiló** (propietari de Llavors Juanito) **Margalida Estelrich** (directora general d'Agricultura) i **Joan Juan Moll** (director de Fruita Bona)

Quarterades d'incertesa

Per Magdalena Mulet

El present de la pagesia balear és ben conegut pels nostres convidats que no dubten a realitzar-ne una anàlisi: manca de mà d'obra i poca professionalització de l'existent sobre tot a nivell de gestió i comercialització, marges molt minsos del camp mallorquí que fan que no es pugui pensar a inversions per reconvertir les estructures productives en explotacions amb visió empresarial de conjunt, mercat finalista de baixa qualitat i baix preu, volum de producció inadequat per poder crear una indústria amb els excedents del camp mallorquí, desequilibris estructurals entre la renda agrària i la resta de sectors... el rosari no acaba. El pagès resisteix però és poc emprenedor. I com ho ha de ser?, si la seva és una economia de subsistència, la seva mitjana d'edat avançada i veu, a més, que la terra serveix per a tot manco per cultivar-la? Sobre el pagès mallorquí planeja sobretot la incertesa, la manca de definició d'una estratègia clara que ens digui a tota la societat balear per què volem pagesos, per què els necessitam... i què han de fer. Una estratègia que ara el Congrés Rural, en haver sentit tots els implicats, vol establir.

ONA: Un bon començament d'aquesta conversa podria ser una presentació del Congrés Rural que es prepara per a aquest mes de novembre. Què pretén la conselleria amb la seva convocatòria?

Estelrich: La idea del congrés ja és antiga, començà amb la legislatura, i vol ser un gran debat sobre el món rural, un debat en què participin totes les parts que tenen a veure amb l'agricultura, des del món de l'agroturisme fins als subsectors industrials. S'han fet uns grups de treball per a diferents temes perquè la gent hi faci feina. Es tracta que s'intercanviïn i es coordinin les ponències per poder debatre la problemàtica del món rural en el seu conjunt. Per saber quina agricultura volem, i cap on s'ha d'anar.

Moll: Jo hi participo, en principi no sé molt bé com s'estructurarà, però el que passa és que està per veure si la gent serà capaç d'expressar cap on volem anar. Perquè jo crec que això ni ho sabem ni ho tenim clar, crec que no sabem què pot ser l'agricultura a les Balears.

ESCASSESA DE MÀ D'OBRA

Aguiló: Aquest saber cap on volem anar és el punt que a mi m'interessa perquè l'any 2010 és molt vinent, en agricultura diria jo és aquí mateix, perquè els terminis al camp no comptabilitzen igual que a altres sectors. Surten constantment notícies sobre el nombre de pagesos que hi ha i que hi haurà. Ara les darreres xifres parlen de 1.600 pagesos el 2010, entre fruiters, hortolans i ramaders. I de pesca no en parlem! Ara, si hi ha 1.500 persones que fan feina al camp, realment feina, no em preocupa, perquè ara n'hi 7.000 o 8.000 que el que fan és comptabilitzar, però no tots hi fan feina. 1.600 pagesos segons les unitats que manegin, que de cada vegada són més grosses podria ser fins i tot una xifra adequada per ser rendible. En tot cas el problema és la mà d'obra, que es canalitza tota al turisme i a la construcció. I la gent que duu la mà d'obra de fora per fer feina al camp, sovint es troba que al cap de vint dies els treballadors ja no compareixen, se n'afllueixen de cobrar i se'n van al sector turístic o de la construcció que, sens dubte, és més atractiu.

La llei d'estrangeria té molts de forats i molt grossos. Els treballadors haurien de poder venir amb un objectiu finalista. I això no s'ha d'inventar, perquè hi ha països que ho tenen molt ben desenvolupat. Podria venir gent de fora per fer feina a l'agricultura amb unes condicions predeterminades i en acabar la feina se'n tornarien fins a la pròxima temporada. És clar que per evitar abusos hi hauria d'haver un bon seguiment per part de l'Administració, perquè no els estafassin, ja que aquests treballadors vendrien un poc "fermats". Avui els pagesos no poden emprendre cap iniciativa perquè s'exposen que a l'hora de la veritat poden no trobar mà d'obra o que els fugi a la meitat de campanya.

Estelrich: Aquest és, sens dubte, un problema molt més greu que el que capta la gent des de fora. És un dels problemes bàsics de l'agricultura, juntament amb la terra o l'aigua. Estic d'acord que els immigrants així com vénen ara és la pitjor forma que poden venir i a més són fórmules que no beneficien ni els immigrants ni els empresaris que els contracten. Ara les persones que vénen tenen tantes dificultats per arribar que quan són aquí no se'n volen anar de cap de les maneres, tant si tenen feina com si no en tenen. En canvi si hi hagués més flexibilitat i sobretot més agilitat, hi hauria, com ho podríem dir?, una població, una mà d'obra, flotant que aniria darrera la feina, i en acabar la campanya aquí se n'aniria a una altra banda o a casa seva.

Aguiló: Els pagesos són els primers interessats a, en haver-hi feina, poder contractar les mateixes persones, perquè ja saben com ho han de fer, perquè formar un peó és lent, a més tenen l'entrebanc de l'idioma quan es tracta de magribins.

Moll: Segons la informació que tenim a la Plataforma Agrícola, aquest darrer invent que hem fet, resulta que el 2001, s'han concedit 539 permisos de feina fixos a l'agricultura, però aquesta gent no és a l'agricultura. És gent que amb la signatura de l'empresa agrícola han aconseguit el permís, perquè per la porta del sector agrícola és la manera més fàcil d'aconseguir un permís de treball.

Quant als contractes de mig any, que n'hi ha hagut més de 100, 128 per ser exactes, en començar l'estiu d'aquests n'havien vingut 10 i la resta, on són? Una part és al Marroc i no poden venir per mor de problemes burocràtics al seu país, d'altres s'han temut que els convenia ser aquí per regular la situació i són fent cua davant la Delegació del Govern per tenir un permís de tipus b... o són persones que han entrat amb el tipus b i ara ja són a un altre lloc de feina. Però a l'agricultura no hi són. Hi ha una inquietud per part de tots que és guanyar més doblers, i clar nosaltres no podem competir. La gent que ve vol guanyar com més doblers millor. Els immigrants que fan feina a l'agricultura en molts de casos duen la idea de regularitzar la seva situació i en tenir-la en ordre anar a un altre sector més ben remunerat.

En la meua opinió el problema de la mà d'obra al camp és bàsic, però també ho és la formació dels comandaments intermedis, la gent gran es jubila i no té relleu, gent que pugui aprendre l'ofici.

Aguiló: Hi ha experiències a altres països que ens poden servir. I jo parl pel meu coneixement d'Amèrica del Sud. La gent que ve del camp, els camperols, vénen a treballar al camp amb la idea de fugir del camp i hi faran feina mentre siguin il·legals, però en tenir els papers el que volen és fugir-ne i anar-se'n a qualsevol ciutat a fer qualsevol cosa, tot manco restar al camp. Per tant es tracta que venguin amb unes condicions i un compromís. Perquè si no hi ha treballadors per al camp no importa parlar d'agricultura. Es tractaria de captar treballadors que venguin amb el compromís que treballaran en allò que els ha mogut a venir. Ara, això sí, amb garanties que no seran explotats, que tendran unes bones condicions d'habitatge i de treball. A més, aquí val a dir que el pagès de Balears, no sol explotar els treballadors que vénen.

Moll: Tots estam d'acord a determinar el problema, ara, jo no comparteix la teua solució. Jo no crec que al món actual, a un lloc com Mallorca, es pugui aturar la gent amb papers. La sana aspiració dels humans avui és guanyar més amb una feina més còmoda. Jo som un dels que me'n vaig anar del camp, perquè veia que allò era terrible, i com puc ara pensar que els altres no tendran altres aspiracions? Els meus fills m'han fugit tots tres, ja no és que no facin feina al camp, és que no en volen fer ni a la part comercial. Per tant jo no puc creure que amb papers puguem aturar ningú.

Aguiló: Però jo parl de gent que ve d'altres bandes, i que fer feina aquí sis mesos li assegura quatre anys a ca seva.

Moll: Però llavors ja són aquí i ja veuen altres coses i ja ho mesuren amb les condicions d'aquí. Quan són allà s'aferrarien a qualsevol cosa, però llavors veuen el que hi ha aquí i canvien d'opinió. I hem de pensar altres formes que no siguin la força, perquè al cap i a la fi aquest sistema que proposes és de força.

FÓRMULES IMAGINATIVES

ONA: Altres formes només serien possibles a partir d'un camp rendible.

Moll: Aquesta és una altra qüestió. No es pot retenir amb el sistema força ningú i s'han de cercar altres fórmules imaginatives que facin que la gent quedi al camp.

Aguiló: Jo no estic d'acord, perquè la gent vol ser a ca seva. En

general els immigrants el que volen és viure bé i si és possible a ca seva. No importa desarrelar la gent, si la duim per fer feina i llavors amb els guanys poden viure en condicions a casa seva se'n tornaran. Acollir els immigrants per sempre perquè s'integrin no és l'única fórmula possible, tan sols no pens que sigui la bona. La gent necessita fugir de ca seva per la feina i en haver fet la feina poden tornar-se'n, això és el que vol la gent en general. L'emigració és una necessitat, per a l'emigrant allò més preuat no és venir aquí, sinó tenir feina i poder tirar endavant la seva vida.

Estelrich: El pitjor està per venir, em refereix quant a problema cultural, ja que els fills d'aquests immigrants, que ja neixen aquí no tenen una integració plena. I això ho hem de preveure. Jo crec que la solució és no posar impediments perquè la gent pugui venir, sinó facilitar-los la part burocràtica perquè puguin anar i venir quan hi hagi feina.

Aguiló: Amb tots els papers arreglats i fixos, i amb la firma de la Banca March triguen sis i set mesos per tramitar tota la paperassa.

ONA: *Per avançar en aquesta tertúlia podem demanar-los com creuen que pot sobreviure el camp. Desapareixerà?, el 80% del territori és possible que sigui màns de 1.500 persones?*

RENDIBILITAT DEL CAMP

Aguiló: Jo crec que hi ha sectors que tenen el futur assegurat i d'altres no: les explotacions de cereals que no són rendibles, qui té dues quarterades aquí i dues allà, no poden sobreviure. Serà possible que una sola explotació dugui 200 quarterades, una sola explotació, perquè avui la maquinària que es requereix val molt, etc. aquestes explotacions tampoc no seran mai rendibles perquè no seran competitives i necessitaran la tutela de l'Administració, però en tot cas poden ser més rendibles que avui en dia. Quant a la ramaderia, crec, que té més problema.

Estelrich: També és el sector més ferit.

Aguiló: I les fruites les deixarem a Juan que és qui en sap més. Quant a les hortícoles, si tenen mà d'obra no importa passar pena. Sempre hi ha gent que no en sap, però per l'hortolà de Mallorca no importa passar pena. Pel que fa a verdura..., a l'estiu duim el 75% de fora. I la fruita per l'estil. I clar són sectors que tenen feina set o vuit mesos i que d'altra banda necessiten una inversió molt forta, només per a set o vuit mesos. I la resta funcionen amb mínims.

Moll: Hem de pensar que es produiran canvis molt importants, perquè la gran sensibilització que hi ha actualment arran de tot el que ha passat amb la crisi alimentària, i que per desgràcia continua passant cada dia, farà que indiscutiblement s'hagin de contemplar les coses d'altra manera. A més ara entren en joc variables com la protecció al medi ambient que avui ningú no qüestiona, la salut i els sobrants que es determinen a l'agricultura que amb uns recursos naturals que aquí són escassos no ens podem permetre com a societat. Tot això farà que hi hagi un canvi perquè ja no es pot permetre l'agricultura a qualsevol preu. El desprestigi dels productes químics... avui molt qüestionats, etc., tot això incidirà sobre l'agricultura mundial i a nivell local també. A l'estiu a Mallorca de la verdura que es consumeix en produïm el 80% o el 90%. Però tot i això hi ha unes puntes de preus que són molt llargues, de vegades del 50% del període de producció, en les quals els preus de venda no arriben al preu de producció.

Quant a fruita, ja no hem pogut resistir, ja lluitàvem amb molt desavantatge amb la producció de Lleida i ara de tota Espanya, perquè a moltes zones, a Aragó, per exemple, hi ha produccions enormes, i de tot el món. D'altra banda els tractats del mercat comú

per defensar altres productes, fan que hi hagi entrada massiva de fruita, del nord d'Àfrica, per exemple, i la nostra no ha pogut resistir i desapareix. I hi ha molts de productes que ara són purament testimonials.

NOVES TENDÈNCIES DELS PRODUCTES

Estelrich: Però el tema de seguretat alimentària també ha obert noves perspectives als nostres productes, nous camins. Front a aquestes agricultures intensives en què no podem competir amb altres productors del món, perquè tenen més mà d'obra, més aigua, més de tot el que fa falta per produir en quantitat. Nosaltres el que hem de fer és cercar altres camins que siguin imaginatius per poder produir qualitat. Per a això sí que tenim condicions més favorables que altres zones pel fet de ser una illa i pel fet de tenir turisme on comercialitzar. Tenim un territori petit amb un poquet de tot. La preocupació per la seguretat alimentària s'ha d'aprofitar per oferir productes diferenciats, amb etiquetes de qualitat que assegurin al consumidor uns productes "ics" fets amb sistemes de producció integrada, ecològica, etc.

Ara ja hi ha reglamentacions aprovades de tres productes balears, en poc temps es publicaran, i es treballa amb altres set o vuit productes per tenir una reglamentació dels productes fets amb pràctiques més compatibles amb el medi ambient, etc. I per aquest camí dels productes diferenciats podem trobar una via. Pel camí de la quantitat no podrem competir mai, no a aquestes illes. I no ho hem d'intentar.

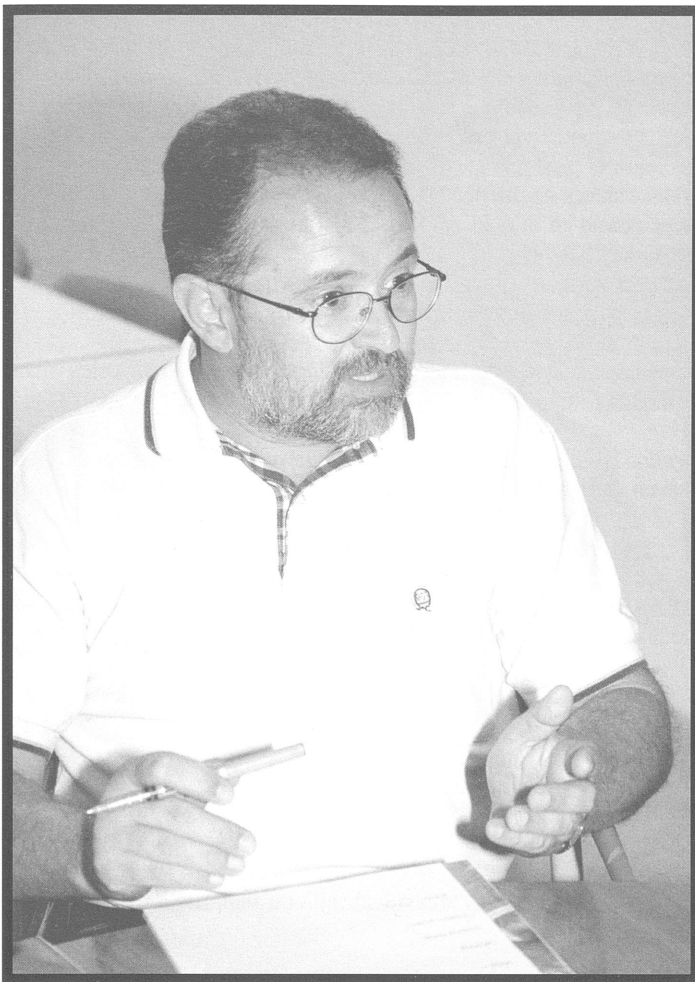
PLANIFICACIÓ

Moll: A un moment determinat has dit el *quid* de la qüestió. Es tracta que per mantenir una agricultura hem de planificar, si és que l'hem de mantenir. I aquí hi ha una necessitat de definició política, és necessari que políticament hi hagi una definició per saber què volem fer amb l'agricultura, i això que sembla tan evident no ho és, perquè cada quatre anys canviem. Quatre anys a l'agricultura no és un temps suficient per canviar res. Com a societat ens hem d'aclarir i dir: "si podem dur els productes que menjam d'un altre lloc més barats, no hem de fer agricultura" o bé dir "tot i que podem dur productes més barats volem continuar amb l'agricultura" i llavors demanar-nos, per què?, per garantir el subministrament en cas que no arribi de fora?, tampoc és això. Aquest no és un motiu avui. Hi ha altres motius com la conservació de l'entorn, etc. i hem de reflexionar tota la societat, i en tenir un pla políticament definit, hem de posar tota la força i tots els doblers al servei d'aquest model. Però ara no hi ha model. Anam per aquí i per allà, ara se subvenciona una cosa, ara l'altra i l'agricultor no sap ben bé què passa i sobretot que passarà l'any que ve. Ara mateix no sabem quina agricultura volem, ni quina agricultura podem fer o necessitam. A l'estiu podem fer tomàtiques a bufetades, però, ens convé?

TRANSFORMACIÓ DELS EXCEDENTS

ONA: *En aquest cas, si fem tomàtiques a bufetades, què fem amb els excedents, perquè no existeixen empreses transformadores, per poder fer salsa de tomàtiga, per exemple.*

Moll: Aquest és un tema molt interessant, no referit exclusivament a la tomàtiga sinó a tota la comercialització en general. Perquè els excedents del que sigui són només uns mesos a l'any, no suficients per mantenir una fàbrica o una indústria durant tot l'any. Ara tenim el cas claríssim de les taronges, l'únic producte pel que fa a fruites que ha deixat de ser testimonial a Mallorca, la taronja i la llimona, juntament amb la vinya. Però resulta que tenim una situació de desavantatge en relació a la Península on sí que hi ha una cadena de transformació i els excedents van a fàbrica amb subvencions de la Comunitat Europea. Però aquí això no ho teníem, perquè si bé és

Joan Aguiló.

veritat que ens sobren taronges per al consum en verd, no basten com a matèria primera per a la transformació. Aquesta acció del suc de la taronja, si funciona, i jo crec que anirà bé, serà la salvació dels tarongerars de Mallorca.

ONA: Aquesta iniciativa que s'ha dut a terme amb la taronja, és possible amb altres productes?

Aguiló: És molt important definir, com a dit Moll, quina agricultura volem i saber quina és sostenible, perquè actualment se sembren moltes hectàrees de coses que no són sostenibles i que mai no tendran sortida, perquè no tenen solució. L'agricultura no serà mai molt rendible, però pot ser manco deficitària. Ara parlàvem de la tomàtiga, doncs tal volta podria sembrar-se tomàtiga destinada ja directament a transformació, perquè juntament amb els excedents fos suficient per a una fàbrica. El que no es pot fer és anar sembrant el que el pagès vol i després amb la producció "ja veurem que es fa", hi ha d'haver una planificació prèvia.

Moll: Exacte, perquè el pagès fa el que troba i és necessari que hi hagi una definició política. I que tothom vagi en el mateix sentit.

Aguiló: El mal dels mallorquins és que tothom hi diu la seva, "hauriem de fer" i tothom hi està d'acord... però llavors ningú no es posa en marxa, i en el tema de l'agricultura fa molta falta posar-ho tot en consonància perquè tothom remi en el mateix sentit. S'han de resoldre moltes qüestions relacionades amb l'agricultura a Balears, per saber què es fa amb la biomassa que es produeix, per resoldre el tema del reciclatge dels plàstics dels hivernacles, etc. Hi ha d'haver un projecte viable del principi al final que contempli totes aquestes

coses des del principi fins a la comercialització, temes de distribució, etc.

Moll: Un pla agrícola del poble balear, no dels governants de torn que llavors el canvien quan canvien ells, perquè realment la supervivència de l'agricultura ha d'estar per damunt d'idees polítiques.

ONA: I qui ho gestiona tot això?

Estelrich: Parlem d'una agricultura tan intervenguda!

Aguiló: Hi ha d'haver un Consell agrícola que coordini...

Moll: La feina l'han de fer els empresaris agrícoles, però l'Administració ha de controlar i vigilar.

Estelrich: Jo crec que al camp mallorquí i balear en general hi ha hagut moltes millores en els darrers anys, hi ha grans professionals, però el que hi ha són molt pocs emprenedors.

Moll: Molts dels nostres pagesos tenen edat d'aguantar però no d'emprendre res.

ONA: El camp mallorquí, mancat de gent jove, té els nivells de tecnificació necessaris per subsistir?

VALOR IMMOBILIARI DEL CAMP

Aguiló: Jo fa quinze anys vaig organitzar el primer viatge a Israel i molts d'aquells que varen venir després foren els fundadors de la cooperativa Agroilla, una de les més dinàmiques que hi ha actualment i que tira endavant. Però el pagès difícilment disposa la confiança en un que ve de fora a explicar-li com ho ha de fer. Diuen sí que sí, i llavors tiren per son vent. Però hi ha gent jove amb ganes, i si hi hagués una planificació la durien endavant amb professionalitat i il·lusió. Quan un ha de muntar una empresa estudia el terreny, on posar-la, què vendre, si hi ha competència, quina inversió ha de fer, quin és el client potencial, quines vies de finançament tindrà, què farà amb els excedents, etc., en definitiva fa un estudi de mercat. I l'agricultura avui s'ha d'encarar amb aquesta professionalitat. Però resulta que ajudes a la producció n'hi ha poquíssimes, hi ha ajudes a la supervivència, perquè la política del Mercat Comú el que vol és enterrar el camp, i afers com el de les vaques boges o la pesta porcina li van de perles.

El pagès jove necessita suport financer per comprar o llogar terres... I el valor urbanístic del camp és un altre tema que hem de tocar aquí. Perquè les explotacions siguin rendibles avui han de ser més grosses i qualsevol se'n va a comprar terra! I després el que hem dit de la mà d'obra.

Ara hi ha tres cooperatives hortofructícoles per comercialitzar els productes, que ja és un avantatge. I després, què passa amb els excedents?, ja ho hem comentat. I què passa amb el que sobra, amb els plàstics, amb les llaunes dels productes químics.

Estelrich: Ara això ja s'està arreglant.

Moll: Tot això ha de ser fruit d'una política consensuada, i consensuada vol dir que no sigui a quatre anys vista. Jo cada vegada que canvia el govern estic malalt quatre dies. Jo he conegut tots els consellers d'agricultura a partir de Pere Joan Morell, i tots molt bé, tots amb il·lusió, tot s'ha de dir. Però entre que coneixen el tema, se situen, i comencen desenvolupar la seva idea, ja han canviat, i torna a començar!

Estelrich: Bé, no és el meu cas, jo ja coneixia el món rural de ben a prop. En tot cas, jo crec que dins una economia de lliure mercat el

Margalida Estelrich.

polític pot intervenir fins a un cert nivell, no pot ser tan intervencionista. No pot programar tot des que se sembla, qui ho sembla, on ho ven... això no es pot fer!

Moll: Però el que s'ha de fer és orientar les ajudes en funció d'un pla previ i que totes les accions vagin encaminades a una mateixa finalitat que prèviament s'hagi determinat com a la més convenient per a la societat balear.

Estelrich: Evidentment hi ha d'haver coordinació i accions consensuades amb el sector, perquè en cas contrari tanmateix les idees que jo pugui tenir sobre què ha de ser l'agricultura, o les que tenguin el conseller de torn, si no és amb el vist i plau del sector no tiraran endavant. Això és així especialment a fora vila. I el sector no és emprenedor, i li costa molt donar la primera passa. L'Administració ha de donar suport al pagès encara que no pot passar-li davant perquè és el sector que ha de dur endavant el projecte. En tot cas crec que el tema de la comercialització és l'assignatura més pendent. El pagès d'aquí és capaç de produir allò que es consideri més convenient. Ara, l'assignatura pendent és la comercialització.

ONA: Però aquí això hauria de ser fàcil si hi hagués una confluència entre el sector agricultura i el turístic.

Moll: Però aquí el que ha passat és que en quinze anys hem canviat d'un mercat de més demanda que oferta a una situació inversa. Ara hi ha més oferta que demanda. Quan parlem d'un mercat que el mes de juliol/agost es pot menjar cinc milions de síndries i en produeixen trenta, no es pot parlar de comercialització. A més, el poder de

distribució de grans empreses és tan fort que no permet que hi hagi un equilibri entre oferta i demanda. D'altra banda hi ha poca capacitat del consumidor de distingir entre un producte de qualitat i un altre. I la gent, tot i que és cert que cada vegada compra de manera més conscient, i vol productes de qualitat etc., en general va al preu. I compra el producte que és més barat i com que el poder de les grans cadenes de distribució és molt fort, tiren els preus i fan una competència en la qual ara una cooperativa d'aquí, per exemple, no pot lluitar.

El poder de la distribució és molt fort. Hi ha una classe dominant de multinacionals fortíssimes amb un excedent de gènere que ens fa sortir completament del mercat. Tot ajuda els problemes del camp: el desconeixement del consumidor, que li col·loquen el que volen amb tècniques i màrqueting adequat. És un problema molt complex.

Aguiló: Fa quinze anys a Palma hi havia mil botigues de vendre que anaven cada matí a Mercapalma i ara hi ha quatre grans superfícies.

COMERCIALITZACIÓ DIFERENCIADA

ONA: I serà possible integrar aquestes cadenes en el consens de què parlem?

Estelrich: Es fa tot el que es pot, i crec que han millorat les condicions.

Moll: Molt.

Aguiló: Hi estic d'acord han millorat molt.

Estelrich: Els hortolans també han millorat molt, de fet són els més emprenedors.

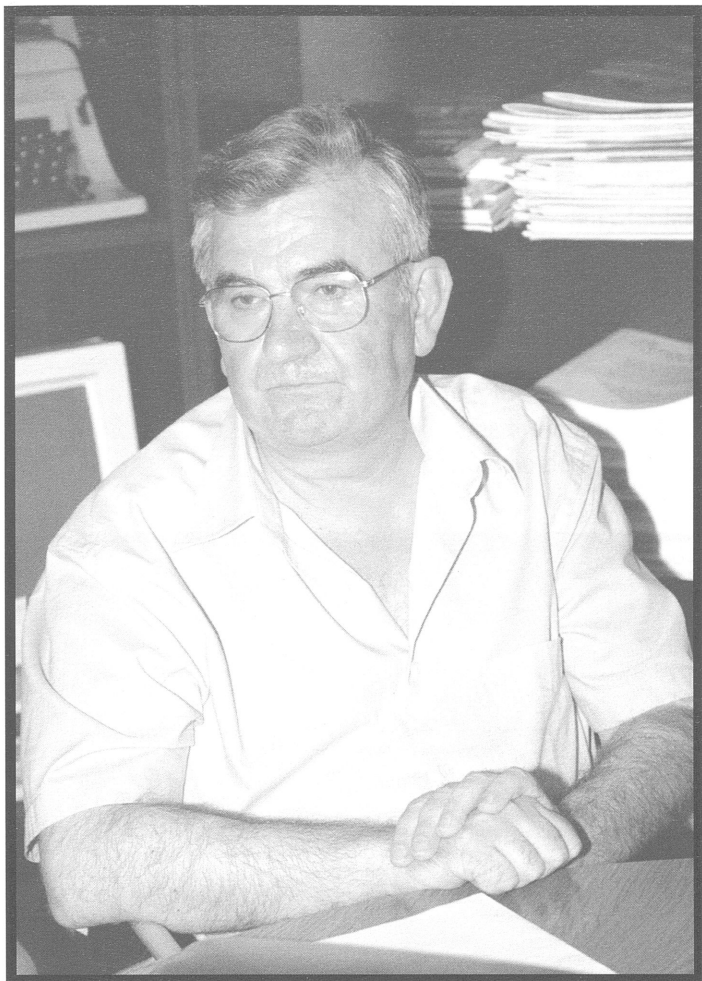
Moll: Perquè el seu cicle és més curt i perquè s'han pogut organitzar en cooperatives.

Estelrich: Les condicions de l'horticultura han millorat molt.

Moll: Les grans cadenes d'alimentació han estat també una bufetada per a la comercialització dels productes d'aquí. Hi ha un gran esforç del Govern balear en aquest sentit. I ara, ja ho deia, amb la crisi alimentària provocada per les vaques boges també ha canviat un poc. I les grans empreses ja inclouen una línia de productes locals en les seves ofertes... però poca cosa.

Aquestes grans cadenes tenen una política d'empresa, que, en principi no passa per fer compres a Mallorca, fins i tot hi ha hagut temporades que els comercials compradors d'aquestes cadenes han tenguut prohibit comprar a Mallorca. Si això s'explica, es comprèn perfectament: és perquè no volen que hi hagi quaranta persones comprant a tota Espanya, en volen una tota sola. No volen fer diferents polítiques de preus perquè comprant en un gran volum les grans superfícies poden comprar més barat. Perquè si duen el gènere en les seves plataformes els és més fàcil de distribuir, etc. Tenen una unificació dels productes. Ara hi ha canvis. La setmana passada vaig assistir a un seminari de producció i distribució i ja contempen diferenciació entre producte nacional i internacional, i han obert un capítol de producte local... perquè no en tenien. En tot cas ara l'èxit d'aquesta línia dependrà del consumidor mallorquí, perquè és el consumidor que ha de diferenciar els productes per triar i optar pels nostres productes.

L'Administració pot aconseguir mitjançant la publicitat i donant suport als productes d'aquí amb campanyes que els consumidors triïn els productes d'aquí, però llavors encara queda una altra passa que és controlar que veritablement el que s'ofereix a les grans superfícies i a les cadenes d'alimentació sigui el que diu l'etiqueta que és. M'explic,

Joan Juan Moll.

L'Administració ha de fer complir la normativa i controlar l'etiquetatge, que en un percentatge molt elevat no és correcte.

Aguiló: En aquest sentit cap supermercat no aguantaria una inspecció.

Estelrich: Ni les grans superfícies ni els petits comerciants treuen els productes amb l'etiquetatge normalitzat, però val a dir que s'ha avançat molt en aquest sentit.

Moll: Però per no carregar-nos un parell que no volen fer el que toca ens carregam el camp mallorquí, i tanmateix els que ho fan malament són sempre els mateixos, els que mai no volen fer res de res. I per mor de dues dotzenes de subjectes no hem de posar en perill tots els que volen fer les coses ben fetes.

Estelrich: De cada vegada hi ha manco producte sense etiquetar a les grans superfícies.

Aguiló: Estan etiquetats, però mal etiquetats!

Moll: Les pomes d'Orient són més miraculoses que els pans i els peixos del Bonjesús. Del milió de quilograms que es produeixen a Orient en venen devers setanta milions.

Aguiló: En voler anam tots tres a fer una volta per qualsevol establi-

ment d'alimentació. I veuràs que el 90% de l'etiquetatge està mal posat.

Moll: T'empeguiràs.

L'AIGUA

ONA: *No voldriem acabar sense saber la seva opinió sobre un altre dels grans temes de controvèrsia del camp a les Balears: l'aigua.*

Aguiló: El pagès, i l'hortolà en concret, avui no tuda aigua. Tothom rega per degoteig i amb compte.

Estelrich: Entre d'altres coses perquè li surt caríssim tudar-ne. Però desgraciadament la imatge que tenim és la del pagès que tuda aigua.

Moll: En aquest tema s'ha produït un canvi que la gent no s'imagina. En molts pocs anys s'ha passat d'aquells solcs d'aigua a sistemes molt eficients.

Aguiló: Jo crec que s'ha reduït més del 80% de l'aigua al camp, però tot i això la imatge que es dona és la del pagès que rega per aspersió el camp d'alfals, tot i que hi ha més hectàrees de camps de golf que d'alfals.

PAGESOS, PER QUÈ?

Moll: Quan parlem de definir el model d'agricultura que ens convé, l'aigua serà sens dubte una de les variables més importants a considerar, evidentment.

Aguiló: Però el tema de l'aigua no és l'única variable important. Tot i que surti del tema de l'aigua, vull dir que hi ha una qüestió que tampoc no hem tractat i no voldria que acabàssim sense esmentar-la. És el vessant paisatgístic del camp a les Balears. El camp té un valor com a paisatge a una societat turística. El cost de mantenir el paisatge quin seria si no hi hagués agricultura?, aquesta és una pregunta que ens hem de fer.

Moll: Set vegades més que ara.

Aguiló: Ens convé mantenir cultius que tot i que mai no seran rendibles hem de fer que no siguin tan deficitaris..., perquè per fer cereals tampoc no es fa feina tot l'any i els pagesos no han de fer els comptes del gran capità.

ONA: *Però qui paga?*

Estelrich: No podem pensar en agricultures que no siguin rendibles. S'ha de planificar i anar per la via del mercat.

Aguiló: Agricultura i medi ambient, no podran, si més no a Balears, anar cada una per son vent.

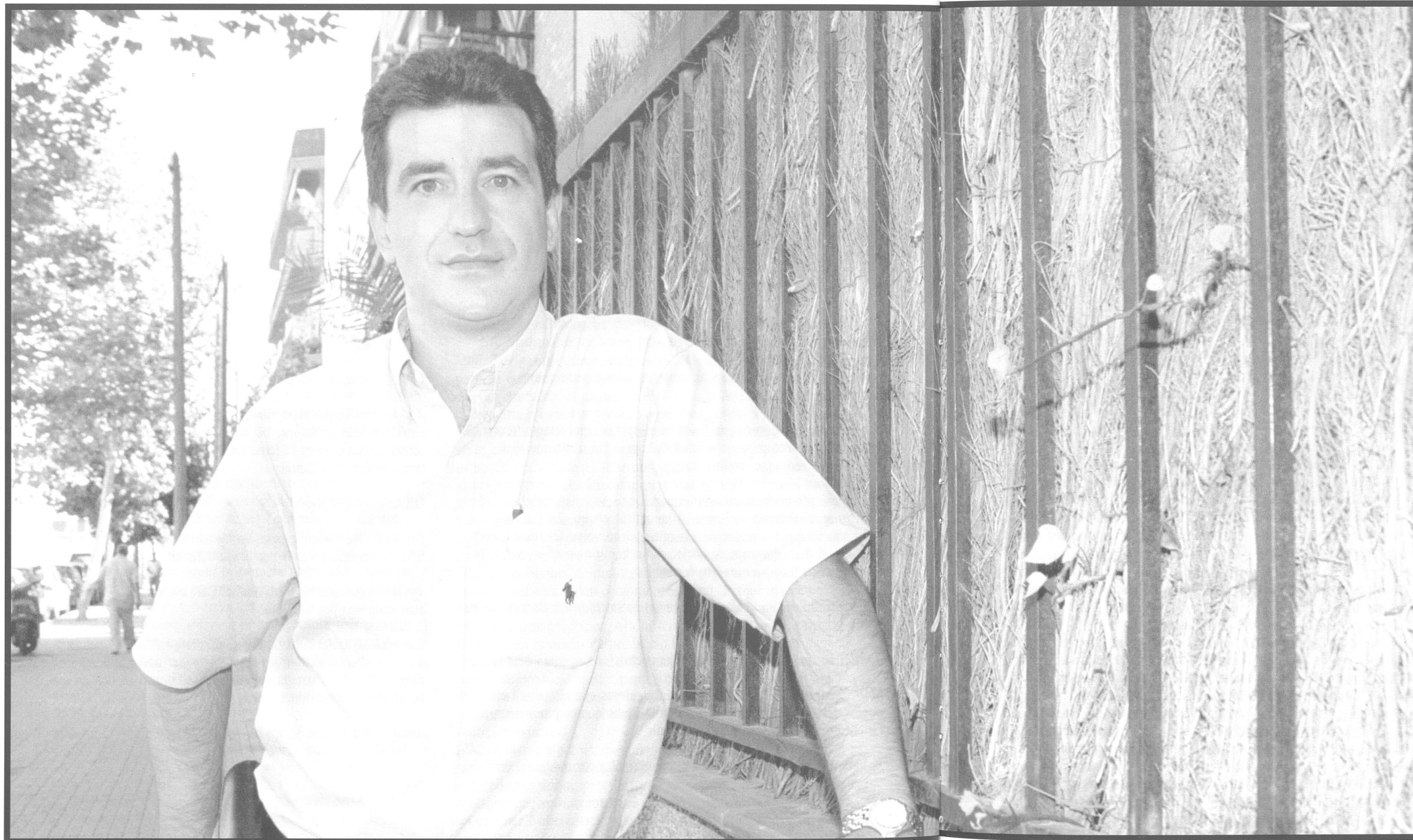
Estelrich: L'agricultura ha de ser rendible i s'ha de fer aquest gran debat en el qual tothom participi per poder donar-li una sortida al camp. I això no s'arregla amb un Consell agrari de tant en tant que ho escabeta tot en dues o tres hores.

Aguiló: Hi ha hagut temps en què al Consell agrari si no deies el que volien sentir no et tornaven a convidar pus mai més.

Contra el pagès multifuncional

Entrevista a Gabriel Company

per Constanza Forteza

Els arguments de Gabriel Company, secretari general d'ASAJA de les Balears, són tots bastant defensius. Es defensa de la idea de pagès que vol aplicar Europa, la imatge d'un pagès multifuncional que fa la seva activitat primària i, a la vegada, tota una sèrie de papers socials lligats al paisatge rural. També es defensa d'una política autonòmica, que diu que "té molts de plans i pocs fons", i del que considera manca de realisme dels criteris que estén la universitat o d'aquells que parlen de l'agricultura ecològica com a solució. Què vol ASAJA?

Clarament, doblers per a un sector depauperat. Però doblers sense excuses, que vagin directament a les mans dels agricultors per fer agricultura, no per complir un paper aliè. Gabriel Company vol que arribin cervells formats que gestionin el camp tal i com es gestionen altres empreses. I que s'estengui informació cabal sobre els productes alimentaris entre una població que parla molt d'aquest tema, però que ha romput els vincles personals amb una fora vila activa i no com a lloc d'oci. Però Company no entra a fons en el debat sobre una agricultura sempre minusvàlida pel seu caràcter de subvencionada. L'escenari d'una producció de qualitat, ben comercialitzada i amb preus més alts perquè la gent reconegui la qualitat, és molt desitjable, però, a la fi, només aixeca l'escepticisme del secretari general d'ASAJA.

-Es pot pensar en un any pitjor per a la ramaderia que el 2001?

-No, que va. Ha estat un desastre. I aquí, a les Balears, encara pitjor perquè hem patit també la llengua blava, que no han tengut a la Península.

-Segons les dades de les anàlisis, a les Balears es registra una major incidència de casos de vaques boges que a la resta de l'Estat, una proporció equivalent a una epidèmia. Això significa també una major proporció de frau a l'hora de subministrar pinsos carnis?

-No crec que sigui per un únic factor, n'hi pot haver molts. Potser aquesta comunitat ha actuat amb més zel en aquest tema. Nosaltres sabem que moltes comunitats han dut els animals morts directament a la incineradora, de manera que no han estat analitzats. En canvi, aquí, s'han fet les anàlisis, a més, s'han fet més prest que a altres indrets i, per tant, ens surten més casos. Hi ha molts de llocs on es fa la mateixa producció que aquí, amb els mateixos pinsos, i, en canvi, no s'hi registren casos. Des del meu punt de vista, és una qüestió d'estadística.

Gabriel Company Bauzà és de Sant Joan on va néixer fa 37 anys. Des de fa menys d'un any és el secretari general d'ASAJA- Balears, federada dins la gran entitat estatal i organitzada a les Illes a partir de les anteriors federacions agrícoles i ramaderes. És diplomad en ciències empresarials, formació que suma a una trajectòria personal i familiar lligada a fora vila i a l'activitat agrícola. És casat, té tres filles i desconeix si alguna d'elles voldrà dedicar-se al camp. Tal i com estan les coses, "que facin el que vulguin", diu. Encara que sigui per una qüestió generacional, el liderat que protagonitza ha canviat les maneres anteriors, ara més moderades en les relacions amb les institucions. Moderació que no exclou l'escepticisme davant les mínimes sortides d'una pagesia que, segons indica, no té poder econòmic ni social ni polític.

-Tot es redueix a una qüestió d'anàlisi i comptabilitat?, no hi ha res de fons més greu?

-L'únic que li puc dir és que a Menorca, l'illa de les Balears on més pinsos es consumeixen, no hi ha una fàbrica de pinsos, tots arriben de la Península. Per tant, si surten més casos ha de ser perquè s'han fet més anàlisis i perquè els controls s'hi han fet amb més zel. La realitat és que en el tema dels pinsos són tres o quatre multinacionals les que mouen tot el sector.

-I en quin punt ens trobam després d'aquest any de desastres, com reacciona ara el consum de carn?

-En el cas de les ovelles i del mè, hi va haver una davallada de consum molt forta a causa de la llengua blava. Posteriorment, el consum es va recuperar, gràcies a una sèrie de plans. També, i és curiós, perquè va aparèixer el problema de les vaques boges i, ja veu, una cosa va fer oblidar l'altra. Ara, el sector de les ovelles està pràcticament salvat. A la vegada, les vaques boges suposaren un augment del consum i dels preus del pollastre i del porc, una bona època per a aquests consums. I pel que fa a la pesta porcina, tenim la sort de no tenir-ne. En aquest darrer cas, la immobilització general dels porcs ens afavoreix perquè, donat que som illes, això atorga garanties a la nostra producció. De moment, aquí el porc es valora molt bé.

CONJUR CONTRA LA RAMADERIA EUROPEA?

-Com valora aquesta successió de problemes i escàndols relacionats amb el consum alimentari, pensa que aquesta serà, a partir d'ara, la manera de reaccionar de la societat; com creu que evolucionaran les coses?

-Jo crec que tot es normalitzarà. És més, crec que hi ha hagut una mica d'histeria. De vegades em pos a pensar si en tot això no hi ha hagut una certa premeditació a escala global. És sospitos que només s'hagin qüestionat les produccions europees quan les dels Estats Units no ho estan, tot i que fan absolutament el mateix que les europees. Hi ha gent que, mirant el que ha passat, diu que tot això està preparat en funció de les rondes de converses a nivell mundial de l'Organització Mundial del Comerç.

-I'ol fer creure que tot el que ha passat a les ramaderies europees és fruit d'una estratègia americana maquiavèlica?

-No ho sé. Però el que sí és cert és que hi ha coses significatives i un beneficiat principal: els Estats Units. Pensem en el tema dels transgènics, tan controlat a Europa que pràcticament no s'hi poden produir. No els produïm, però els importam. D'on?, dels Estats Units. Pensem també en les farines fetes amb carn, unes farines que per molt que es digui no implicaven que l'animal menjàs carn, sinó les proteïnes procedents d'un determinat procés. Bé, el cas és que Europa no importava aquestes farines, perquè les produïa. Ara ja no les produeix, per tant importa altres proteïnes, proteïnes vegetals. I qui és al món que produeix proteïnes vegetals? Doncs bé, els Estats Units. Són proteïnes procedents de la soja i de productes semblants. I tots són transgènics. I el més negatiu de tot això és que la fabricació de farines fetes amb carn evitava processos de contaminació ambiental, perquè ara ens tornam a veure obligats a incinerar els animals morts, amb la generació conseqüent de dioxines. A la fi, arribes a la conclusió que tot depèn de com es facin les coses, les farines eren una bona idea, una idea que ben utilitzada era positiva i que, com sempre, mal utilitzada era negativa.

-Llavors, el debat es trasllada ara als transgènics, tema sobre el qual sembla que hi ha bastant confusió.

-Hi ha una gran discussió, discussió que s'hauria de dur pel camí de la ciència i de la investigació i no des del de la propaganda. Si hi ha dubtes sobre aquests productes, llavors cautela i frenem. Però el que passa és que si parlen els genetistes, els catedràtics, acaben per dir que avui en dia qualsevol aliment pot dur al desastre, tots tenen un risc. En l'alimentació no existeix el risc zero. D'altra banda, crec que el problema de fons és que, a pesar que hi ha molta d'informació, la gent no té una formació bàsica sobre les coses. La gent ha romput els vincles amb fora vila, no sap com es produeixen les coses, no sap res de com creix un pollastre, de com és el blat. I clar, quan es parla dels sistemes alimentaris, la gent s'altera, a pesar que, en definitiva, resulta que hi ha un 2% de la indústria transformadora que fa desastres. Fa poc, des d'ASAJA hem decidit denunciar tots aquells que han importat porcs de manera irregular de diversos països europeus, aquells que són els responsables del mal que han causat a tot el sector. Hem d'aconseguir que s'acabi la pardaleria de consentir que algú que coneixes ho faci malament, perquè després rebem tots. Això s'ha acabat, s'ha d'anar contra els que no fan les coses ben fetes.

-I aquesta actitud, com es tradueix en el cas de les Illes, un lloc petit on és d'imaginar que tothom es coneix?

-Bé, ja sabem com són els mallorquins, ja sabem que el raonament habitual del mallorquí és deixar fer, perquè "tanmateix no aclariràs res". No voler complicacions, no voler ficar-se en problemes. Hem de reaccionar, lluitar contra això; primer, hem d'anar a les bones, però després hem d'evitar que el sector rebi com ha rebut. No hi ha dret que, com ha passat amb la pesta porcina, per un parell de casos resulti que tothom rep. És cert que aquí tots ens coneixem, clar que finalment això pot resultar un avantatge. De totes maneres, vull desdramatitzar, les coses no es fa tan malament ni molt menys. Hem passat del blanc al negre, de res a tot.

-A la fi, no ens convenia aquesta fila d'escàndols?, una reflexió sobre com produïm i sobre com menjam?

-Bé, el que és clar és que amb les coses de menjar no s'hi juga. Això és el primer que hem de dir. Però la realitat és la realitat, i ben pensat resulta que, després de tot, no és cert que la gent doni tanta importància al tema. Basta mirar els nivells de despesa de les famílies i veure el percentatge que es dedica a l'alimentació. Un percentatge molt, molt baix, i cada vegada més baix en relació a altres despeses domèstiques. I això que es diu, que qui vulgui qualitat alimentària que la pagui, això només és un sentiment, però no una realitat. El consumidor no vol pagar més per menjar, almenys el productor no nota aquesta reacció, no la veu enlloc. Si comentes el tema amb les grans superfícies, amb els venedors, sempre et diuen el mateix: la gent compra pel preu, no és cert que el consumidor estigui disposat a pagar qualitat.

-Però el sector de gent més informada i més conscient no augmenta clarament?

-Sí, aquest sector hi és. Però és que ens movem dins un percentatge del 5%, del 10% com a molt i sent optimistes. La gent mira la despesa, l'economia és l'economia. I ara som a una època de bonança, imagini que pot passar en temps de crisi. Clar, des de la pagesia es vol produir cada vegada més verd, cada vegada millor, cada vegada més ecològic, però clar, dins la perspectiva que el consumidor ho pagui més car. Si no, no anam, perquè l'economia del pagès, que ja és de subsistència, no es pot permetre produir cada vegada més car si la gent no ho vol pagar. I jo veig amb preocupació que des d'instàncies oficials, els portaveus d'opinió defensen un tipus d'agricultura que només es pot permetre qui té un poder adquisitiu alt.

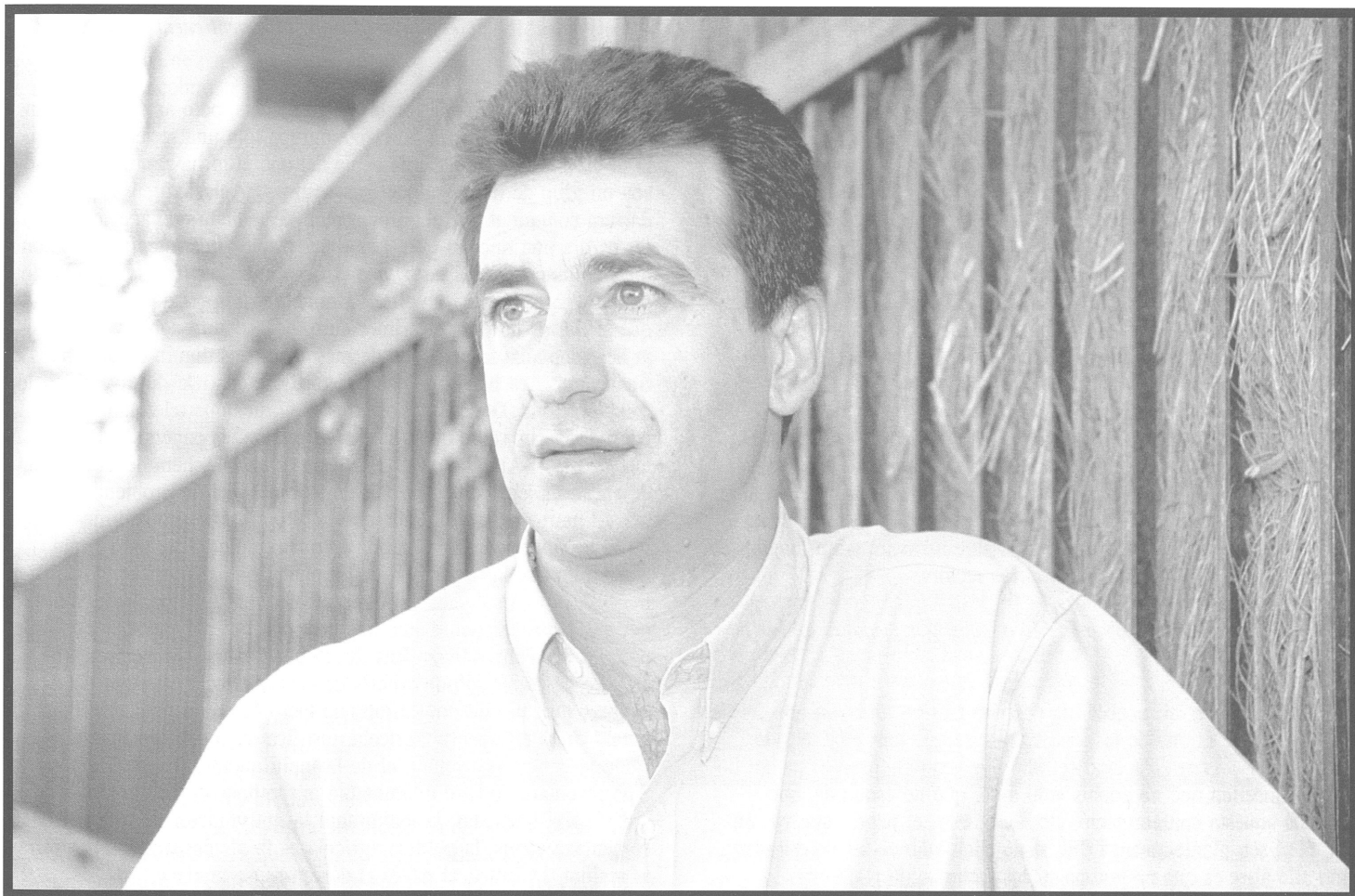
ANYS CLAUS

-Segons dades d'un estudi de la UIB en el 2006 només hi haurà 1.500 agricultors a les Balears, mentre que ja ara el 55% de la població activa en el sector primari té entre 55 i 64 anys. Què pensa sobre el futur, els pagesos desapareixeran, si més no tal com els coneixem ara?

-Cap societat no es pot permetre que la pagesia desaparegui, així que no desapareixerà. Ara bé, la reconversió que ens espera serà molt forta. I tota la societat haurà d'ajudar l'agricultura, perquè ningú no vol fer feina a un sector tan sacrificat. Encara que els joves que hi ha, estan bastant més formats, en bona part ja comencen a superar la

la jerarquia parteix de la feina de l'agricultor. Aquests són uns anys molt importants, perquè és ara quan es marquen les línies des de Brussel·les. I nosaltres, ASAJA, continuament viatjam a Madrid perquè comprovem que és ara quan es discuteix la filosofia de les coses. I, clar, les Balears no pintam res, som molt petits! La nostra idea és convertir aquest desavantatge en avantatge ja que, si som tan petits, a qui li importa que ens en duguem una talladeta més grossa? No crec que a Andalusia, ni a cap de les grans regions agrícoles, li pugui importar que nosaltres ens en duguem un poc més.

-Pel que diu, sembla que ningú no qüestiona el futur d'una agricultura permanentment subvencionada.

imatge d'una pagesia poc formada i sense estudis. Però la major part dels pagesos són gent molt major. I crec que hem d'anar alerta amb aquestes teories de convertir el pagès en un mantenidor del paisatge, hem d'anar molt alerta perquè aquest assumpte pot ser molt trist. La principal funció de l'agricultura és produir aliments suficients i sans per a la població. I ara ens diuen que ens oblidem d'aquesta funció i que ens dediquem a la jardineria. Això no és gens agradable d'escoltar. Què vol el pagès? El pagès vol el que vol tothom, que se li reconegui la funció social, tenir una importància social i econòmica, que la societat l'escolti. I això no exclou tenir també una importància mediambiental, som molt conscients d'aquest paper, sabem que si la ruralia es manté, és per nosaltres. Totes les veus que escoltam, i moltes vénen de la Unió Europea, parlen de l'agricultura en termes de defensa del medi ambient, del paisatge, del món rural..., però n'escoltam poques que parlin d'agricultura i de pagesos com a activitat productiva primordial. El que nosaltres demanem és que es parli de veritat d'agricultura, que es tenguin en compte que tota

-Ah, vaja! És que es parla molt d'agricultura subvencionada quan el que passa a aquests moments és que desvien els doblers que s'haurien de destinar a l'activitat de l'agricultura i a la ramaderia a altres activitats que es lliguen al món rural. Per exemple, què li he de dir..., a posar una botiga a la ruralia. Avui en dia, del pressupost global que teòricament se'n va a l'agricultura, la major part es destina a altres qüestions, doblers que, abans, es dedicaven a l'activitat agrícola directa. I de cada vegada ens lleven més importància. Aquí s'hauria de debatre més aquest tema, perquè si no hi ha agricultura no hi ha lloc per a les altres qüestions. Potser aquí, a les Balears, el tema de la població no té gens d'importància, perquè no hi ha una distinció molt gran entre població rural i urbana, però a altres indrets, si no es fixa l'activitat agrícola, es perd la població rural. Nosaltres som un cas singular. I és per això que anam tant a Madrid, per explicar clarament que la renda de les Illes no té res a veure amb la renda agrícola, una de les rendes més baixes d'Europa.

CERVELLS PER A L'AGRICULTURA

-Però això tampoc no és real. Aquí la població activa de l'agricultura combina aquesta activitat amb altres fonts d'ingressos.

-Eh..., hauria de venir pels pobles i fer un seguiment de la gent que viu de fora vila. No de la gent que viu a fora vila, sinó de la gent que viu de fora vila. I distingir els tipus d'agricultura, perquè pot ser que l'agricultura lligada a l'aigua, per exemple la de les hortalisses, permeti més alegries. Però altres agricultures, les de secà, no fan més que perdre poder adquisitiu d'una manera brutal, tenim molts de pagesos que han enterrat la seva vida al camp... i ara els espera una pensió de misèria. Des del punt de vista econòmic, la pagesia, tots aquests que ara tenen més de 55 anys, no ha entrat mai dins un camí de desenvolupament. I no és que ens faltin diagnòstics sobre el que passa al camp. De diagnòstics en tenim molts!, però la realitat és una. Llevat de quatre o cinc casos puntuals, de gent que ha agafat una línia emprenedora i endavant, la resta és part d'una situació de depressió. Avui en dia la comercialització dels productes és essencial i ens falla per tot. Què ha passat? En primer lloc, que no hi ha hagut un interès per part del sector, no hi ha hagut gent preparada i formada per envestir projectes. Ara sí, ara comences a veure alguna gent que té iniciatives i que les implementa amb polítiques d'empresa i de comercialització, fonamentals per garantir una viabilitat de la producció. I jo diria que també hi ha hagut un altre problema, les coses s'han fet de dalt cap a baix i no al contrari. Hem d'escoltar la gent que fa la feina i, a partir d'aquí, crear les normes. Jo deman a les administracions que deixin de fer teories i diagnòstics, que parlin amb els que són a baix. A la fi, a qualsevol sector, les empreses que funcionen són aquelles que tenen tres, quatre o cinc persones que ho tenen clar. Llevés aquests valors personals i tornam al desastre. Els conceptes de gestió a l'agricultura són els mateixos que a qualsevol altra activitat, i si nosaltres poguéssim fer davallar cervells cap al sector primari no passàrem pena, la pagesia seria un sector d'èxit. No em basta que la universitat, que l'Administració, facin diagnòstics, necessitem els *yuppies* que són a altres sectors.

-Bé, la funció de la universitat és la d'investigar i aquest sol ser un bon punt de partida.

-Sí, ja, la teoria és un negoci i la pràctica n'és un altre. La universitat és fonamental, és una de les institucions en què més crec, el que passa és que a l'hora d'aplicar tot allò que aconsellen no hi ha qui ho faci. Aconsellen que no adobis amb això, que no esquitxis, que eliminis aquesta contaminació, etc. Però, clar, el pagès, que viu on viu, fa el seu plantejament i diu: si no adob amb això i no esquitxo amb allò altre és que no puc pagar les factures, no puc viure. I aquesta és la realitat de cada dia. El pagès ha de pagar el tractor, ha de pagar els estudis dels fills i a veure si cada vuit o deu anys pot canviar de cotxe.

-No contesta a un tòpic amb un altre tòpic?

-No, no ho crec. Hi ha molt poc interès d'acostar-se a la realitat. Em basta pensar en alguns estudis. O, fora de la universitat, coses tan bàsiques com el mateix cens rural, una estadística absolutament falsa, perquè es basava en segments de dades errònies. O en el mateix Pla hidrològic balear, que inclou estadístiques i estadístiques, quan ningú no sap quanta aigua tenim i quanta n'empram. I no se sap perquè a la fi és impossible conèixer les dades. I després vénen els indignats i et diuen que com pot ser que l'agricultura consumeixi el 85% de l'aigua. Un percentatge que no pot ser mai cert, si mires Mallorca des de l'avió només veus algunes clapes verdes, que són les superfícies de reguiau, que a més en bona part es reguen amb aigua depurada, però la major part del rústic agrícola és de secà.

-Pel que diuen les administracions, aquesta proporció ja fa temps que s'ha rebaixat substancialment a causa de l'augment del consum per part del territori urbanitzat. En qualsevol cas, per què no hi ha un major consum d'aigua depurada?

-És que amb aigua depurada no pots regar segons quines coses. No pots regar patates, ni pots regar els horts. I allà on hi ha aigua depurada per regar, les coses tampoc no funcionen tan bé. Jo conec l'experiència de la depuradora de Sant Jordi i, m'ha de creure, és una autèntica vergonya. L'aigua depurada és bona per regar sempre i quan sigui realment aigua depurada. Per tant, que facin les inversions necessàries perquè sigui aigua útil.

PAGÈS MULTIFUNCIONAL

-Com valora ASAJA el Pla de desenvolupament rural de la conselleria?

-Aquest pla es va vendre amb molts de coets, però ara veurem com es desenvolupa. En realitat, el pla agrupa tota una sèrie d'ajudes que ja hi eren, és una espècie de còpia del que ja hi havia anteriorment, són un grup de línies un poc més vestides. I quasi vàrem ser la darrera comunitat que el va presentar, de manera que això ja ens va fer perdre una mica el tren. Les línies d'ajuda que integra el pla són totes cofinançades, és a dir, que el Govern balear ha de posar un duro perquè l'Estat en posi un altre i Brussel·les en posi dos. I això vol dir que si Balear no posa el primer duro, no hi haurà doblers. Nosaltres ja hem demanat fa una sèrie de mesos que ens diguin quines línies es finançaran. Ara han sortit les d'electrificacions i la de diversificació d'explotacions. Doncs bé, nosaltres ja fa dies que telefonam a la conselleria per veure què s'ha de fer, on són els papers. I sap quina és la resposta?: -Això ho du en tal. -I on és en tal?, hem demanat. -És de vacances, ens contesten. Per tant, aquí hi ha un problema d'eficàcia. Al marge del que li deia, que ja hi pot haver quinze línies, que si no hi ha finançament de partida no anam enlloc. I tot això en un context en què la major part de les ajudes que ens arriben de Brussel·les estan lligades al concepte de multifuncionalitat. Són ajuts que no van a l'activitat, sinó que pretenen potenciar comerços rurals o empreses d'altres tipus. Ens lleven els doblers, als pagesos. Tot això ve de l'aplicació de criteris de l'Organització Mundial del Comerç que, per tal que Europa no faci una competència deslleial als Estats Units en matèria agrícola, justifica les ajudes en funció d'aquest concepte inventat, el de la multifuncionalitat del món rural. S'ho inventaren quatre il·luminats i ara tothom s'ho ha arribat a creure, així que...ala!, ja tenim aquí la multifuncionalitat. És el que comentava abans, la política agrícola es fa als despatxos sense mirar la realitat. I mentre, al pagès el deixen sense muda.

-Vostè parla com si els temps no haguessin canviat, com si la nostra realitat agrícola, que engloba un 1% de la població activa, no fos obligada per força a adaptar-se i a atreure altres tipus d'activitats que hi estan relacionades.

-Bé, anem al problema de fons, a la realitat. I la realitat és que l'activitat agrícola no és rendible. I si no és rendible és perquè els preus dels productes estan congelats des de fa molt de temps. En definitiva és un problema de preus. Però donat que el problema de fons no es tracta, treuen això de la multifunció, cosa que a mi em fa molta de gràcia, perquè el pagès sempre ha estat multifuncional. O no és cert que el pagès ha generat la producció i a la vegada ha conservat el paisatge? Tots diuen: hem de preservar, volem que es mantengui tal com està. I per què està com està? Perquè els pagesos hi han deixat l'ànima. I ara resulta que gent que no en té ni idea de fora vila, que no sap com tractar un arbre, que no ha sembrat mai una tomàtiga, ve i comença a recitar allò que ha de fer el pagès i que,

a més, ha de ser un pagès multifunció. Jo no dic que els agricultors no hagin comès errors, que n'han comès, per exemple en el tema d'adobs. Errors que vénen molt possiblement d'una manca de cultura. Però el que jo sé és que si a la pagesia se li demana més funcions, aquestes s'han de pagar. I sense oblidar que la funció important és la de produir aliments.

TURISME I PAGESIA

-I qui l'ha de pagar? L'ha de pagar el sector que més profit ha extret del paisatge, el sector turístic? És l'ecotaxa una manera, encertada o no, de compensar els sectors desfavorits en aquest repartiment?

-Jo no sé qui l'ha de pagar, el que sí sé és que l'hem de cobrar.

-Però si es qüestiona tant que el pagès hagi de fer accions complementàries, no creu que això prové en bona part del monocultiu turístic?

-Potser tenen un deure moral més alt, però del paisatge en gaudim tots. Si volem un jardí l'hem de pagar tots.

-Quina sensibilitat hi ha per part del sector turístic en relació a la nostra producció agrícola? Quins productes absorbeixen?

-Per primera vegada en tota la nostra història hem fet un acord intersectorial en el tema de la carn, entre els productors i la Federació Hotelera. Vàrem agafar totes les indústries de carn, els productors i els hotelers i ens vàrem seure tots a la CAEB. I amb la col·laboració de la Conselleria d'Agricultura arribàrem a un acord. Ara bé, què hem de fer perquè aquest tipus d'acord s'estengui a altres produccions? No és molt fàcil, perquè la nostra producció, la d'una illa petita, és poca i és més cara, encara que sigui de més qualitat. I l'hoteler, que du un negoci, agafa la producció de la Península que és més barata. I amb això hi ha poques coses a fer.

-Pensa que a mitjan o a llarg termini el mercat podria absorbir una producció més cara o que el problema agrícola sempre es trobarà tancat en aquest cercle viciós?

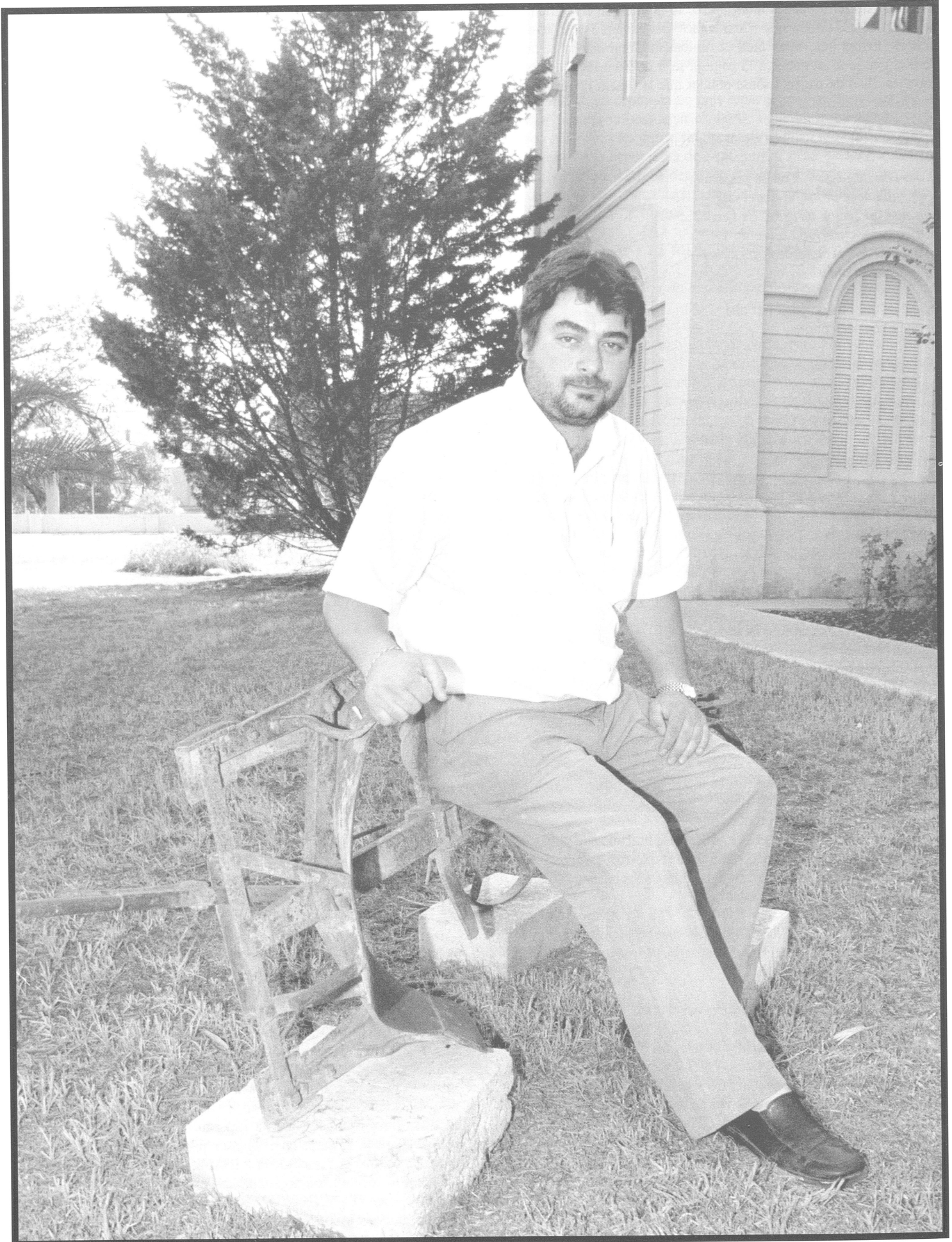
-Miri, Alemanya, que tant parla de producció ecològica, una producció feta amb més cura i més cara, té un mercat per a aquests productes que va del 10% al 15% de la població. Això a Alemanya, on fa anys que treballen en aquest tema. En el nostre cas, potser d'un 4% o d'un 5%. L'altre dia, a una reunió del Consell Regulador de la Producció Ecològica, ho vaig dir clarament: pensam que l'agricultura ecològica és una agricultura que s'ha d'impulsar i potenciar, però no podem perdre el nord, mai no serà la salvació. Per un costat, tenim una agricultura productivista i, per l'altre, una agricultura minoritària ecològica. Hem de trobar un punt intermedi, eradicar els errors del productivisme però, a la vegada, no perdre mai de vista que l'agricultura és per alimentar tota la població. No podem oblidar que les

Balears són illes. En aquests moments produïm el 30% de les necessitats de consum, imagini què passaria si, per una raó o l'altra, ens quedàssim temporalment aïllats. Els nostres padrins, amb la meitat de població i el doble de superfície cultivada, tenien problemes. Cada pic hem de contaminar menys, hem de fer una agricultura més verda i això és el que inculcam des d'ASAJA. El problema és que el pagès està fart i si la societat vol això ho haurà de pagar. La realitat ens fa davallar dels somnis. I la realitat es veu clarament a les grans superfícies, als supermercats i a les botigues.

-Els projectes de parcs naturals com el de Llevant es basen en aquesta idea de multifunció rural i signifiquen, segons Medi Ambient, aportacions per finançar-les. Què en pensa ASAJA?

-Nosaltres som a punt d'acabar un estudi, que lliurarem al president del Govern i a la Conselleria de Medi Ambient, en el qual reflectim la nostra opinió sobre el tema. En primer lloc, el que ens demanam és si l'objectiu d'un Parc per a Llevant és un objectiu de tots o d'un 3% de la població. A partir d'aquí es tracta d'intentar que, si la idea és preservar i conservar, els interessos dels afectats es lesionin el menys possible. La figura de Parc Natural implica l'aplicació automàtica d'una sèrie de restriccions, només restriccions. L'Administració parla dels avantatges, però encara no sabem quins, encara no se n'ha concretat cap. I no serveix posar exemples de fora de les Illes, de parcs i de llocs on s'ha experimentat una revitalització, perquè es tracta de casos on el punt de partida era negatiu. La pregunta és, què es revitalitzarà a Llevant amb un Parc, si és que realment es revitalitzarà alguna cosa. Per tant, vegem com es conserva, com es protegeix. A ASAJA el que volem és que es posin d'acord amb els propietaris.

Demanam la paraula

Entrevista a Joan Mas

per Maria Ferrer

Té un parlar, i fins i tot, quan ho saps, un aspecte físic, que evidencien el seu origen. És un jove -només té vint-i-set anys- de poble, en el millor sentit de la paraula. Dels que han viscut matinades dels seus pares per treure profit del que els donava el pa, la terra, dels que han estat pendent dels núvols per veure si la collita serà bona o si s'haurà d'esperar un altre any. És la senya de l'origen pagès, que a Mallorca ens porta a un temps gairebé perdut, ens toca la fibra sensible, com diu el mateix Joan Mas a l'entrevista. Ell, en canvi, sense deixar de costat aquest vessant cultural -"pagesos n'hi haurà sempre"-, reivindica la professionalitat d'un sector que sembla en crisi permanent, sobretot després d'episodis com el les vaques boges, i exposa causes i efectes d'un model econòmic en el qual a l'agricultor i al ramader els resulta quasi impossible aixecar el cap.

-Llengua blava, vaques boges, pesta porquina... el sector ramader n'ha patit una darrera l'altra aquests darrers mesos.

-Sí, però jo crec que això qualche dia havia d'explotar. Unió de Pagesos i les organitzacions del seu entorn a nivell europeu i mundial fa temps que ho deim. La política agrària comunitària es va organitzar a partir dels esquemes teòrics que sorgiren després de la Segona Guerra Mundial, quan hi havia fam, manca de recursos alimentaris. Es posà en marxa un sistema de feina que produïa molt, en molt poc espai i a preus molt baixos. Aquests costos baixos se suplien amb ajudes. És per això que hi ha ajudes, perquè fa vint anys que les coses valen el mateix, perquè l'IPC no puja. Aquest sistema avui per avui s'ha de canviar i nosaltres ho deim fa deu anys. No és bo que el pagès cobri tan poc pels seus productes i llavors rebi ajudes per un altre costat, s'han de canviar els sistemes de producció, s'ha de fer una producció més neta, més equilibrada amb la societat actual. A la Unió Europea no hi ha en

aquests moments manca de menjar com hi havia llavors, però no s'ha canviat la filosofia i passen aquestes coses. Passen els problemes de pesta porquina clàssica o les vaques boges. La llengua blava va ser una altra cosa, un problema puntual que va passar a un moment

donat i que hagués pogut passar a qualsevol banda amb unes característiques determinades, de fet hi ha molts de llocs on és ja endèmica. Ara, que han estat cops molt forts?, sí, que havien de passar d'un moment a l'altre?, nosaltres entenem que també. O es canvien els sistemes productius, els sistemes de fer feina, la manera de dirigir la política agrària comuna per part de la Unió Europea i a nivell mundial, i els interessos que es defensen són els dels pagesos i no els de les multinacionals o passaran més coses d'aquestes.

-I no creu que l'ensurt ha estat prou important perquè es plantegi aquest canvi o encara es necessiten més raons?

-Crec que l'ensurt ha estat prou important a nivell social i del productor, però també ho

Joan Mas nasqué a Montuïri ara fa vint-i-set anys. Allà continuen conreant la terra els seus pares. Fou precisament el seu pare qui fundà, l'any 1977, la Unió de Pagesos, de la qual en fou el primer secretari general. Joan Mas tenia només catorze anys quan va ingressar dins l'organització, juntament amb Jaume Pocoví. Ara, aquest ocupa la secretaria general i Mas n'és el coordinador des de gener del 2000. Des de petit va viure a ca seva els avantatges i desavantatges de viure de la terra. Es dedicà professionalment a l'activitat agrícola gairebé sis anys, però després va orientar la seva activitat cap a l'ensenyament i, en el darrer any i mig, a la seva feina a Unió de Pagesos.

va ser en el seu moment a Gran Bretanya amb les vaques boges i no es va canviar absolutament res. Jo crec que hi ha interessos econòmics molt profunds en tot el món i des de qualsevol punt del món no s'hi pot fer res, però tots junts sí. Les decisions per ventura s'haurien de descentralitzar una mica. Ara es prenen a Brussel·les, a Washington. Jo crec que arran de tot això es començaran a fer coses, a Alemanya per exemple ja han començat, amb la promoció de la ramaderia ecològica, de la ramaderia integrada, que és una mescla entre convencional i ecològica, i la feina es basa a garantir la 'transabilitat' del producte, que vol dir saber per on ha anat passant sempre aquest producte, des que neix l'animal, què li han donat per menjar, on l'han desmamat, on l'han engrèixat i on l'han mort. Jo crec que aquestes petites coses faran que la línia canviï, però és complicat canviar les coses d'un dia per a l'altre, i a més tampoc no és bo, perquè els canvis traumàtics no són positius. A més, tampoc no ens deixaran canviar tan fàcilment. Hi ha gent que inverteix molts de doblers a fer transgènics, en el seu moment en farines animals, i s'havien de rendibilitzar aquests doblers. Per tant, és un cúmul de coses en què nosaltres podem fer feina amb el pagès, però no és bo anar contracorrent, sinó que s'ha d'intentar que el corrent s'inverteixi.

-Per exemple, després d'aquestes crisis alimentàries de les qual hem parlat, en quina situació ens trobam ara quant al consum. S'ha normalitzat el consum de xot i de vedella?

-El consum s'ha normalitzat, tothom hi ha fet molta de feina, des de les organitzacions de consumidors mateixes, els carnisers, els ramaders, l'Administració pública, i ara està totalment normalitzat. Por per l'aparició de la pesta porquina no en tenim, perquè nosaltres jugam amb un avantatge. Tenim un avantatge que és la barrera natural que suposa la mar, que per a altres coses és dolenta, però que també s'ha de saber aprofitar per a la part positiva. L'any 97 ja hi va haver una crisi important de pesta porquina clàssica a Catalunya i no ens va arribar. Per tant, aquesta vegada estam tranquils, entre d'altres coses perquè les mesures administratives s'han pres més aviat que el 97 i és pràcticament impossible que la pesta porcina clàssica arribi aquí. La pesta porcina clàssica és un poc com el que deia de la llengua blava, no afecta les persones i la desgràcia és per al pagès, per al productor, per al ramader, que ha de matar tots els porcs. El consumidor no es veu afectat per res. El que és curiós també és que les notícies corren tan aviat avui en dia que en el 97 hi hagué aquesta pesta porquina i ens en recordam nosaltres, perquè n'hi ha tornat a haver, però si no, ningú no hi pensaria. De la llengua blava ja no ens en recordam, perquè teniem les vaques, i de les vaques ja no ens en recordam, perquè tenim els porcs, i dels porcs ja potser no ens en recordarem, perquè haurà passat l'estiu i el turisme tornarà a créixer l'any que ve. Els mitjans de comunicació fan tanta via que la gent perd la memòria de les coses, la qual cosa tampoc no és bona.

VAQUES BOGES

-Quant a les vaques boges, les estadístiques ens mostren que Balears és una de les comunitats on s'han detectat més casos en relació al ramat que hi ha. Un estudi de la Universitat de Barcelona diu que és perquè hi ha hagut frau en el consum de farines càrniques. Hi està d'acord?

-No, l'única diferència que hi ha entre el que ha passat aquí i, per exemple, a Catalunya, on només n'han trobat, em sembla, un cas, és que allà tenen incineradores d'animals, i aquí no. Quan tens

incineradores només et veus obligat a fer un percentatge d'anàlisi. Per exemple, de deu vaques que moren, un 10%, n'has d'analitzar una. Aquesta una, si procures "fer-ho bé" i que l'analitzada sigui la més jove, tens molt poques possibilitats que et surti una vaca boja. En canvi, aquí, el fet de no tenir incineradores d'animals i haver-ho d'enterrar tot provoca que totes les vaques que es moren hagin de ser analitzades, perquè si no, no es poden enterrar. L'única diferència que hi ha és aquesta, una qüestió d'infraestructura. Així com abans hem parlat de la insularitat com d'una cosa positiva per mor de la pesta, ara en parlem com d'una cosa negativa per mor d'aquesta malaltia, perquè si en lloc de ser mallorquins fóssim murcians podríem dur a incinerar les nostres vaques a qualsevol lloc de l'Estat espanyol. En canvi, aquí, el que val el transport dels animals morts a la Península no el vol assumir cap administració, perquè és caríssim. Muntar una incineradora no és fàcil, és car, i l'Administració s'ho ha hagut de pensar un parell de mesos, i mentre, hem anat enterrant vaques i han anat sortint casos. Si a qualsevol lloc de l'Estat espanyol s'haguessin analitzat el mateix percentatge de vaques mortes, és a dir, el cent per cent, hi hagués hagut el mateix percentatge de casos que a Balears o més.

-De tota manera, després de l'experiència de Gran Bretanya, tampoc no és una bona solució incinerar i oblidar que hi ha un problema greu.

-Però el problema és que els pagesos de Balears són ara per ara els més mal vistos de l'Estat, perquè és un dels llocs on hi ha més casos, i un estudi d'un personatge de la universitat sempre és més creïble que el que pugui dir jo des d'Unió de Pagesos. Per tant, queda la imatge que els pagesos de Balears són uns infractors i uns estafadors, i en canvi, els de qualsevol part de l'Estat que tenen incineradora, no, quan no és cert.

-Aquí es varen deixar de consumir pinsos fets amb farines d'origen càrnic quan varen ser prohibits?

-Jo no ho sé, això és responsabilitat de les cases de pinsos. El que és clar és que el pagès no empra farines càrniques per fer el pinso. El pagès es fa el pinso de materials vegetals o el compra. Si les cases de pinsos no foren prou responsables per deixar d'utilitzar-los, ara és un problema del pagès, però no és culpa seva.

-Però el pagès deu saber què compra, o potser es pensava que comprava una altra cosa?

-Potser, jo no ho sé. No sé si les cases de pinsos varen deixar d'utilitzar farines càrniques. Jo entenc que si la llei diu que ho havien de fer, ho feren, i, per tant, el pagès va deixar d'emprar-les. Jo crec el que diu l'etiqueta i l'etiqueta a partir del 1995 va deixar de dur farines càrniques per a pinso de vaca i de vedella, no va deixar de dur-lo per exemple per a pinso de porcell, era permès, encara que ara sí que s'ha prohibit. Jo entenc que les cases de pinsos varen ser prou responsables per fer-ho així. Si ho feren o no, no ho sé, perquè no hi he fet mai feina. Si qualque dia algú demostra que no ho varen fer, algú els hauria de fer pagar totes les conseqüències que ha dut aquesta irresponsabilitat. Però jo crec que qui ha de respondre aquí al final és l'Administració pública. El que no és normal és que Gran Bretanya en el seu moment vengués totes les farines animals i fins el 96 la Unió Europea no les prohibís per a vaques i vedells. Quan es va donar el primer cas s'havia d'haver prohibit i punt. No és normal

que retrobin casos de vaques boges a la resta de la Unió Europea al cap de deu anys, això és el que no és normal, la manca d'una política de sanitat animal decidida i contundent per part de la Unió Europea. Tornam al que deia abans. Les gran empreses multinacionals i qui controla el mercat dels pinsos i de la carn per ventura han provocat aquesta deixadesa i això és el que després acaba afectant el petit pagès.

L'ESTALVI DE COSTS

-Llevat del que ha passat després, no creu també que s'hauria de fer una reflexió i entonar un 'mea culpa', qui va començar o tothom que va acceptar introduir la carn al menjar dels animals que sempre havien consumit vegetals, perquè aquest és al cap i a la fi l'origen del problema?

-Les farines animals són part del problema, però no el problema. El problema real és que quan hi va haver la crisi del petroli a principis dels vuitanta va pujar el preu del carburant. Per matar el prió origen de la malaltia s'havien de cremar les farines animals a una temperatura determinada. Per estalviar costs i per estalviar carburant es decideix començar a cremar a més baixa temperatura i aquí és on el prió es desenvolupa i no se'l mata cremant. Aquest és el problema; tornam a l'estalvi de cost de les multinacionals, perquè et venen el pinso igual i tu el pagues amb doblers bons. L'entonació del 'mea culpa' no sé molt bé de què serveix. El ramader ja ha patit molt.

-Però, per què en un moment donat es va decidir introduir la carn en els pinsos?

-Per estalviar costs i per augmentar proteïnes. Les farines animals tenen una capacitat alimentària important. Coincideixen moltes coses. En els anys vuitanta es va posar de moda que la carn vermella no era bona. Aquell bou de pagès d'un temps que tenia dos anys quan el mataven i que feia els bistecs molt vermells perquè era carn engreixada amb farines vegetals pel mateix pagès, va deixar d'estar de moda. Clar, què varen començar a fer? Carn rosada, carn tendre, de deu o dotze mesos, quinze com a molt. Això coincideix amb la crisi del petroli, surten les farines animals, que fan que des que desmames el vedell fins que el pots vendre passa molt poc temps, el vedell creix aviat, perquè les proteïnes augmenten moltíssim amb farines animals. I clar, ara ens diuen, a tots els vedells majors de

dotze mesos, els heu de llevar l'espina; perden molt de pes, per tant hem de seguir venent els vedells menors de dotze mesos. Ens obliguen a fer intensiu, perquè en extensiu, només menjant vegetals, és impossible que en els dotze mesos els puguis dur a l'escorxador, no han crescut prou. Per una banda ens diuen que hem de fer una carn de qualitat i per altra ens obliguen a fer intensiu, és una contradicció per part de la Unió Europea que s'ha de posar damunt la taula. A Mallorca no n'hi ha molta de vedella intensiva, per ventura hi ha quatre o cinc explotacions, no n'hi ha més, però aquestes explotacions patiran una crisi important i això s'ha de valorar i tenir en compte.

ELS MÉS POBRES

-De tota manera, sigui per aquests problemes o per uns altres, el sector pareix que viu a Balears una crisi permanent, una espècie de compte enrera que no se sap molt bé si acabarà amb la seva extinció com a sector productiu.

-Hi ha crisi a Balears i un poc per tot. Aquí sobretot, perquè som un 1% i poc més del PIB i per la manca de previsió dels darrers vint anys, que fa que l'agricultura ho estigui passant malament, en aquests moments i fa temps. I jo diria que és una manca de previsió a nivell global, no només de Balears, encara que aquí s'accentua més pel fet turístic. Per exemple, l'index de preus al consum es basa en l'alimentació. Si puja l'IPC sempre és pel mal comportament del pollastre, i el pollastre mai no es comporta malament, ni les patates, ni la lletuga ni el porc. El problema és que el que han fet és congelar preus. A mi aquesta camisa fa vint anys m'hagués costat menys de la meitat del que m'ha costat ara, i una casa no en parlem. La roba,

l'habitatge i l'alimentació no tenen la mateixa importància? Jo crec que sí. Però no se'ls dona el mateix valor econòmic. Per això et donen les ajudes europees per compensar renda, una falsedat, perquè els pagesos de Balears són els més pobres quant a renda per càpita de la Unió Europea. I això que conviuen dins la societat més rica de la Unió Europea, és molt complicat, molt mal de fer, perquè els meus fills i els del veïnat voldran exactament el mateix i el pagès sempre està en desavantatge sobre el veïnat. Tornant a l'IPC, donen ajudes per compensar renda, però no serveixen per a res si els preus són per terra. Per tant jo crec que hi ha d'haver un replantejament econòmic. En xifres fictícies, si una lletuga, de produir, val tres-centes cinquanta pessetes i el productor l'ha de vendre a quatre-centes pessetes, ho ha de poder fer, i no ha de rebre cap ajuda. Ara no pot, perquè el mercat mundial està organitzat així, i ara l'ha de vendre a cent, i hi ha de perdre.

-Si això és un problema global, per què a Balears s'agreuja?

-Per la poca força que tenim i pels petits monopolis que hi ha. El de la llet, el del gra i els pinsos, el de la fruita i la verdura, que és allà on menys n'hi ha, que controlen el mercat. Quan aquí estan a punt de pujar els preus es du gènere de fora. Som un cul de sac. I exportar, exportam molt poc, patata d'exportació a Gran Bretanya, a un mercat limitat.

-Però encara que es basi només en el consum intern, aquí a les Illes, pel fet turístic, el potencial és enorme.

-Sí, però a causa que l'illa suporta molta més gent de la que pot, no basta la producció agrària, això és cert. Podríem veure per què, i parlariem de la manca de planificació econòmica que hi ha hagut els darrers vint anys.

-Això podria fer que es tengués una postura de força, perquè si no basta, un pot comandar.

-El problema és que el pagès no és l'amo del mercat. En l'únic lloc que el pagès ho és, és en el mercat hortofructícola, on hi ha dues grans empreses que són propietat de pagesos, que són Agroilla i Fruita Bona, que controlen el mercat. La resta del mercat, no, els propietaris són empreses intermediàries, indústries i comercialitzadors. Clar, i com he dit, si el pagès prova de pujar el preu, el propietari del mercat li du gènere de fora, i es queda sense poder competir. L'excusa és que no es produeix abastament. S'empra aquest argument, que és cert, per poder dur gènere de fora i enfonsar els preus del mercat. Més o manco et van deixant sobreviure. Si aquí hi hagués hagut una planificació econòmica això no hagués passat. Si s'hagués dit, podem aguantar cinc-cents mil turistes cada any, perquè tenim una producció agrària per alimentar tres-centes mil persones i la resta ho durem de fora. Aquesta planificació hagués fet que no hi hagués hagut la destrucció del territori que hem tengut, ni el consum hidrològic, energètic, ni la fuga de gent de les zones rurals al turisme, etcètera.

-I un cop la situació està així, què es pot fer?

-S'han fet cosetes, s'han donat passes, però jo crec que l'únic que ens queda és anar cap a una producció de qualitat. Fer produccions selectes i de qualitat. És a dir, donar etiquetes de qualitat als màxims productes possibles, fer el màxim de denominacions d'origen

possibles, aprofundir en l'estudi de l'agricultura ecològica i fer-la una alternativa important, no l'única alternativa perquè sabem que la producció no pot ser al cent per cent ecològica, fer l'agricultura integrada, que és un pas intermedi, també com a alternativa. En conjunt, anar a fer productes d'elit, diem-li torró, gató, ensaïmada, sobrassades, suc de taronja, albercoc de Porreres, confitures.

LA MÀ D'OBRA

-Hi ha d'haver gent que vulgui anar per aquest camí i cada cop hi ha menys pagesos.

-Nosaltres ara estam preparant amb la Direcció General d'Economia un treball sobre l'ocupació agrícola. Tenim un problema de mà d'obra, sobretot en hortofructícola, que ha de ser mà d'obra immigrant i temporera, no ens queda més remei, i per altra banda hi ha la realitat de les xifres, que no sempre són certes. La realitat diu que en el món rural de Mallorca tothom té un mínim de terra, i clar, les mestresses de casa, quan arriba el moment de cotitzar a la Seguretat Social, el que fan al poble és cotitzar a la seguretat social agrària. Això anirà desapareixent com van desapareixent les mestresses de casa. A les estadístiques surten com a pagesos i mai a Balears no s'ha fet una estadística real dels pagesos que realment ho són. Es va començar a fer quan hi havia Josep Joan Cardona de conseller, fent les explotacions agrícoles prioritàries. És a dir, quan tu demanes una ajuda a la Conselleria d'Agricultura t'has de donar d'alta com a explotació prioritària si ets pagès a títol principal, tenint un percentatge més alt. Una antiga reivindicació d'Unió de Pagesos és que es posi en marxa un cens per als pagesos a títol principal, que tinguin avantatges a l'hora d'anar a la conselleria, no només econòmiques, sinó també administratives, amb una finestra només per a ells. Que arribin a la delegació comarcal o a la conselleria i que un pagès a temps parcial no li robi temps, sinó que hi hagi un funcionari que es dediqui només a ell. Hi hauria d'haver també una targeta identificativa, no seria tan complicat, amb una banda magnètica, que et permetés conèixer tota la història d'aquest pagès principal a l'ordinador. Tornant un poc a la pregunta, sí és cert que cada vegada es necessita més mà d'obra per part de l'empresari, perquè el pagès és un empresari, això és una cosa que fa molts d'anys que reivindicam des d'Unió de Pagesos i ho seguirem reivindicant, i necessitam mà d'obra temporal, com el turisme, des de març-abril fins octubre-novembre. I això de cada vegada serà més accentuat, perquè cada cop hi ha menys pagesos i la terra de conreu continua sent la mateixa.

-I aquesta tendència què provoca, arribarà un moment que no hi haurà pagesos?

-Sí que n'hi haurà. Aquestes estadístiques que ens diuen que l'any 2020 hi haurà cinc pagesos és perquè es fixen que els anys cinquanta, seixanta, en varen desaparèixer molts, però la tendència s'ha anat estabilitzant. Pagesos sempre n'hi haurà, i sempre hi haurà un mínim per conrear, el 80% del territori de Mallorca que és conreable en aquest moment, si la pressió urbanística els deixa.

LA NOVA CENTRAL LLETERA

-Una mesura que ha fracassat altres cops, com és la intervenció de l'Administració al sector lleter, per què ha de sortir bé ara?

productor ja està cremat, i ja és ben hora que sigui l'amo del mercat. Es romp un altre monopoli i el productor entra a jugar directament.

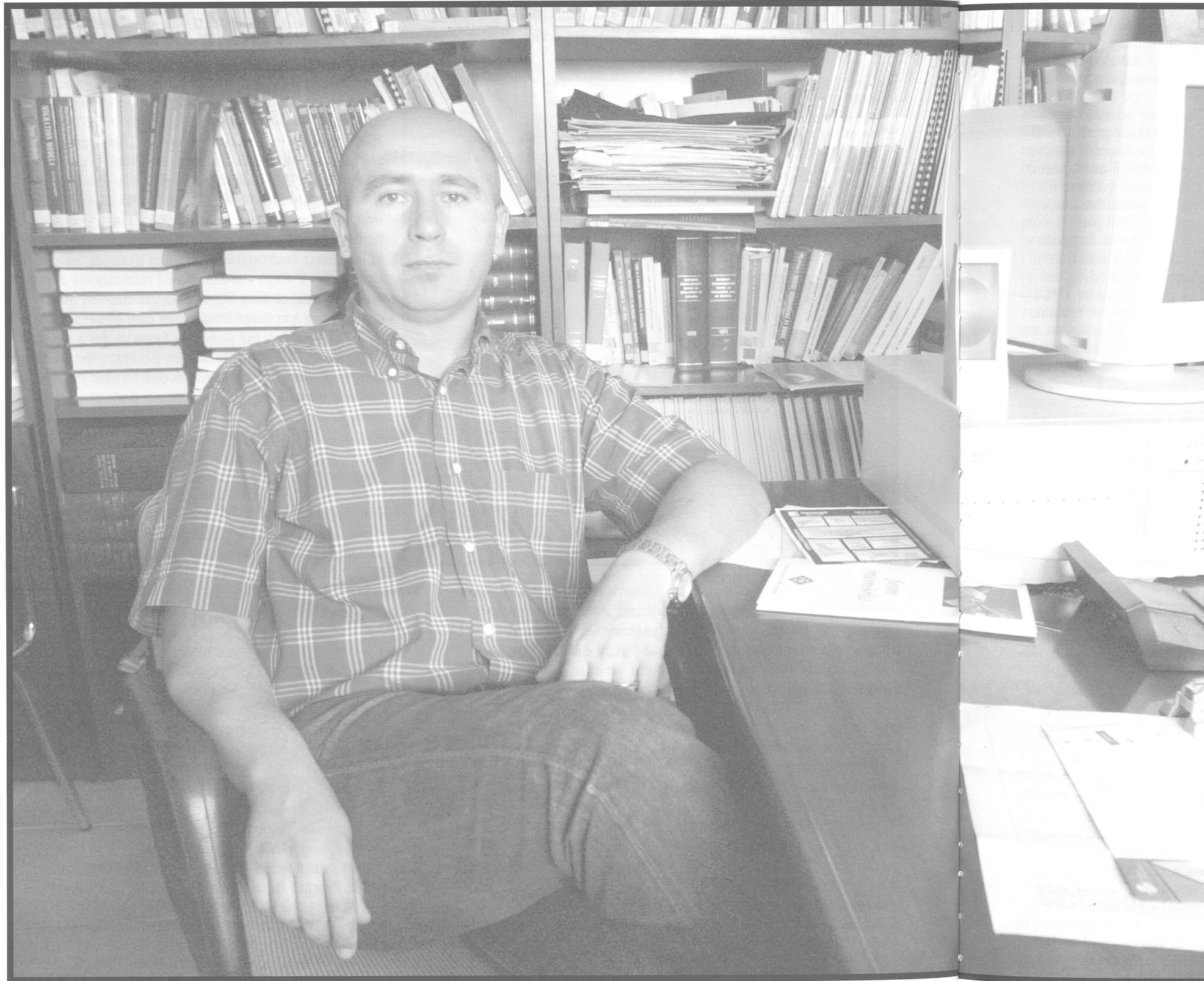
-Em comentava a una de les respostes que el món de la pagesia té poc pes, però fou qui va provocar la sortida fora del Govern del primer conseller del Pacte, Joan Mayol.

-La pagesia té un valor que a vegades el mateix pagès no té en compte, que és el territori. Els empresaris turístics tenen el poder econòmic i el capital, però el territori el tenen els pagesos. I a més, què han de fer els empresaris turístics, si són una dotzena? Els pagesos no són molts, però són més i una tractorada sempre és molt espectacular. Que els pagesos estiguin en crisi toca la fibra de la societat. La sequera de fa dos anys, ben utilitzada per qui la va utilitzar, va provocar una crisi important i va tomar el conseller. Jo no crec que Joan Mayol fes res concret molt dolent. L'únic que va fer fou enfrontar-se a una sèrie de poders econòmics importants que hi ha a Balears. L'Administració pública, a vegades, no pot tenir un enfrontament directe, sense que hi hagi una cosa molt greu. Per exemple, si s'arriba a demostrar que les farines de carn foren emprades quan eren prohibides, si que hi ha d'haver l'enfrontament, però així d'entrada, no crec que sigui bo per a ningú mantenir aquest enfrontament directe. El projecte polític de Joan Mayol nosaltres entenem que era positiu, i que a la llarga hagués estat molt bo per a la pagesia de les Illes Balears. Per ventura la forma de dur a terme aquest projecte va fallar, la manera d'entendre les relacions entre l'Administració i el sector. A partir d'aquí, crec que hi ha hagut una reflexió molt important tant per part dels qui varen moure la caiguda de Mayol com de la mateixa Administració. Hi ha hagut un poc de pau i tranquil·litat, entre altres coses perquè hi ha hagut moltes crisis pel mig. Jo crec que comença a ser hora, perquè fins ara només hem tapat forats, que es facin coses i que es comenci a fer política per part d'aquest govern. Des d'Unió de Pagesos serem molt crítics amb tot el que es faci, però també entenem que hem de col·laborar i fer feina amb totes les administracions en favor sempre del sector.

-Nosaltres entenem que la nova central lletera, a més de ser una gran idea, una cosa importantíssima, sortirà endavant. Així com s'ha fet aquesta vegada no s'havia fet mai, perquè parlem d'una central lletera adequada a la producció de Mallorca, on hi ha Administració i productors. És important que el productor s'ho cregui i que l'Administració jugui fort. Les dues coses són possibles, s'havia de fer alguna cosa i s'ha fet. Va passar el cas d'Agama, és cert, però allà l'Administració pública va invertir molts de doblers i no va servir per a res, perquè només es va garantir la recollida, mai un preu. Des del moment en què han anat pujant preus a la Península, Agama ha anat quedant estancada en preus i per als pagesos és inviable. Després es va provar el tema del Pro-Agro, que era donar una ajuda directa per animal. Això a Europa qualsevol dia ens ho aturaran i no ha servit per mantenir l'activitat, perquè han continuat desapareixent explotacions. A més, sortien devers tres pessetes per litre, quan la diferència amb la mitjana del preu nacional era de deu, dotze pessetes, no servia per a res. La nova central és un experiment que no costarà massa doblers al productor i que ha de sortir bé, perquè aquest

-Per què ha de servir el Congrés Rural que se celebrarà el mes de novembre?

-Crec que ha de servir com espai de trobada entre diferents pagesos, diferents productors, tot el sector. Per trobar-nos, veure com ha evolucionat el sector en els darrers anys, quines són les perspectives de futur. S'han de presentar uns documents de feina que s'estan preparant per gent de totes les organitzacions i els sectors, que es mesclen dins aquests grups de treball, amb opinions molt diverses, que serviran per posar-les en comú. I també ha de servir per sortir del nostre cercle i trobar-nos amb la resta de la societat, i que la societat es retrobi amb nosaltres. Els pagès com la resta dels sectors econòmics, moltes vegades estam tancadets dins el nostre món, i ens pensam que tot va malament, o que tot va bé, mentre la societat té una visió molt llunyana de nosaltres, ha d'entendre per què cobram ajudes, per què ens trobam com ens trobam, per què des d'alguns sectors de la pagesia criticam la forma de fer política de la Unió Europea.

El paisatge subvencionat

Entrevista Jaume Binimelis

per Magdalena Cortès

Jaume Binimelis es dedica, des de fa més de deu anys, a estudiar l'espai rural mallorquí. Quan parla del camp, el seu to és d'un cert pessimisme que reflecteix el desencant generalitzat que es respira al sector rural. Binimelis treu les seves conclusions tenint en compte els principals protagonistes: els pagesos. L'envelliment i la manca de successió en aquest sector condiciona el seu desenvolupament futur. Al mateix temps, el desenvolupament del camp també està lligat al de la política de subvencions al sector agrari. Les subvencions, majoritàriament provinents d'Europa, han esdevingut un factor imprescindible per al manteniment del paisatge agrari mallorquí. Un paisatge que s'ha hagut d'adaptar a les exigències del món globalitzat. L'entrada a la Unió Europea i l'aplicació de la Política Agrària Comuna (PAC) va acabar de situar-nos al paper que ens correspon al mercat mundial, que ens exigeix renunciar al productivisme per centrar-nos en el manteniment del paisatge i en la producció de productes de qualitat. Aquest és el camí que ha de seguir la indústria agrària a les Illes i també a Europa. Ara falta que els pagesos assumeixin aquesta nova filosofia per poder sobreviure. A Jaume Binimelis també el preocupa el perill al qual està sotmès l'espai rural de les Illes per mor de la pressió urbanística. La proliferació d'habitatges a l'espai rural és un fenomen que no només no s'atura, sinó que es potencia amb les noves normatives. El que és clar és la necessitat del relleu generacional al sector agrícola i l'assumpció d'unes noves pautes de producció que permetin la supervivència del sector.

Jaume Binimelis va néixer a Felanitx el 26 d'abril del 1965. Es llicencià en geografia a la UIB l'any 1988, i llegí la tesina l'any 1990 sobre "Evolució del cultiu de la vinya i de la producció vinícola a les Illes Balears". L'any 96 es doctorà amb la tesi "Les àrees urbanes a l'illa de Mallorca". La seva línia d'investigació sempre ha estat l'anàlisi de l'espai rural. És professor de geografia rural a la UIB des del 1990 i compagina aquesta tasca amb el lloc de regidor a l'Ajuntament de Felanitx pel PSM des del 1999.

-Quina és la situació actual del camp a la nostra comunitat?

-Jo no voldria tornar a repetir el mateix clixé d'un discurs pessimista, crec que continuen els mateixos símptomes que s'han detectat en anys anteriors. Ja fa estona que es parla de desagrariització progressiva i creixent i és per una simple raó, perquè la població activa agrària des de fa estona està estancada, no hi ha successió dins les explotacions, i això vol dir que hi ha uns hereus que es queden amb les propietats, però que no es dediquen a l'agricultura. El fet que un pagès vegi que no té successió, més que estimular-lo fa tot el contrari: no farà noves inversions, no es formarà més, no pensarà que hi ha altres possibilitats... i la inèrcia presideix una mica l'actualitat de les explotacions agràries familiars, que són la majoria a les Balears, per mor d'aquesta manca de successió. Al mateix temps aquesta població activa que està estancada envellix. Això crec que és el que passa, si volem avaluar quina és la situació de l'agricultura hem d'analitzar quins són els seus protagonistes, què són els pagesos, i crec que el que passa és això: aquest envelliment i aquesta manca de successió, que és un factor molt important.

-Quins són els motius principals d'aquesta manca de successió?

-Aquí s'ha parlat molt de la decadència de l'agricultura com a sector

econòmic, però falten estudis més profunds sobre aquest tema. Ara ha aparegut una tesi doctoral de Carles Manera que romp una mica el discurs habitual i suposa que el creixement econòmic ha tengut una certa continuïtat a Mallorca, que el turisme no ha suposat una ruptura tan profunda, que si hi va haver turisme va ser perquè ja hi havia unes bases que el possibilitaven, cosa que per exemple no ha passat a Còrsega o Sardenya on no existien aquestes bases. Per tant, ja hi havia hagut un procés de protoindustrialització i una acumulació de capital que havia permès el desenvolupament del turisme. Però bé, de tota manera, el turisme ha estat un capítol bastant definitiu que ha trastocat bastants estructures econòmiques, socials i, evidentment, ha tengut una repercussió sobre els sectors tradicionals com era l'agricultura, que ocupava el 50% de la població. I jo crec que el primer que va fer va ser un reajustament molt propi d'una societat que es va modernitzant, ja sigui a través de la indústria o, en aquest cas, a través del turisme.

L'agricultura es va modernitzar a Mallorca de forma paral·lela al turisme, perquè tot va una mica plegat, seria el mateix que va passar a altres països europeus o als Estats Units. L'agricultura en aquell moment es modernitzava, passà d'una agricultura que emprava molta mà d'obra a una més mecanitzada, i coincideix també amb el Pla d'estabilització econòmica de l'any 59 que suposà l'obertura de l'autarquia i l'obertura d'Espanya a l'exterior: l'emigració a Europa, l'imput del turisme... Per tant, es donà un procés de modernització que també afectà les Balears: el fet que baixi la població activa agrària, el fet que es mecanitzi, que aparegui el reguiu, el fet de l'aparició de la ramaderia estabulada, el desenvolupament de la ramaderia bovina... tot això són símptomes d'un procés de modernització o de l'intent d'emular aquella agricultura industrialitzada que ens mostraven al NO-DO. Llavors, paral·lelament també ha passat, com ha passat a altres bandes, que aquesta agricultura tampoc no era competitiva, a mesura que ens hem anat integrant a aquest mercat mundial ni aquesta agricultura que havia assolit un alt grau de modernitat no és competitiva.

Ara nosaltres analitzam les repercussions de la PAC a les Illes Balears i ens adonam que l'àrea hortícola de Campos ja no és una àrea hortícola: el nombre de vaqueries ha disminuït moltíssim a causa d'aquest procés d'integració a Europa per mor del tema de les quotes lleteres, per mor de les crisis de les nostres centrals lleteres, que són crisis de reestructuració dins d'un sistema que de cada vegada és més gran, i a l'àrea de sa Pobla el reguiu també ha disminuït i els cereals ja són molt importants. Per tant hi ha un procés d'extensificació, les àrees d'agricultura intensiva disminueixen i esdevenen les d'agricultura extensiva. I el que és fonamental per al manteniment del paisatge agrari jo crec que són les subvencions que provenen d'Europa.

REPERCUSSIONS DE LA POLÍTICA AGRÀRIA COMUNA DE LA UNIÓ EUROPEA

-De quina manera evoluciona el paisatge agrari?

-Jo crec que han aparegut nous cultius, sobretot dins el que són les agricultures més d'avantguarda, les intensives de reguiu..., a l'any 60 m'imagin que no hi havia ningú que fes flors i tampoc no existia l'agricultura d'hivernacles. De tota manera, això són experiències molt reduïdes que només podem trobar a determinats indrets, com podrien ser els hivernacles a la zona hortícola de Sant Jordi o de sa Pobla. El paisatge agrari en general és molt similar al que hi pogué haver l'any 60: de vinya n'hi havia tres mil hectàrees, que amb l'entrada a Europa va quedar reduïda a mil i busques, i ara se n'han sembrades altres tantes, no sé si mil o vuit-centes, i és una altra vinya amb unes noves varietats, preparada per produir un vi de qualitat... però bé, el que és la resta de paisatge agrari, el del garrover, l'ametller i l'olivera es manté. Em pot dir, és que els ametllers se sembren i llavors viuen molts d'anys, i aquesta és

precisament una de les causes que el paisatge agrari que veim sigui el mateix que veiem quan érem nins, evidentment segurament són uns ametllers diferents, perquè ja no s'hi inverteix la mateixa quantitat de capital i de treball que s'hi invertia abans. Si ho analitzam, hi ha devers 1.500 hectàrees que reben subvencions d'agricultura ecològica, i els cultius que reben més subvencions són els de secà, què passa? Que tots aquests agricultors que reben subvencions per agricultura són uns agricultors ecològics convençuts, que s'han format, que han anat a curssets...?, no, evidentment no, és gent que adopta tots els mecanismes de defensa per sobreviure. Aquesta és, més o manco, l'actitud que tenen la majoria de pagesos front de la subvenció. Per tant, el que d'alguna manera corrobora el fet que el paisatge mallorquí no ha canviat tant com ens pensam és que, per exemple, els cultius majoritaris de l'agricultura ecològica siguin els de sempre: l'ametller, el garrover i els fruits secs. D'altra banda, les ajudes per cereals i per herbacis són unes ajudes pensades primer de tot per reduir els costos de la PAC.

La PAC va arribar un moment que havia de canviar perquè era molt cara, no podia continuar promovent la quantitat i la producció, a més a més, amb la conscienciació ecològica que sorgeix després de les cimeres de Río i de Kioto, el discurs de l'Administració canvia. Per tant, arriba un moment en què havien de reduir costos, quantitat i excedents i s'havia de tendir a fer una agricultura sustentable i, a més, havien de mantenir l'agricultor amb una agricultura per mantenir el paisatge. Per aconseguir tot això, en el cas de les ajudes per herbacis es dona una ajuda per cada hectàrea que se sembri de cereals, que és el que normalment es feia, però a més obliguen, en cas que sigui gran productor, a reduir la seva producció en un 15% o un 20%, segons els anys, això és el que es diu la retirada de terres de la producció. Des de l'any 80 i busques fins l'any 92, els grans productors es comprometien a estar cinc anys, ara la gent està un any i pel que fa als petits productors, que són la majoria aquí, poden fer una retirada voluntària. Si ara veiéssim un mapa de com es distribueix aquesta retirada de terres ens adonaríem que on més es retiren les terres és a les zones pobres i poc productives, i això no només passa a Mallorca, l'agricultor rep una subvenció per sembrar cereals i una part per retirar els cereals i el que fa és retirar els cereals dels indrets més poc productius i sembrar als indrets més productius. L'agricultor no es creu aquest nou discurs i adopta aquests mecanismes de defensa simplement per sobreviure.

-La PAC ha estat un factor important per a la supervivència i la continuïtat de l'agricultura a les Illes. Sense subvencions no hi hauria agricultura?

-Quan parles amb agricultors sempre es planteja a veure què passarà l'any 2006, jo conec un gran cereagricultor del Pla de Mallorca que cultiva milers d'hectàrees de cereals i que s'ha format molt, que ha fet cursos per Israel i que quan s'acabin les subvencions ho deixarà anar. Jo crec que serà molt difícil mantenir el sector agrari, hi ha pocs agricultors, les petites explotacions disminueixen i augmenten les grans explotacions. Amb aquest procés de desaparició de petites explotacions, perquè no hi ha successions, el que passa és que de propietaris n'hi ha molts i d'agricultors pocs, i molts d'aquests propietaris es despreocupen de la terra i es donen casos de parcel·les ocupades. Així com hi ha "okupes" dins la ciutat hi ha ocupació de terres per mor d'aquest procés de desaparició d'explotacions, de desagrarització, d'abandonament de l'agricultura. D'altres propietaris el que fan és llogar la terra a un agricultor per un preu molt baix, l'agricultor fa comptes, demana una subvenció amb la qual pagarà la feina i de la collita en treurà els guanys. Aquest és el funcionament de la majoria d'explotacions agràries que veiem a Mallorca, la vinya, les oliveres, els ametllers... tot això té subvenció, així que jo crec que difícilment el paisatge agrari mallorquí es mantendria si no fos gràcies a la subvenció, m'agradaria veure la fotografia del que hagués passat si no hi hagués hagut aquestes subvencions.

-De tota manera, molta de gent critica que el manteniment de la subvenció o els criteris de determinades subvencions no estimulen una agricultura realment competitiva.

-És cert, però l'agricultor no ha comprès el nou discurs, ell pensa: "com pot ser que ens paguin doblers per no fer res", però és que aquest és el nou discurs: a Europa no li interessa produir, té excedents i de cada vegada li interessarà manco produir, i si ha de dur les peres de Nova Zelanda o el blat d'allà on sigui, ho durà i s'ha acabat la història. I ni l'agricultor ni la societat encara no han assimilat això, i m'imagín que deu ser difícil assimilar aquesta política, però crec que no quedarà més remei. Aquest pacte social s'haurà d'acabar per acceptar, i des d'Europa es treballa en aquest sentit, la reforma de la PAC del 92 i l'Agenda 2000 van en aquest sentit, no produir molt, no incentivar que un pensi i que es formi, que incrementi la seva inversió, sinó a fer una agricultura extensiva que no tenguí com a objectiu prioritari la maximització de beneficis ni l'obtenció de grans rendiments. Aquesta filosofia de la maximització de beneficis és la que ha tengut Europa des del Tractat de Roma del 1956 fins als anys vuitanta, ara s'ha acabat, i nosaltres ens vàrem integrar a partir dels anys vuitanta i ens hem hagut de readaptar a aquest nou discurs, tot i que el productivisme no ha estat eliminat del tot, a poc a poc s'aproven normatives que van encaminades en aquest sentit.

L'APOSTA PER LA QUALITAT

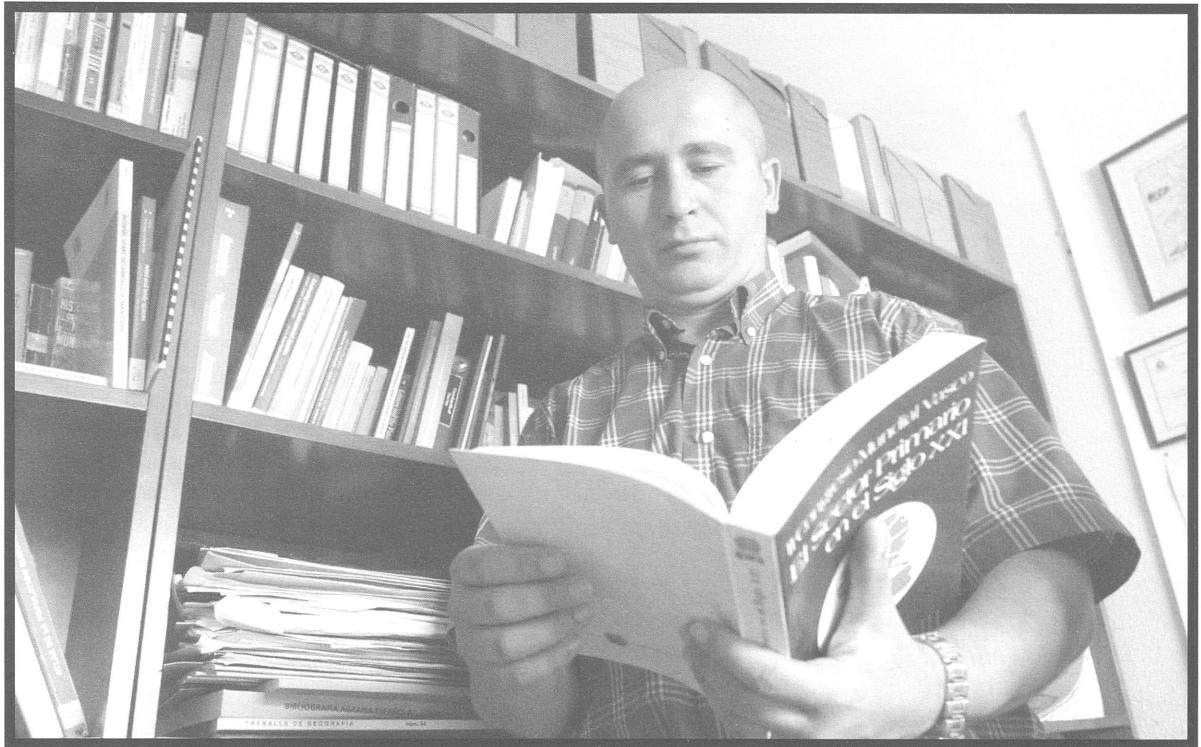
-Quina orientació té la nova PAC del 2000?

-Va en aquest sentit de promoure una agricultura sustentable, que no estigui preocupada pels grans rendiments, sinó per produir qualitat. L'agricultura industrialitzada el que ha fet és separar el producte del territori, fa un temps tot producte era lligat a una àrea concreta: el formatge de Maó, el vi de Binissalem... però l'agricultura industrialitzada té tendència a uniformitzar i a deslocalitzar, com ha passat a altres indústries, el cas més clar seria la ramaderia estabulada, les grans granges de pollastres... és un cas d'agricultura molt industrialitzada que no ha de menester terra, però que produeix aliments i, per tant, és agricultura. Hi ha hagut grans empreses dedicades a la producció d'aliments que s'han desplaçat a altres països per produir més barat, però l'única forma perquè la nostra agricultura pugui sobreviure és lligar producte, forma i funció, per tant, tornar a lligar el producte amb el territori junt amb la marca de qualitat.

-Les noves tecnologies poden contribuir a recuperar l'agricultura?

-Evidentment, ja tenen un paper important dins l'agricultura. Aquests processos d'extensificació no signifiquen que hagi de tornar la mula i l'arada, el que vol dir és que s'ha de replantejar el discurs i que l'agricultor no ha de pensar amb la producció de més i més quantitat sinó que s'ha de dedicar a un producte no estandarditzat i a un producte de qualitat si és possible, i si no, haurà de fer de jardiner del paisatge.

-Ja donam per assumit que és impossible que el camp sigui rendible?

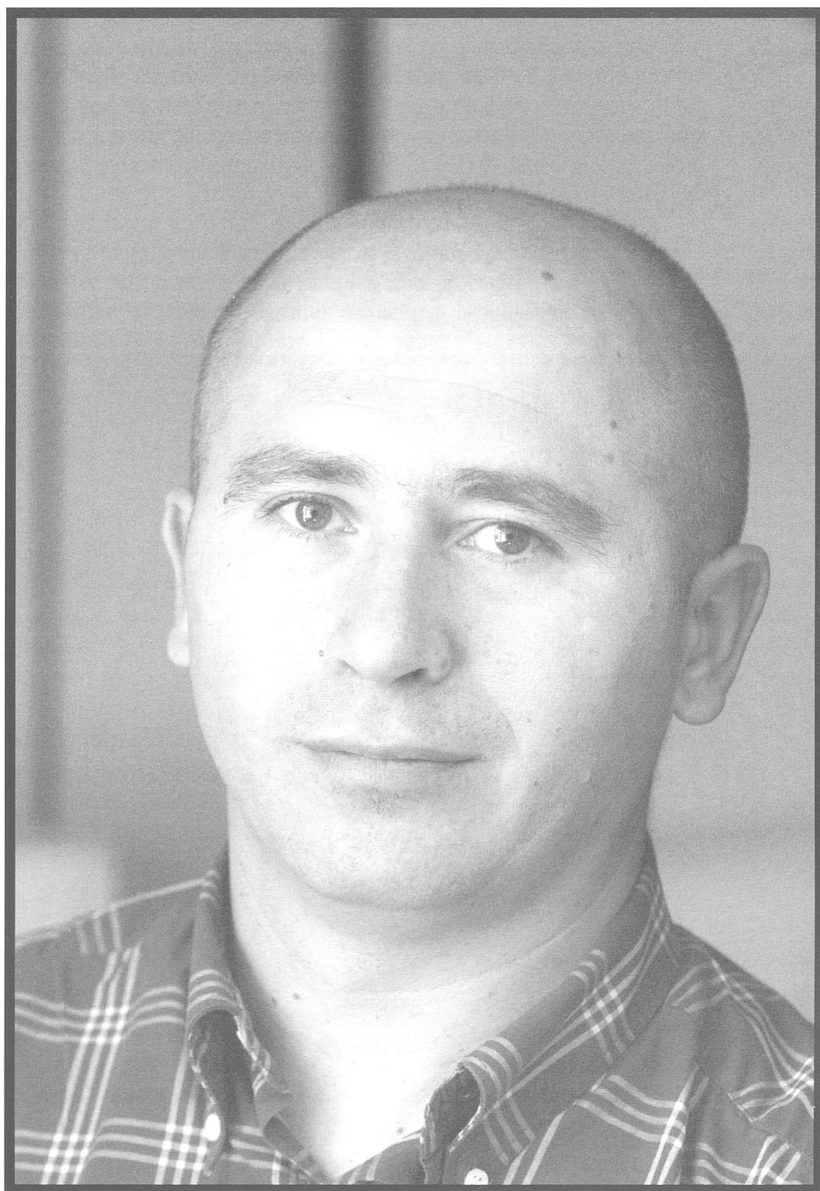

-Jo sincerament, som un nostàlgic i em sap greu, supòs que els que feim geografia rural som una mica de la part forana, lligats al medi rural, però els signes del temps vénen per aquí. A més, aquí som a una terra pobra.

LA PRESSIÓ URBANÍSTICA AL MEDI RURAL

-A Mallorca, concretament, un altre "enemic" a combatre és l'afany d'urbanització del territori.

-La possibilitat d'obtenir una renda urbana d'un tros de terra que té una renda agrícola nul·la és un altre factor important. Jo vaig fer la tesi d'això, sobre les àrees urbanes a Mallorca, i a un estudi que vaig fer i coordinar posteriorment, més o manco es calculava que hi havia devers 50 mil habitatges dins l'espai rural amb finalitats d'usos residencials i turístics, supòs que això ha augmentat durant aquests anys de boom, i a més, ara el sol és el que està sotmès a la més gran pressió per a usos residencials. Això és un gran perill, en tenim exemples paradigmàtics com són les valls de Pollença, allà està tot absolutament colonitzat, i aquest fenomen s'amplia a tots els municipis del voltant de Palma. Diuen, jo no m'ho crec, que amb les noves normatives existents a nivell de Mallorca ja s'ha salvaguardat bona part, perquè no és possible fer segregacions, però sí que és possible fer agrupacions, de trossets petits fer-ne dues quarterades de cara a la seva possible especulació, i això es fa, és un perill evident i el que m'espanta és que Mallorca es converteixi en això. Els polítics pensen només en el vot, només miren si els deixarà de votar el

mallorquí mitjà conservador que té dues quarterades i a qui prohibirà fer la caseta, i es va imposant una mica la dinàmica de comandar per comandar, més que incidir sobre la societat. L'empresariat mallorquí ha de pensar en una altra cosa, ha de començar a assumir que això no pot créixer més, jo crec que vivim dins l'opulència més absoluta i encara volem més.

-La moratòria urbanística pot ser conseqüència del començament d'un veritable canvi de mentalitat?

-Jo supòs que sí, però a mi el que em preocupa és que la moratòria no sigui global, pensi que hi ha molts d'interessos, i les grans empreses de la construcció reconduiran el seu negoci cap al sòl rústic.

ALTERNATIVES PER AL FUTUR

-S'hauria de conservar l'agricultura encara que només fos com a element del paisatge?

-Jo crec que s'ha de conservar l'agricultura, han canviat els temps i arribarà un moment que aquests pagesos o els seus fills assumiran el seu paper, rebran uns doblers per mantenir el paisatge, ben igual que un alemany paga un jardiner perquè li conservi el jardí, i bé, la societat pagarà els agricultors perquè mantinguin el paisatge i llavors hi haurà petits subsectors que es dedicaran a produir un producte de qualitat, lligat a la terra, que tindrà un valor afegit molt més gran. Exemples n'hi ha molts, tota la viticultura que es fa actualment és així, però són 1.000 hectàrees, segurament se'n faran més, però no cobrirà tot l'espai agrari de l'illa, oli de qualitat se'n fa, evidentment això és rendible i es ven una mica el *glamour* de la Mallorca idíl·lica, però seran experiències reduïdes, a nivell individual, a nivell de petites cooperatives... no serà una solució alternativa per a tot l'espai agrari de Mallorca, i per tant hi haurà una gran part d'aquest paisatge agrari que haurà de continuar amb aquesta agricultura extensiva, que és bàsicament l'agricultura que es feia a un temps, la dedicada als cereals i als fruits de secà, ara bé, també es poden cercar fórmules alternatives viables amb una mica d'imaginació, jo crec que l'ametlla és molt aprofitable, perquè és més dolça que l'americana que només és molt guapa visualment, per tant, es poden cercar alternatives, però això no significa que aquí hi hagi un procés de reagrarització i d'aquí a vint o trenta anys tothom es dediqui a l'agricultura, evidentment això no serà així. Jo tenc l'esperança que sí passi la suma d'aquestes dues coses: de l'agricultor que mantindrà el paisatge i de l'agricultor innovador que es dediqui a aconseguir un producte que tenguin un valor afegit.

-Com és la nova fornada de pagesos?

-Jo ho visc una mica perquè som de Felanitx, hi ha molts de mecanismes d'ajust i la pluriactivitat és un fenomen que existeix, jo conec gent que són funcionaris de l'Administració i que ara s'han fet viticultors, i aquesta tipologia es pot reproduir a molts de casos i pot arribar a tenir una certa presència.

-Per tant la tendència seria a la dispersió i especialització dins la indústria agrària, quant a la resta d'indústries hi ha una tendència a la concentració.

-La concentració existeix a nivell d'explotació, des de fa vint anys les explotacions petites desapareixen i es van engrandint les dimensions de les explotacions, el perfil del pagès actual és un senyor que té un tractor de 70 o 80 cavalls, que té una collidora i que du 200 o 300 hectàrees.

La dispersió encara existeix, una explotació no significa tenir la propietat, hi ha una concentració econòmica a unes poques explotacions, però no hi ha una concentració de parcel·les ni de propietat, la dispersió pròpia del paisatge agrari mallorquí continua existint.

-El pagès del futur estarà molt temps assegut a un despatx llegint normatives i emplenant sol·licituds?

-El pagès actual ja ho fa, gràcies a les cambres agràries tot se li facilita una mica. Ara, sense cap dubte, com més format estigui el pagès del futur millor podrà entendre tot aquest muntatge que es crea.

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

Un any de moratòries.

La moratòria urbanística aprovada pel Consell de Mallorca, que afecta essencialment les llicències d'obres urbanes, juntament amb la del Govern, que inclou el sòl rústic on s'estableix un màxim de sis-cents habitatges anuals a totes les Illes, han determinat un punt d'inflexió en el model econòmic de les Balears. Els acords han estat polèmics i causa d'enfrontaments no només amb el Partit Popular sinó, sobretot, al si del Pacte de Progrés, la qual cosa ha produït un distanciament entre Unió Mallorquina i l'esquerra. Un encontre de tots els signants del pacte ha fet que les aigües tornassin al seu cau, però hom és conscient que s'ha passat l'equador de la legislatura i que aquests fets marcaran els dos anys que resten.

S.V.

L'estiu del 2001 serà recordat per significar un punt d'inflexió en el model de desenvolupament econòmic de les Illes Balears. Ja feia alguns anys que s'havia declarat des dels darrers governs del PP que els estius estaven saturats i, fruit d'això, varen ser els POOT, les DOT i tot un seguit de mesures turístiques i urbanístiques que, al capdavall, esdevingueren massa porugues per

fer front a l'allau de creixement que ha caracteritzat el canvi de mil·lenni. El fracàs va ser un dels arguments que explicaren la derrota conservadora a les darreres eleccions autonòmiques i, com a alternativa, l'aliança de l'esquerra política amb Unió Mallorquina, és a dir, la formació de dos governs de coalició, el Pacte de Progrés al Consolat de Mar i UM, amb el PSM com a soci, al Consell Insular de Mallorca. En definitiva un ob-

jectiu comú, frenar el creixement indiscriminat, però dues maneres diferents d'afrontar el problema, tal com s'ha pogut veure a través de les moratòries.

En les postures manifestades tant des del Govern com des del Consell Insular hi ha molts de punts de coincidència, però també importants divergències ideològiques que poden posar en perill un acord que, no obstant això, és obligat, si no es vol

entrar en un procés de desestabilització política que, en ple equador de la legislatura i a dos anys vista de les eleccions, seria perillós per a un pacte que és fràgil i que, a més, està sotmès a un constant setge per part d'una Administració central controlada pel Partit Popular. Ho hem vist aquest estiu en l'actitud opositora del ministre Matas i, en un altre ordre de coses, en les declaracions del secretari d'Estat de Turisme i Comerç, Juan Costa, en les quals ha intentat desprestigiar sistemàticament el Pacte de Progrés atribuint una suposada crisi turística a l'ecotaxa. Des del Consolat de la Mar s'insisteix que l'única crisi existent, en la qual s'inclou un relatiu descens de l'ocupació hotelera, és la crisi d'un model de desenvolupament sorgit amb l'aparició del turisme de masses, ja fa més de trenta anys, i potenciat pels governs del PP, especialment pel llarg mandat de Gabriel Cañellas.

PREVEURE EL FUTUR

No d'altra manera s'explica l'allau urbanístic i turístic del darrer lustre. Del passat i del futur, perquè en ple debat de les moratòries, AENA anunciava una inversió de catorze mil milions de pessetes per adaptar Son Sant Joan a un futur de trenta-vuit milions de passatgers. Aquesta previsió encengué l'alarma, tot i que el director de l'aeroport insistí que no serà AENA qui atreurà passatgers, sinó la societat de les Illes a través de les seves polítiques. Tot plegat ha provocat un fort debat social. Les moratòries i l'ecotaxa, amb les seves improbables repercussions sobre la temporada turística, han posat de manifest que la nostra és una societat en crisi, una crisi llarga, que ve d'enfora i que no se solucionarà en el curt termini.

UN PACTE AMB DIVISIÓ D'OPINIONS

La mateixa existència del Pacte de Progrés n'és una prova. En altres circumstàncies -com de fet ja passà a les primeres eleccions autonòmiques que coronaren el canyellisme- una aliança entre un partit de centre-dreta com és UM i el conjunt de tota l'esquerra parlamentària hagués estat impensable. I no obstant això, fa ara dos anys la solució adoptada no només semblà la més lògica sinó que s'ha comprovat que era i és l'única alternativa possible: una entesa de tot el ventall polític del qual únicament en queda exclòs el partit més votat. Un PP que, precisament, havia perdut la majoria absoluta a causa d'un seguit de crisis polítiques internes i, també, evidentment, perquè la crisi social esmentada era ja un fet àmpliament acceptat fins i tot entre les files conservadores. L'actual ministre de Medi Ambient, Jaume Matas, intentà fer reformes, però les directrius territorials aprovades durant el seu mandat no varen satisfer la majoria.

En aquest sentit, el fet que ara, un cop traspassat l'equador de la legislatura, hi pugui haver problemes en el Pacte no és cap sorpresa, sinó una constatació que les seves dimensions fan que hi hagin de conviure punts de vista i posicions ideològiques que sovint no només són diferent sinó també, molt sovint, clarament divergents. Però la necessitat de mantenir el Pacte és evident. Que paral·lelament UM parli amb el Partit Popular o que Maria Antònia Munar es pugui veure cara a cara amb Jaume Matas no ha d'estranyar a ningú. El Partit Popular té, evidentment, moltes coses a dir en la solució de la crisi social, encara que no podem oblidar que va ser aquest partit que, des del Govern, va contribuir a crear la crisi i sense oblidar tampoc que des de la dimissió de Cañellas els conservadors estan tan mancat de liderat com ho ha estat el conjunt de la societat mallorquina al llarg de tota la seva història recent.

Francesc Obrador, president del Consell Econòmic i Social de les Balears

ONA

L'exbatlle de Calvià i exsecretari general d'UGT a les Balears, Francesc Obrador, va ser la persona elegida per ser el primer president del Consell Econòmic i Social de les Balears. Va prendre possessió del nou càrrec el passat mes de juliol en el Consolat de Mar en un acte presidit pel president Antich i que comptà amb la presència de nombrosos membres de l'executiu autonòmic i dirigents de patronals i sindicats.

El Consell Econòmic i Social és un òrgan col·legiat format per trenta-sis membres, dotze dels quals són representants sindicals, altres dotze de les patronals i la resta d'altres associacions. La seva funció és de participació, estudi i assessorament en matèria econòmica. La seva creació era prevista a l'Estatut d'Autonomia, però fins ara no s'havia constituït. Segons Obrador cal esperar que sigui un organisme dinàmic i que pugui ser un punt d'encontre i de debat on es reflecteixi el conjunt de la societat.

Francesc Obrador va néixer a Palma el 1942. Participà activament en la reactivació del sindicalisme en els darrers anys del franquisme, quan es varen crear diferents plataformes. Finalment milità a UGT, sindicat del qual en fou secretari general a les Balears i en el PSIB-PSOE. Va ser batlle de Calvià i candidat a la presidència de la Comunitat Autònoma. Posteriorment, ja amb el Pacte de Progrés al Govern, va ser designat director general de Formació a la Conselleria de Treball.

A la Direcció General ha estat substituït per l'economista Empar Rocabruna. Tant la nova directora general de Formació com l'actual president del Consell Econòmic i Social varen formar part del consell assessor d'ONA-Quadern de Debat des de la seva fundació, i han treballat sempre desinteressadament amb la revista per fomentar un debat plural i real a la nostra societat.

CONJUNTURA

L'hora de Formentera

La Direcció General de Programació i Ordenació Econòmica ha fet conèixer el Pla estratègic de competitivitat de Formentera, el tercer, després dels de Menorca i Eivissa, que completa un buit històric respecte de la més petita de les Illes. El Pla serà l'eix conductor d'una futura gestió integral d'economia i territori per garantir als formenterencs una alta qualitat de vida. L'informe mostra els potencials de l'illa, però també les mancances que cal corregir.

ONA

El Pla de competitivitat de Formentera aposta per un desenvolupament harmònic, que potencii els elements que atreuen un turisme de qualitat i que respecti escrupolosament l'entorn natural. Com s'hi diu a les conclusions "s'ha de procurar el desenvolupament socioeconòmic de Formentera considerant els seus factors idiosincràtics de forma integrada, en un marc de cooperació interadministrativa eficaç i de participació ciutadana, tenint en compte les circumstàncies d'aïllament real de les persones que hi viuen o hi treballen, els dèficits conjunturals i estructurals de caire endèmic i un entorn físic caracteritzat per la fragilitat territorial, demogràfica i mediambiental".

Segons els redactors del Pla, la fórmula possiblement més idònia per afrontar aquest repte amb garanties consistiria a aplicar els criteris d'una Agenda Local 21 -directrius emanades de la Conferència de Ríu, un exemple del qual és el projecte de Calvià- com a "instrument per tractar els riscos de declivi local en tota la seva amplitud", i de combinar accions integrades orientades a preservar el patrimoni natural, modernitzar el turisme i l'economia, i millorar la qualitat de vida de la població resident.

FORMENTERA, UN CAS A PART

No obstant això, des d'un principi l'informe previ al Pla recorda que "les característiques físiques, socials, econòmiques, polítiques i ambientals fan que Formentera sigui un cas a part. Des del punt de vista polític, institucional i administratiu no hi ha cap altre territori ni societat d'igual naturalesa a l'entorn espanyol, i probablement tampoc més enllà, ja que, malgrat que és un espai insular i té reconeguda la seva peculiaritat territorial en l'àmbit autonòmic (el Consell Insular d'Eivissa i Formentera és l'únic que ha d'afrontar els problemes associats a la discontinuïtat territorial), Formentera és a efectes pràctics un municipi amb el mateix règim polític i administratiu que qualsevol altre municipi de la comunitat autònoma de les Illes Balears".

INSULARITAT, AVANTATGES I INCONVENIENTS

Com a punt de partida el Pla assenyala que "Formentera constitueix actualment una excepció en el conjunt de les Illes Balears, amb un desenvolupament turístic convencional proporcionalment menor, així com un ambient natural menys degradat. La voluntat majoritària dels seus habitants és clarament favorable al desenvolupament equilibrat sense destrucció de l'ambient natural i sen-

se perdre els valors culturals tradicionals ni la personalitat formenterera. Els formenterers desitgen, d'altra banda, accedir a quotes de benestar econòmic superiors a les actuals, així com un futur encoratjador per als seus fills, i són conscients que és el desenvolupament del turisme una via imprescindible per a la consecució d'aquests objectius". De cara al seu futur, l'illa gaudeix d'uns avantatges indiscutibles, com són la tranquil·litat i la qualitat de vida, l'accés al món laboral, les platges, la seguretat ciutadana i, fins i tot, la triple insularitat. És a dir, les condicions d'aïllament són simultàniament font d'avantatges i inconvenients. Cal, doncs, impulsar les primeres i evitar els segons.

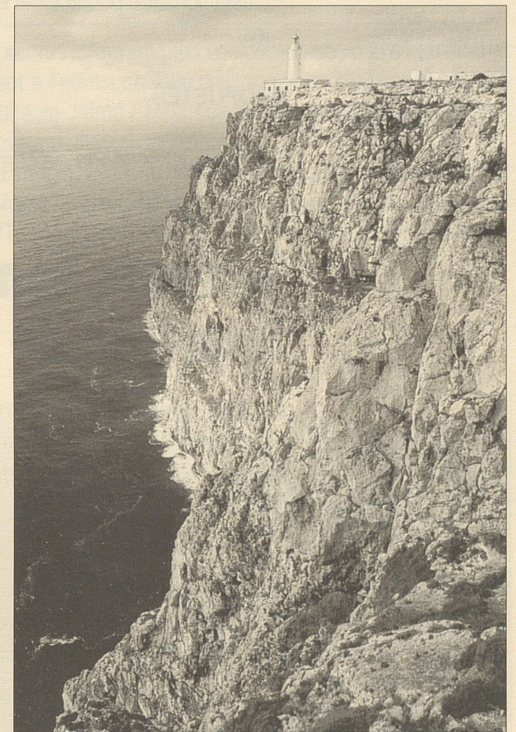
Davant aquesta realitat n'hi ha d'altres negatives, que s'han de corregir: serveis mèdics, transports, tant intersinsular com interior, i en general totes les qüestions que afecten la relació dels ciutadans amb l'Administració: "Formentera no s'ha beneficiat del procés descentralitzador generat pel sistema autonòmic, concentrat en les successives transferències competencials de l'Estat al Govern de les Illes Balears i d'aquest als consells insulars. En conseqüència, la capacitat actual del govern local és relativament i objectivament disminuïda".

El Pla recull la informació disponible sobre la demografia, el territori i l'economia de Formentera i hi descobreix problemes relatius a una manca de cohesió social, sobretot per la "manca d'un model de conjunt, de desenvolupament social i econòmic". En general totes les propostes van dirigides a estructurar una societat envers la vida de tot l'any i no només durant la temporada turística, quan la pressió demogràfica sobre l'illa sobrepassa els límits de la sostenibilitat. En aquest sentit les propostes són clares:

- S'ha de controlar el creixement urbanístic i turístic, no es desitja reproduir el model eivissenc.
- L'aflorentament de l'allotjament turístic i de vacances no legalitzat només serà possible si els criteris d'ordenació s'apliquen amb racionalitat i tenint en compte les restriccions objectives.
- Cal gestionar i controlar els contingents massius de visitants i turistes a l'estiu d'acord amb els criteris de sostenibilitat ambiental i social generalment acceptats.
- Cal implementar plans operatius per facilitar la comercialització turística i de vacances durant la temporada baixa i mitjana.

FORTA PRESSIÓ DEMOGRÀFICA

A Formentera "com a la resta de les Illes Balears, la pressió humana sobre el territori ha anat provocant una evident regressió de les activitats agrícoles i ramaderes en un procés de substitució de les activitats productives tradicionals per utilitats turístiques, residencials i, en el millor dels casos, modalitats "urbanes" d'agricultura d'hobby, que ha comportat una naturalització progressiva del sòl tradicionalment agrícola amb els conseqüents

Formentera.

efectes sobre el medi social, natural i paisatgístic". En conseqüència "la dinamització de l'agricultura i la ramaderia es fa del tot necessària abans que ja no tenguí cap sentit".

El Pla de competitivitat recull les principals dades de població, que en línies generals serien:

- Formentera té una població de dret de 7.158 habitants i una població de fet de 17.279 habitants.
- Durant l'època d'estiu la pressió humana màxima pot assolir nivells superiors a les 31.000 persones al dia.
- La població flotant residencial és el segment demogràfic de major pes relatiu (32%) després de la població resident (41%).
- La densitat de població durant l'estiu és força superior a la mitjana balear (26% superior).
- L'estacionalitat poblacional és més acusada que la mitjana balear.

PROPOSTES

En definitiva, el Pla de competitivitat de Formentera recull la

necessitat d'un tractament administratiu i polític especial, tal com s'estableix a l'Estatut d'Autonomia i amb caràcter immediat una sèrie de propostes: pla de recuperació paisatgística rural i industrial, pla d'acció local de recollida selectiva, reciclatge de residus, dotació financera suficient, pla de formació contínua per als treballadors municipals, estudi d'optimització de la capacitat fiscal municipal, projecte de gestió integrada de la capacitat d'acollida (residents i visitants), nova regulació del transport amb Eivissa, dotació d'un espai multifuncional d'ús social i cultural, creació o concertació d'una escoles pública infantil, reclamació d'un jutjat de primera instància i instrucció, una oficina d'atenció al consumidor, pla d'usos i gestió de la finca de Can Marroig, programes de garantia social i gestió integral de la formació, règim de subvenció al teixit associatiu, finestra única de l'Administració, un observatori local del nivell de preus al consum, mesures especials per a l'ordenació dels habitatges d'ús turístic i, finalment, obertura de línies alternatives de transport de passatgers i mercaderies amb Eivissa i restablir les línies amb la Península.

Turisme: bona temporada, atípica i incertesa de cara al futur immediat

La temporada turística d'enguany s'haurà situat, finalment, a nivells molt semblants al 2000, encara que amb una important baixa del mercat alemany. No obstant això, l'atac terrorista contra els Estats Units ha creat incertesa de cara al futur immediat.

Les platges de les Balears s'han tornat a omplir.

ONA

Per primera vegada en els darrers anys, el nombre de britànics que han visitat les Illes Balears des de gener fins a final d'agost (2.658.562) ha superat al d'alemanys (2.602.178), la qual cosa confirma la tendència descendent del mercat germànic (-6,9%), que enguany ha recuperat altres destinacions fins ara conflictives, com Egipte i Turquia, i simultàniament l'increment del nombre de britànic (7,3%).

UN AGOST AMB MÉS TURISTES

Segons les dades del mes d'agost fetes conèixer per la conselleria varen arribar a l'arxipèlag 1.664.305 visitants, un 2,8% més que

el mateix mes del 2000. El 36,5% dels turistes procedia del Regne Unit (un 8,8% més que el mateix mes de l'any passat), el 27,6% era alemany (-5,7%) i el 10,4% espanyol (4,3%).

Des de gener fins agost s'ha registrat un increment del nombre total de viatgers del 0,2%. El mercat britànic va créixer un 7,3%, mentre que l'alemany queia un 6,9% i l'espanyol pujava un 2,8%. Mallorca registrava

un augment de visitants del 0,3% respecte del mateix període del 2000, mentre que a l'agost el nombre d'entrades per l'aeroport es va incrementar un 2,2%.

Eivissa, destinació elegida pel 16,5% dels visitants, va rebre l'agost un 1,6% de turistes més que el 2000, mentre que en els vuit primers mesos d'enguany ha enregistat un descens del 1,9%.

A Menorca varen viatjar l'agost un 8,4% més de persones que l'any passat i el total acumulat durant el 2001 va pujar un 3%.

Celestí Alomar va subratllar l'"estabilitat" com la principal característica del mercat turístic balear i posà l'accent en l'augment dels treballadors emprats pel sector turístic i l'increment dels ingressos turístics (635.000 milions de pessetes fins el juliol), la qual cosa demostra -digué- que Balears és "una destinació més eficient".

REPERCUSSIONS DE L'ATAC A USA

El responsable de la política turística del Govern reitera que en la seva opinió el futur del turisme balear passava per diversificar l'oferta. Respecte de les conseqüències que puguin tenir per al turisme balear la crisi internacional amb motiu dels atacs terroristes a EEUU, Alomar digué que encara és molt prest per fer avaluacions però va assegurar que tot indicava que no hi haurà efectes negatius a curt termini.

El sector turístic és el més afectat econòmicament per les repercussions de l'atemptat. Les cotitzacions en borsa de les empreses de transport aeri i hoteleres havien perdut prop del 20% del seu valor una setmana després de l'enfonsament de les Torres Bessones. Però aquest clima d'incertesa afectarà més, segons els experts, els viatges de llarga distància, entre els quals evidentment hi ha els Estats Units i els països islàmics, inclosos els competidors més directes de les Balears.

AOL presenta el seu accés a Internet

L'empresa, amb seu el Parc BIT, donarà serveis de telecomunicació a través del revolucionari sistema, "un ordinador per a gent inexperta" a través del qual els abonats tendran accés a Internet i a altres serveis. La multinacional s'ha associat a Espanya amb el BSCH, Sol Meliá i el grup Planeta.

ONA

AOL Spain, filial de la multinacional nord-americana, ha creat un nou servei d'accés a Internet i a altres canals de comunicació que pretén revolucionar el mercat. Compta com a socis a Espanya amb Sol Meliá, el BSCH i el grup editorial Planeta i, des de la seva creació, s'ha instal·lat al Parc BIT de Palma. Es tracta d'un producte l'objectiu del qual és arribar a totes aquelles persones que encara no tenen accés a Internet a ca seva, un 80% de la població. Es tracta d'instal·lar una "dot.station" a més de 250.000 llars de les Illes i la Península d'aquí a Nadal.

La "dot.station" és, per dir-ho d'una manera senzilla, un ordinador per a inexperts. La companyia el lloga i l'instal·la a les cases per un preu mensual de 2.950 pessetes, quantitat a la qual s'haurà d'afegir la factura telefònica d'acord amb l'ús que es faci de la línia. Hi haurà servei d'Internet i també una oferta de 15 canals de continguts, així com serveis bancaris i l'accés directe al portal turístic de Meliá.

Als Estats Units aquest tipus d'ordinador que només serveix per a Internet o com a monitor de televisió no va tenir l'èxit esperat, però allà els ordinadors personals són molt més nombrosos. El director d'AOL Spain, Alberto Buboïs, confia que a Europa i en concret a Espanya l'experiència tenguí més èxit i per això assegura que s'hi introduiran canals de serveis locals útils i de qualitat.

El 15% de les llars de les Balears tenen accés a Internet

Ona

La penetració d'Internet a les llars de les Illes Balears ha registrat un fort increment en els darrers dos anys. Segons l'Estudi General de Mitjans a finals del 2000 ja hi havia un 13,7% de cases amb ordinador personal connectat a la xarxa, pràcticament el doble que el 1999. Un percentatge que ha crescut de manera que la primavera passada ja sobrepassava el 15%.

L'ús d'Internet a les Balears havia registrat un creixement relativament lent fins el 1998, però de llavors ençà no s'ha aturat. En conseqüència les previsions no poden ser més optimistes, fins al punt que algunes prospeccions parlen de sobrepassar el 20% de llars abans finalitzar el 2002. Si fos així, Internet seria el mitjà de comunicació de més ràpida penetració de tota la història.

El Parc BIT pot ser inaugurat oficialment aquesta tardor

El Parc BIT és ja una realitat. Les obres d'infraestructura i els principals edificis de serveis són ja pràcticament a punt. Després d'haver-hi invertit set mil milions de pessetes ara ha arribat el moment de la comercialització per atreure empreses de la nova economia i crear més de quatre mil llocs de feina. De moment, a les antigues cases de la possessió, ja hi ha vuit empreses que hi fan feina, entre les quals hi trobam el portal espanyol d'AOL.

ONA

Les obres d'infraestructura, vials i xarxes informàtiques i de comunicació ja s'han acabat i només falten detalls d'equipament a l'edifici de telecomunicacions o al centre multiusos, un edifici dissenyat per l'arquitecte Jaime Sicília que pretén aprofitar al màxim les condicions climatològiques de la zona per estalviar energia.

També s'han acabat l'edifici de l'Energia, que farà que el parc sigui autosuficient, i el de Residus, on es farà el triatge dels fems i es reaprofitaran els recursos hídrics, i és a punt de començar la construcció del CITTIB, el Centre de Reserva Turística de les Illes Balears.

7.000 MILIONS INVERTITS

Des de la seva gestació, ja fa vuit anys, el Parc BIT ha travessat diferents fases fins arribar a l'inici de les obres, ja amb l'actual Govern i un cop varen ser redissenyats els objectius. Fins ara el Govern ha invertit en el Parc BIT set mil milions de pessetes, 35 milions d'euros, que recuperarà amb la venda de solars o amb el lloguer de locals a empreses privades, encara que aquest no sigui l'objectiu immediat.

El projecte només ha comptat, fins ara, amb una subvenció de 382 milions de pessetes dels fons comunitaris, la resta ha sorgit dels pressuposts de la Comunitat Autònoma i d'una operació d'endeutament de 3.500 milions. Però segons el conseller d'Innovació i Energia, Príam Villalonga, no hi ha presses per vendre les parcel·les, sinó perquè les telecomunicacions siguin una alternativa per a l'economia de les Illes. "No sé —afirma— en quina mesura això és possible, ens interessa atreure empreses foranes, però sobretot ens interessa incidir sobre l'economia regional per promoure iniciatives pròpies".

UN PARC EN MARXA

De fet, a l'antiga casa de possessió de Son Espanyol ja hi ha vuit empreses que hi fan feina, la major part creades per la iniciativa privada de les Illes, però també d'altres amb capital internacional, com és el cas d'AOL, una de les societats de telecomunicació més poderoses del món que ha desenvolupat un portal turístic amb Sol Meliá.

Només a Son Espanyol ja hi fan feina dues-centes persones, una xifra que es pot doblar d'aquí a finals d'any amb l'entrada en funcionament del centre multiusos. En el futur s'ha previst que tot el Parc BIT creï més de quatre mil llocs de feina, la major part d'alta qualificació.

El Parc BIT, convertit en realitat.

La Conselleria edita QUADERNS d'Innovació i Energia

ONA

La Conselleria d'Innovació i Energia ha publicat ja el segon número de **QUADERNS**, un butlletí que continua la tasca dels Quaderns d'Innovació elaborats per la Direcció General de Recerca, Desenvolupament Tecnològic i Innovació que foren publicats l'any passat. En realitat, **QUADERNS** és la publicació oficial de la conselleria, on els lectors podran seguir de prop les principals línies d'actuació.

Portada dels Quaderns.

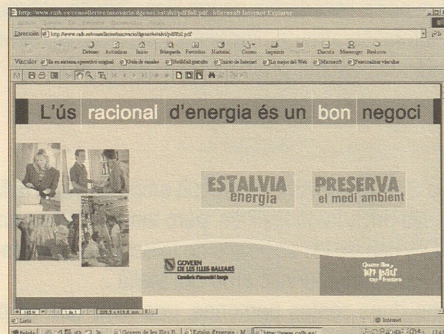
electromagnètics de les antenes de telefonia mòbil.

El número es complementa així mateix amb dos articles del cap de servei d'Innovació, Miquel Bibiloni i del director general de Recerca, Desenvolupament Tecnològic i Innovació, Enric Tortosa.

Adreces a la XARXA

Per estalviar energia

El consum elèctric de les Balears no atura. Enguany creix un 7% de mitjana a pesar que l'economia s'hagi frenat i que ja no registri l'increment del PIB dels anys anteriors. Les darreres inversions de GESA en generació elèctrica han impedit nous col·lapses en el subministrament, tal com succeí l'estiu del 2000 a causa d'una pana, però el creixement continua sent massa elevat. Des de la Conselleria d'Innovació i Energia s'ha alertat sobre la insostenibilitat d'aquest ritme.

www.caib.es/conselleries/innovació/dgener/estalvi/pdf/foll.pdf

Per això ha iniciat una campanya de promoció de l'estalvi, de l'estalvi com a una necessitat de fer un ús racional, i per tant un bon negoci per a tota la societat. Moltes tan-

Alaró commemora els cent anys de l'electricitat

ONA

El 15 d'agost del 1901 Alaró va fer una gran festa per celebrar la inauguració de la fàbrica d'electricitat, la primera de Mallorca. Va ser gràcies a la curolla de dos industrials, els germans Gaspar i Josep Perelló, fabricants de sabó, que conegueren l'invent en un dels seus viatges a Barcelona. Varen creure que gràcies a l'electricitat la indústria local, fonamentalment sabatera i que no passava d'una estructura artesana i familiar podria modernitzar-se, abaratir costos i incrementar la producció.

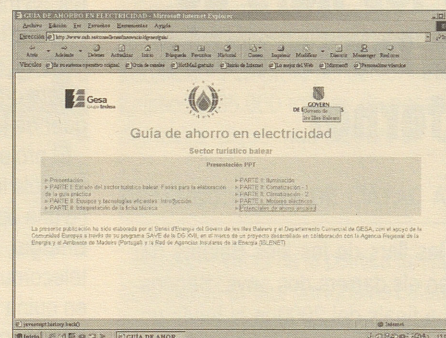
La construcció de la fàbrica -ara l'Ajuntament d'Alaró n'ha restaurat l'antiga torre que fa molt poc havia estat a punt de ser esbucada- va despertar una gran expectació a tota Mallorca i fruit d'això va ser la nombrosa assistència a l'acte. El diari *La Almudaina* informà a la seva crònica de l'esdeveniment: "el tranvía de Alaró no cesó en sus viajes durante todo el día, los coches eran tomados por asalto y las personas parecían más sardinas en barril que animados viajeros de visita al primer pueblo de Mallorca que ha saludado la luz eléctrica".

La fàbrica va ser beneïda pel vicari general de la diòcesi, que aleshores era Antoni Maria Alcover, el compilador de les Rondalles Mallorquines. En el seu discurs glossà l'electricitat com a obra de Déu de la qual els impulsors n'havien estat els missatgers.

A les set i mitja del vespre s'encengueren les primeres bombetes i molts de mallorquins gaudiren per primer cop de la llum elèctrica. Mallorca acabava d'entrar a la modernitat.

Alaró comemorà els cents anys.

www.caib.es/conselleries/innovació/dgener/guia

La pàgina compta les raons que aconsellen l'estalvi com a una de les exigències més importants per preservar el medi ambient. Però a més d'aquesta, al darrer apartat de l'adreça trobam una pràctica guia per a l'estalvi de l'electricitat dirigida al sector turístic. Es tracta d'un document elaborat conjuntament per GESA i la conselleria mitjançant el programa europeu SAVE, en el qual hi ha col·laborat també l'Agència Regional de l'Energia i l'Ambient de l'illa portuguesa de Madeira i la Xarxa d'Agències Insulars de l'Energia (ISLENET).

ques i anuncis de premsa, però també una pàgina web prou original i atractiva per cridar l'atenció dels internautes illencs. S'hi pot accedir des de la pàgina oficial de la Comunitat Autònoma (la www.caib.es) o prenent la drecera que du directament a la Conselleria d'Innovació.

EURIBOR

+0,5

CRÈDIT BLAU

L'ESTALVI D'AIGUA MEREIX EL NOSTRE CRÈDIT

El Crèdit Blau és un préstec a baix interès que s'emmarca dins la iniciativa **Balears 2015: l'aigua i la seva gestió. Perspectives de futur** amb el qual "SA NOSTRA" es compromet amb l'estalvi i la conservació d'un recurs bàsic per a les nostres illes: l'aigua. Aquest crèdit està adreçat a l'adquisició de sistemes, infraestructures i productes d'estalvi d'aigua (construcció de cisternes, rec per goteig, electrodomèstics de baix consum, etc.). Per la *línia empreses i professionals* el límit de cada crèdit són 60.101 euros i per la *línia familiar* el límit són 6.010 euros. Sense comissió d'estudi, d'obertura ni de cancel·lació anticipada. Interès: EURIBOR a un any (mitjana mensual) + 0,5.

TAE: 5,10% (Calculat segons EURIBOR corresponent al mes d'abril i a un termini de 6 anys).

Més informació a qualsevol oficina de "SA NOSTRA" i a internet: www.sanostra.es/creditblau

"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

0

litres als

100

km

MALGASTAR COMBUSTIBLE FA MAL A LA NATURA.
ABUSAR DEL CONSUM ENERGÈTIC TÉ EFECTES NEGATIUS
PER AL MEDI AMBIENT. MODERA L'ÚS DE L'AUTOMÒBIL.

ESTALVI
energia
PRESERV
el medi ambi

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Conselleria d'Innovació i Energia

Quatre illes
un país
cap frontera

Converses a Son Roca

(curs 2000-2001)

Un any més, la Fundació Serveis de Cultura per al Poble presenta el resum de les *Converses a Son Roca*, un títol heretat de quan un grup de tertulians es reuniren mensualment al convent de les monges d'aquest barri de Palma. El temps ha passat i l'escenari ha canviat per als locals de la Fundació, al carrer Francesc de B. Moll i també han anat canviant els participants. Des del curs passat les converses han romàs obertes. I també s'ha comptat amb la presència d'alguns convidats que, quan es donava el cas, han assumit el paper de ponents per exposar el seus punts de vista abans d'encetar el debat.

Com ja vàrem fer en el dossier del curs passat, aquest és un recull de les converses. És evident que recollir totes les intervencions hagués estat molt més profitós, però aquesta és una tasca que ens era impossible. En qualsevol cas, esperam que els texts que segueixen a continuació serveixin per mostrar, com a mínim, les inquietuds d'uns quants ciutadans que no es conformen a ser simples espectadors.

En els resums només apareixen els noms dels convidats, la resta d'intervencions són objecte d'una síntesi de la qual l'únic responsable n'és l'autor, tot i que també resti a l'anonimat. Entenem, en qualsevol cas, que les pàgines següents són prou representatives d'un estat d'opinió d'ampli abast social.

FUNDACIÓ SERVEIS DE CULTURA PER AL POBLE

Octubre del 2001

Les *Converses a Son Roca*
han estat editades
amb el suport de

GOVERN DE LES ILLES BALEARS
Conselleria d'Educació i Cultura

EL FUM DE LA NOVA ECONOMIA

Octubre del 2000

La nova economia va irrompre a l'escenari de les borses amb una força inusitada, era, sens dubte, el reflex d'una nova era dominada per les noves tecnologies i, sobretot, per la informació. Durant algun temps les seves cotitzacions no s'aturaren de créixer. Què en queda ara de tot allò? La nova economia ha deixat de fer fum, però encara no ha fet tot el caliu que s'esperava. I no obstant això, hom és conscient que el món ha fet un canvi radical i que, avui, per exemple, ja no es podria entendre sense Internet. Només és un exemple, perquè el món de la nova economia no s'acaba a la xarxa sinó que hi té un dels seus baluards importants. El que passa és que aquesta economia ja no se sustenta en les primeres matèries ni en la força del treball, sinó en quelcom més intangible com és la informació i el coneixement.

Diuen que la nova economia ha entrat en crisi. Hom pot dir que és la seva primera gran crisi, però cal tenir en compte que es produeix en un moment en què l'economia nord-americana continua creixent a un ritme superior al 7%, en un dels cicles més llargs que es recorden. Creix més, i més aviat que als països de la Unió Europea. I això ens du a considerar que la crisi és únicament borsària. Quina altra cosa es pot dir quan a USA es creen 250.000 llocs de feina mensuals i molts d'ells es troben als sectors emergents? El problema, en tot cas, no és la nova economia, sinó la repercussió de les noves tecnologies en la vida quotidiana. Senzillament: podem afirmar que han millorat substancialment les condicions de vida dels ciutadans? Són els Estats Units més feliços per haver estès Internet a la gran majoria de les llars. I, en definitiva, no ens trobam davant un nou instrument de marginació entre països, entre les societats opulentes del Nord i el Sud?

La nova economia és una fal·làcia. És una part de la vella economia, que actua amb altres mitjans i, en aquest sentit, és evident que no deixar de ser, que és de fet, una qüestió que afecta els països desenvolupats, que afavoreix la línia del pensament

únic, que harmonitza cultures i que fa, que és el que interessa, una sola bola econòmica d'abast universal. En aquest sentit les tecnologies que s'apliquen poden ser noves, però la intencionalitat del darrere és tan antiga com la humanitat i significa que qui domina la tecnologia i la informació, discrimina el que no en disposa. Per a alguns dels que intervenen a aquesta conversa, la nova economia i el pensament únic tenen una mateixa finalitat: posar ferms la humanitat. Ara tothom pot disposar de telèfon mòbil, tothom maneja targetes de crèdit, tothom pot accedir a Internet, mentre la Borsa actua a caprici dels especuladors. Els telèfons mòbils pràcticament es regalen i aviat ens regalaran ordinadors i línies d'alta velocitat amb l'única condició de formar part de la base de dades de l'empresa, és a dir, de fer que tothom es posi a les ordres.

Però tampoc no es tracta de rebutjar els avenços tecnològics. D'altres participants a la tertúlia creuen que el problema no és de la nova economia, sinó d'una pèrdua de valors socials que fan que es tergiversin els objectius. Per exemple, la irrupció de la nova economia ha coincidit amb una febre de privatització per part dels estats, una febre de què s'ha contagi fort i ferm el govern d'Aznar, perquè, diuen, el sector privat és més eficaç que el públic. Pot ser que ho sigui, però el problema no és l'empresa pública, que té uns objectius socials que mai no tindrà la privada, sinó fer que el sector públic també sigui eficaç.

De la mateixa manera, el que cal fer és que la nova economia també ho sigui per a tothom, per al Tercer Món, un tercer món que també és present a les societats occidentals en forma d'una creixent massa d'exclusos, de marginats. És a dir, fa falta que la nova economia sigui realment això: nova. El liberalisme, com a doctrina econòmica, és ja molt antic, encara que no sembli substituïble a curt termini. S'ha d'avançar per aquest camí, per trobar alternatives i sense rebutjar *a priori* cap possibilitat. En definitiva, treure el caliu i deixar que escalfi tothom.

HIPOCRESIA

Novembre del 2000

El pretès intent de traslladar les prostitutes de les Avingudes de Palma a l'entorn de Son Pardo és l'escàndol social més gros que s'ha provocat a Mallorca en els darrers anys. Una demostració d'hipocresia d'un ajuntament que s'excusa en les molèsties que la prostitució podia o no causar a tercers, quan la qüestió és molt més profunda. La proposta del PP es limita a voler amagar el problema en lloc d'atacar-lo d'arrel. El fet és que davant la posada en marxa dels nous jutjats i, per tant, de l'inici d'una fase definitiva de la rehabilitació urbana del barri xinès, semblava convenient fer una "neteja" visual, sobretot després que la prostitució més marginal, aquella que es veu al carrer, s'hagués fet ressò d'un fenomen social de nova aparició a l'illa, la immigració negra que, segons sembla, és doblement alarmant per als que teòricament han de tenir esment de l'ordre ciutadà.

El problema és que sovint es confia més en les solucions policiaques que en l'atac a les causes del problema. Cal tenir present que en aquest tipus de prostitució la primera víctima és la dona i, en conseqüència, és terriblement injust que l'única condemna sigui per a ella. La dona que sofreix la vexació d'haver-se de prostituir per sobreviure o que, simplement, és obligada a fer-ho, allò que necessita de la societat són instruments per poder viure de manera diferent. No condemnes. L'única acció policíaca justificada és la persecució de la delinqüència i, en primer lloc, dels traficants de persones, dels responsables d'esclavitzar tant dones com homes als quals atreuen amb la promesa d'un paradís inexistent.

La proposta de la majoria municipal de Palma no té present l'existència d'un problema social que va

estretament lligat a les màfies de la immigració. Es tracta dels proxenetes que s'aprofiten de la seva situació marginal per atacar la dignitat de les persones. Tancar els ulls davant aquesta realitat és manifestar un comportament cínic, i desplaçar les víctimes, en lloc de protegir-les adequadament. Si alguna cosa ha de tenir prioritat en una administració municipal són, precisament, els serveis socials, és a dir, l'atenció a tots els ciutadans que sofreixen qualque tipus de marginació.

Quan es parla de rehabilitació de barris antics no n'hi ha prou a fer simples operacions de maquillatge. És evident que la rehabilitació que es fa als voltants del barri xinès era una necessitat, però la recuperació del patrimoni arquitectònic no es pot aïllar de les persones. No es tracta de mantenir els ambients marginals, perquè aquests són la conseqüència del deteriorament de la ciutat antiga i si la volem recuperar s'ha d'actuar perquè la marginació desaparegui, no expulsar-la a la força. No es pot substituir un gueto marginal per un gueto de classes altes per satisfer determinats interessos immobiliaris.

Ja és hora que totes les administracions coordinin esforços per afrontar el problema de la darrera immigració i d'una manera especial de l'africana. Es fan esforços tant des del Govern com des del Consell Insular, però és insuficient, sobretot si es donen casos com els que avui hem comentat. Cal recordar que per part de l'Ajuntament de Palma en cap moment no s'ha denunciat l'existència d'altres xarxes de prostitució que conviuen amb la que ara és objecte de denúncia, xarxes de "luxe" que no s'exposen al carrer, però que esclavitzen tant o més.

L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

Desembre del 2000

Els fenòmens de la globalització i una econòmica que cada pic s'allunya més de la realitat social fan que els ciutadans siguin contemplats per la política com a simples electors. Però els ciutadans no participen a l'hora de decidir sobre l'economia. Són simples éssers passius que, en la majoria de casos, al més que poden arribar és a vendre l'únic bé del qual disposen: el seu treball. Antoni Pons, gerent de Deixalles, explica que per sobre d'aquesta realitat hi ha una manera de participar a través de l'anomenada "economia solidària", la intenció de la qual és crear una xarxa amb l'objectiu de decidir a favor de la persona humana i no purament i simple del benefici.

A les Illes, la xarxa REAS agrupa les empreses de l'economia solidària, a la qual pertanyen onze centres que en tots els casos han sorgit gràcies a l'impetuositat de la societat civil. Deixalles n'és un exemple promogut per una patronal de la petita i mitjana empresa que ha servit per donar feina a partir d'una idea solidària tant per als treballadors, els quals s'aconsegueix rescatar de la marginació i reincorporar-los al món del treball, com per la seva funció: el reciclatge de roba, mobles, electrodomèstics... que converteix en fets un dels objectius de l'ecologisme. N'hi ha moltes més: S'Altra Senalla (a favor d'un comerç just) Alcari, el Greg, Teula..., missatgers, educadors socials, serveis de neteja... totes aquestes empreses tapen forats que les administracions no poden o no tenen voluntat de cobrir.

També hi ha iniciatives financeres. La Caixa de Pollença promou l'estalvi ètic, que és un suport a les empreses d'economia solidària. Però tot plegat, els recursos obtinguts fins ara són minsos. L'economia solidària soluciona molts de casos de marginació i obre camins a la comercialització de productes que el mercat tradicional rebutja. Però el seu pes en el conjunt de la societat és escàs. No n'hi ha prou amb alguns bons exemples per sentir-se satisfets. Caldria arribar a la participació de totes les empreses en aquesta idea, és a dir, arribar a l'aplicació d'auditories socials.

El problema de les empreses d'economia social és que tenen un excessiu voluntarisme i això fa que realitzin activitats que no són realistes i en conseqüència, que no poden competir en el mercat. La seva estructura és excessivament militant i això imposa decisions que no sempre responen a una bona estratègia. És a dir, cal fomentar en la mesura del possible la professionalització de l'economia solidària, amb plantejaments que serveixin per arribar a més parcel·les del mercat. A Holanda, per exemple, l'economia solidària suposa el 8% de tota l'activitat econòmica, encara que, és clar, allà fa 25 anys que hi fan feina.

Per això cal no perdre l'esperança i seguir impulsant iniciatives que pensin primer en les persones i que siguin solidàries amb el conjunt de la societat a la qual pertanyen i amb la resta de la humanitat.

ATTAC A LA GLOBALITZACIÓ

*Febrer del 2001**

El periodista Joaquín Estefanía ha descrit la globalització com "el procés pel qual les economies nacionals s'integren progressivament en el marc de l'economia internacional, de manera que la seva evolució depèn cada vegada més dels mercats internacionals i menys de les polítiques econòmiques governamentals". Segons Miquel Àngel Llauger, militant "verd" i promotor d'ATTAC a Mallorca, aquesta definició és interessant, perquè apunta dues característiques que defineixen el procés: d'una banda allò més evident, que és la integració de totes les economies en una sola, d'escala mundial, i de l'altra, un retrocés del poder polític davant els poders econòmics. El mercat com a poder absolut per sobre de la voluntat dels governs que, en el millor dels casos, tracten de gestionar unes decisions que no avala cap poder democràtic.

ATTAC neix, precisament, per fer front a la globa-

lització. Començà per voler introduir la taxa Tobin sobre les transaccions de divises, la qual cosa permetria no només recuperar part de la sobirania que han perdut els estats sinó, també, dedicar ingents quantitats de doblers al desenvolupament del Tercer Món. Aquest és el punt de partida dels grups antiglobalització que a Seattle, a Praga, onsevilla que es reuneix el poder econòmic, volen testimoniar que hi ha alternatives. I a Mallorca també. Per això es vol impulsar ATTAC-Mallorca, perquè ningú, cap societat per petita que sigui, no es pot conformar amb la resposta habitual que donen alguns sectors tradicionalment progressistes que pensen que "no es tracta d'estar en contra de la globalització, sinó dels seus efectes perversos". Però això no és suficient. És evident que el món necessita un canvi de rumb profund i no simples correccions de detall.

L'actual model de globalització és incompatible amb el desenvolupament sostenible del planeta i, a més a més, és generador de desigualtats abismals entre els pobles. I també, com hem dit abans, és profundament antidemocràtic. N'hi ha prou a fer un repàs a alguns fets recents, com la negativa dels Estats Units a la firma del conveni sobre el canvi climàtic o els vigents acords de comerç internacional. Una "arquitectura financera mundial a la mida de la desigualtat", diu Llauger.

Dèiem que la característica principal de la globalització és la integració de totes les economies i l'increment brutal de la circulació de mercaderies i de capitals per tot el món. El 90% de les transaccions de capital són purament especulatives, sense cap relació amb un intercanvi real de béns o de serveis. Aquest fet té una enorme repercussió sobre els països subdesenvolupats. Tot plegat fa que els poders públics siguin purament subcontractistes de les grans multinacionals. El mercat governa i els governs són simples administradors. La successió de crisis financeres de la darrera dècada és una manifestació evident d'aquest despropòsit. I així

s'han succeït totes les grans crisis econòmiques recents: Amèrica del Sud i el sud-est asiàtic se'n dugueren la pitjor part i Àfrica tan sol no ha aixecat el cap. El neocolonialisme ha tornat a sembrar la guerra a gran part del continent. La guerra s'ha globalitzat, però només la pateix una part del planeta mentre que l'altra viu en la riquesa.

Avui l'ecologisme, el pacifisme, el moviment de defensa dels drets humans, treballen en xarxa, a tot el món. Per damunt de la globalització creix la solidaritat internacional. En són exemples grups com ATTAC. Tots aquests moviments representen millor que els partits polítics la inquietud dels ciutadans i ciutadanes que volen transformacions reals. Si més no, en són una alternativa. Els partits polítics tenen el repte d'escoltar aquest ressorgiment de la cooperació. És, pot ser, la necessària globalització de l'acció. Recuperar la política com a instrument de progrés i no com a simple instrument en benefici dels doblers.

**Aquesta conversa reuní un nombre major de participants atrets per la idea de formar a Mallorca un grup d'ATTAC.*

EL FRACÀS DEL PACIFISME?

Març del 2001

Ha fracassat el pacifisme? Aquesta és la pregunta que llançava Rodrigo de Pozo, enginyer, membre de l'ONG Bòsnia Viva-Plataforma per Kosovo, poc després d'assistir a la revolta de Belgrad que acabà amb l'empresonament de l'exdictador Milosevic. Rodrigo de Pozo coneix de prop la realitat de les repúbliques de l'ex-Iugoslàvia, els mites que han provocat les guerres i les realitats d'uns territoris arrasats pel foc i la misèria. Què queda d'aquella Iugoslàvia del mariscal Tito, la del socialisme autogestionari, de la convivència de les cultures i de les religions? Quan el comunisme soviètic mostrà les seves pitjors urpes i envaí Txecoslovàquia, encara ens quedaven alguns miralls d'utopia. Un era l'Algèria alliberada del colonialisme europeu -ara atropellada pel fonamentalisme i el poder militar- i l'altre Iugoslàvia. A poc a poc les utopies s'han desfet, ja no hi ha res d'aquell món si és que, en realitat, va existir alguna vegada. En què s'ha transformat?

El pacifisme havia apostat sempre pels països no alineats. Endemés, en els anys vuitanta la Iugoslàvia de Tito era considerada un model per la qualitat i l'extensió dels seus serveis socials, pel seu cooperativisme. Què podia haver passat perquè aquella societat es desmembràs tan ràpidament i amb tant d'odi. Hi podia haver raons històriques, d'enfrontaments, però no més de les que hi ha entre Alemanya i França, per exemple, i res no

fa preveure cap esclat de violència. Segons Rodrigo de Pozo, les guerres no s'aturaren senzillament perquè Europa es negà a veure l'evidència que uns pobles esdevenien agressors d'uns altres, manipulats, però agressors al cap i a la fi. El pacifisme fracassà perquè decidí continuar sent neutral per cercar la pau, quan aquesta, finalment, no arribà més que fent ús de les armes, després del bombardeig, massa tard, de l'OTAN. La pregunta continua sent la mateixa: es pot ser pacifista davant l'agressió o no hi ha més remei que prendre partit i fer ús de la força?

El conflicte iugoslau té arrels històriques, però el seu origen immediat es troba en l'ascensió al poder de Milosevic. L'any 1989, després de la caiguda del mur de Berlín, el dictador oblidà el seu passat comunista i encetà un discurs nacionalista exacerbant a favor de la Gran Sèrbia. Al seu costat tenia la televisió, una única cadena, i els mitjans de comunicació de l'antic règim. Una poderosa màquina de propaganda a favor d'una idea feixista. L'única raó era la conservar el poder, la subsistència política. No és estrany, doncs, que aquest discurs topàs amb l'oposició de les altres repúbliques que d'autonomia passaren a reivindicar una total sobirania. Primer fou Eslovènia. Després Croàcia, Després Sèrbia. Finalment Kosovo.

Al darrere, per a l'opressió, sempre un mateix propòsit: la neteja ètnica. Davant la guerra entre Croàcia

i Sèrbia, Bòsnia decidí mantenir-se neutral, cercar el diàleg, la negociació i, en definitiva, la convivència. Fins i tot convocà un referèndum que corroborà aquest sentiment. Al capdavant, no es tractava de cap disputa ètnica. No hi ha una ètnia bosniomusulmana, una altra sèrbia i l'altra croata, sinó unes religions diferents. Tots els bosnians eren eslaus del sud, tant els musulmans com els catòlics o els ortodoxos, però finalment l'interès de Milosevic i la Gran Sèrbia convertí el problema en ètnic. Els desastres de la guerra foren el resultat. Milers i milers de morts i de desplaçats. La destrucció sistemàtica de Sarajevo i de tantes i tantes ciutats, el nom de les quals resonarà per a sempre a la nostra memòria d'occidentals, serà el llegat de la neutralitat impossible. Davant un règim mafiós i dictatorial com el que pregona Milosevic no hi havia diàleg possible.

La darrera conseqüència va ser Kosovo. Els països

occidentals no volien permetre un nou genocidi ni tampoc el desmembrament del que quedava de Iugoslàvia. Per això es decidí el bombardeig que imposà la treva a la nova guerra. Va ser necessària la violència per aturar la persecució dels albanokosovars. Finalment, però, són els mateixos serbis que amb la revolta popular han acabat amb el dictador, els que l'han empresonat, no per genocidi sinó per corrupció, perquè la guerra ha empobrit la majoria de la població i l'amenaça de la fam provoca la rebel·lió. Certament, no hi valen paral·lelismes, però la recent història ens demostra que aquí, a aquest racó del planeta, només la força ha servit per aturar la violència.

Malgrat això, la major part dels assistents a la conversa continuaven manifestant-se radicalment a favor del pacifisme, "pacifisme -s'afirmà- fins a la mort".

PROCÉS AL TURISME: "SENSE ÈTICA"

Abril del 2001

Bartomeu Bennassar, l'autor de *Procés al Turisme*, ens diu que el turisme, la nostra principal font d'ingressos, s'ha tractat des de molts vessants, evidentment des de l'economia i també des de la cultura, la sociologia i fins i tot el medi ambient, però poques vegades o quasi mai des de l'ètica. *Procés al Turisme* és una recopilació d'articles, notes, petits assaigs, que resumeixen una llarga i intensa relació de Bennassar amb el món del turisme, des que sorgí com a fenomen de masses fins a l'actualitat, quan el model que ha vigit més de trenta anys és a debat. Precisament, la tesi a defensar és que el procés abasti totes les qüestions esmentades i que no se centri només en dades estadístiques.

No hi ha dubte que les Illes Balears constitueixen el millor i primer exemple de com afecta el turisme de masses el territori i la societat. En aquest sentit cal reivindicar un Observatori Permanent per analitzar l'evolució i per matisar les declaracions polítiques o econòmiques amb les de caràcter social i ètic. En el debat sobre l'ecotaxa, per exemple, hem escoltat punts de vista molt diferents sobre les repercussions econòmiques, però aquí sembla que s'havia d'aturar tot. El turisme és, sobretot, un gran generador de doblers, els turistes i els ciutadans són tractats a les anàlisis com a consumidors, no com a persones.

El turisme ha provocat una allau d'immigració que ha capgirat l'estructura social de les Illes. Durant anys hem vist com els governs conservadors han afavorit un desenvolupament sense control que ara requereix una reforma, el cost social de la qual ningú no ha calculat. Sembla com si el poder polític mai no s'hagués sentit vinculat a la ciutadania, sinó

que havia assumit un paper de titella del poder econòmic. El treballador no era més que una peça en un engranatge massificat. Un turisme que consumeix homes, territori, aigua, paisatge, cultura...

Amb la balearització no només es condemnava a mort el territori, sinó la cultura, el cos i l'ànima de la societat. Això fa que sigui necessari un procés davant un tribunal, el jurat del qual sigui la societat, i que aquesta apliqui un únic codi: el seny. Ara vivim en plena època de la globalització neoliberal, però el turisme abans de tot això ja hi era. El turisme suposava un intercanvi cultural, una època de prosperitat, en definitiva possibilitava mirar el món amb uns ulls més romàntics, *roussonians*. Però els somnis s'acaben. La realitat neoliberal és molt més dramàtica.

Per tot això avui és un gran moment per repensar el turisme. Només unes idees: la globalització permet desenvolupar el turisme a molts altres indrets. És una competència i alhora una oportunitat econòmica, però una altra vegada hem d'anar més enllà. L'exemple de les Illes pot servir per no caure en els mateixos errors, a la vegada que fa que la societat balear s'hagi de decidir per introduir canvis en el seu model. Avui és hora de retornar a la idea més romàntica del turisme, aquella que el considera un intercanvi cultural, a més d'un factor de desenvolupament. Però ha de quedar clar que tota homogeneïtzació és una agressió. El turisme és una invitació a conèixer altres pobles, altres cultures i paisatges, no a reproduir la mateixa ciutat turística a tot el món. En aquest sentit, reivindicam una vegada més l'ètica i rebutjam el turisme de laboratori, aquell només mira per l'interès econòmic.

"LA LLEI DE LA SELVA ÉS MENYS CRUEL"

Maig del 2001

El director del Servei d'Ocupació de les Illes Balears, el servei que aviat substituirà l'INEM, s'acomiadà de la conversa amb aquesta sentència: "la llei de la selva és menys cruel". Pere Mascaró denuncia l'enorme contradicció que suposa viure en un mercat laboral extraordinàriament dinàmic i en una economia brillant amb el fet que també és el mercat que registra major precarietat i major temporalitat dels llocs de feina. L'any 2000 hi havia 386.000 treballadors ocupats, dels quals el 60% eren fixos i la resta -130.000 persones- es trobaven subjectes al caprici de la conjuntura. Una prova: hi ha dies que es poden registrar fins a 1.500 contractes, alguns treballadors poden firmar fins a trenta contractes anuals i, en qualsevol cas, el 30% del total és inferior a sis mesos.

Això ens du a pensar que les Balears són a l'avantguarda de moltes coses, també de l'abús de la temporalitat. Uns contractes temporals que abans es vinculaven a la incorporació al mercat de treball. Era el que anomenàvem "fer el mossatge". Avui la situació precària afecta el conjunt, encara que sobretot els joves menors de 30 anys i els majors de 45. El col·lectiu de majors és, precisament, una dramàtica novetat a la història laboral de les Illes, un drama que afecta especialment les dones.

Les dones s'incorporen molt aviat a un lloc de feina. Hi ha una gran demanda, però amb contractes amb uns nivells de qualificació molt baixos i temporals. Una gran part mai no aconseguirà alliberar-se d'aquest engranatge, una situació que afecta encara més greument aquelles treballadores que durant uns anys decidiren quedar a ca seva. És evident que la cultura dominant s'imposa contra la dona i la fa entrar en una espiral de molt difícil sortida.

Però la precarietat abasta tots els col·lectius. No hi ha edat. La qual cosa, en el joc de contradiccions en què es trobam, desdiu del fet que les Illes Balears siguin la comunitat autònoma on hi ha més ocupació entre el jovent. Començar a fer feina és molt fàcil, encara que sigui amb sous baixos i a llocs de treball poc exigents. Una incorporació rà-

pida però precària que es fa, dissortadament, amb la complicitat familiar que rebutja la necessitat d'estudiar per sumar ingressos.

I és que a les Balears és utòpic pensar que la formació i per tant les accions formatives són una garantia per incrementar la qualitat laboral. Potser sigui una exigència a altres latituds, però no a ca nostra, on en el 85% dels contractes laborals l'empresa no exigeix cap titulació. La conclusió és evident: el nostre sistema productiu és fonamentat en aquest baix nivell de formació, i lluitar contra això significa haver de canviar el sistema.

Tot plegat ens du a constatar un procés de desregulació de les relacions laborals. Hi ha, tot s'ha de dir, un alt nivell d'informació per trobar feina, però mai com ara no hi havia hagut tan poca transparència en les relacions laborals. Els convenis cada pic són menys representatius i cada vegada més un simple marc de referència, perquè a mesura que passa el temps les relacions laborals esdevenen negociacions entre empreses i col·lectius específics.

Un exemple és l'evolució de les ETT (Empreses de Treball Temporal), molt criticades sindicalment. Durant molt de temps, les ETT han servit per cobrir llocs de feina a precari per evitar l'ampliació de les plantilles. Però ara, fins i tot les ETT han entrat en crisi. Ara moltes grans i no tan grans empreses contracten societats que "reposen" (netejadors, seguretat, repartidors), que fan una part de la feina. I el problema és que la reforma laboral del Partit Popular no ha fet més que accentuar aquesta dinàmica. Els nous tipus de contracte afavoreixen contractacions a precari o, simplement, legalitzen situacions d'explotació.

La realitat és que en deu anys quasi hem duplicat el nombre de llocs de feina, la qual cosa ha exigut una forta immigració. Per ara no hi ha crisi, però tot i això, cada vegada hi ha més persones majors de 45 anys que troben serioses dificultats d'inserció laboral. Ja s'ha dit: "la llei de la selva és menys cruel que el mercat laboral de les Illes Balears".

L'INICI D'UNA NOVA ÈPOCA

Juny del 2001

S'acaba de celebrar una nova edició de la ITB de Berlín. Cada fira que passa es confirma una evidència que només uns pocs poden continuar negant: el turisme a Mallorca ha entrat en una nova fase, que recull elements de l'anterior, com és el turisme de masses, de majoristes de viatges, de sol i de platja, però que n'estrena alguns de nous. El sol i la platja ja no són suficients. Les noves tendències fan que sigui necessari diversificar l'oferta i incorporar productes relacionats amb l'oci, els esports, la cultura o la natura, per citar-ne només alguns. I a més, s'ha de potenciar el turisme residencial com a gran competidor de l'hoteleria. Tot plegat es tradueix en un canvi d'hàbits del turista que, conseqüentment, requereix una nova escala de valors a l'hora de fer front a les noves demandes. D'entrada el turista de vacances del segle XXI ja no confia només en el majorista de viatges per elegir la destinació, sinó que s'informa personalment i tria el producte que més el convenc. També fa les reserves més tard, perquè també fa més viatges al llarg de l'any i, de cada vegada més, s'organitza i viatja pel seu compte.

Clar que parlem de tendències i no d'una realitat exacta, perquè els majoristes de viatges, els hotels i el preu del paquet encara continuaran sent el triangle essencial durant molts d'anys. Però la proliferació de noves destinacions, l'increment del transport aeri i la construcció d'una abundant oferta hotelera a la costa sud i oriental de la Mediterrània, fan que aquestes tendències s'accentuin aquí més que a cap altra banda. Mallorca és una destinació adulta i, per això, un cop més és pionera en l'inici d'aquesta nova fase de liberalització turística. És necessari, per tant, que s'analitzin les darreres temporades, la de l'any passat i la de l'any anterior, a través d'aquest nou prisma i no amb els paràmetres que han regit des dels inicis del boom fins a final del segle XX. A l'època d'Internet i dels *hubs* aeris, quan la societat mallorquina és cada vegada més mestissa: 24.000 treballadors estrangers legals durant la temporada alta, dels quals una quarta part són alemanys, el turisme no s'ha de plantejar com la solució per al desenvolupament

econòmic d'una regió deprimida, com passa al Tercer Món, sinó com una indústria de l'oci organitzada en funció d'una clientela que vol alguna cosa més que prendre el sol. Enguany ja hem vist com el turisme que cerca preus més barats ha reservat tot d'una Turquia, Egipte i altres destinacions emergents, però que no per això deixarà de venir a ca nostra. Alguns ho faran perquè ja no trobaran altra cosa, perquè la demanda creix més aviat que l'oferta, però arribarà un dia en què aquell turista que fa anys anomenàvem *d'espardenya* deixarà de venir definitivament i serà llavors quan, realment, hauré donat el salt qualitatiu que ja s'ha deixat entreveure a les fires turístiques, com la recent ITB de Berlín.

El nostre model turístic s'ha de fonamentar a partir d'ara en l'estabilització de l'oferta. Superar les xifres dels darrers anys no podrà ser cap bona notícia, sinó que ho seran els comptes derivats d'una economia que ofereix el millor producte i que, per tant, serà necessàriament car. D'altra banda, com a líder que és, Mallorca té també la necessitat i el deure d'adaptar-se a les noves exigències sobre la preservació de l'entorn. A Berlín el Fons Mundial per a la Conservació de la Naturalesa (WWF) ha presentat un informe segons el qual el turisme massiu és una amenaça per a la Mediterrània,

Aquest és un dels indicatius de la nova etapa turística. Una enquesta que també va ser presentada a la ITB diu que el 20% dels turistes alemanys estan disposats a triar destinació només entre les zones que adaptin models de desenvolupament sostenibles. De moment la major part de les zones turístiques de la Mediterrània s'omplen del 80% restant, d'aquells que no filen tan prim. Però és evident que de cada pic més, Mallorca haurà de cercar els seus clients entre el 20% que vol gaudir d'unes vacances ecològicament correctes, entre aquells que respongueren afirmativament a l'enquesta del Govern sobre l'ecotaxa. No només perquè són el millor recurs econòmic sinó perquè també són els més conscients que les Illes han d'adaptar un model propi que respecti el seu entorn i la seva identitat.

Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94
fundesba@jet.es
07003-Palma de Mallorca